

**YETİŞKİNLERİN AÇIK VE UZAKTAN
ÖĞRENMEYİ TERCİH ETME
NEDENLERİNİN DEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANDRAGOJİK
BİR YAKLAŞIMLA İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Meral GÜMÜŞ

Eskiőehir, 2016

**YETİŞKİNLERİN AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEYİ TERCİH ETME
NEDENLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANDRAGOJİK
BİR YAKLAŞIMLA İNCELENMESİ**

Meral GÜMÜŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Eskiőehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kasım, 2016

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Meral GÜMÜŞ'ün "Yetişkinlerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Etme Nedenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Andragojik Bir Yaklaşımla İncelenmesi" başlıklı tezi 30 Kasım 2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Uzaktan Eğitim Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr.Mehmet FIRAT

Üye : Prof.Dr.T.Volkan YÜZER

Üye : Yrd.Doç.Dr.Celal Murat KANDEMİR

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

YETİŞKİNLERİN AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEYİ TERCİH ETME NEDENLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANDRAGOJİK BİR YAKLAŞIMLA İNCELENMESİ

Meral GÜMÜŞ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kasım. 2016

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

İçinde bulunduğumuz yüzyılda eğitim anlayışımız büyük bir değişim içerisine girmiştir. Bu değişim sosyoloji, ulaşım, ekonomi, teknoloji, bilişim ve iletişim gibi birçok alandan önemli ölçüde etkilenmektedir. Bütün bu ve benzeri alanlardaki hızlı gelişim göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin eğitimden beklentileri de artmaktadır. Bilgiye ulaşmadaki kolaylık ve günlük yaşamdaki yüksek tempo, eğitimde zaman ve mekân kısıtlamasını ortadan kaldırmaktadır. Özellikle yetişkin eğitimi için birçok özelliğiyle daha avantajlı bir model olan açık ve uzaktan öğrenme her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun öneminin farkındalığıyla, bu tez araştırmasının amacı yetişkinlerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etme nedenlerinin yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, çalışma durumu, medeni durum ve yerleşim yeri türü gibi demografik özelliklerine göre andragojik bir yaklaşımla incelenmesidir. Andragoji, en temel anlamıyla, yetişkin öğrenmesine yardım etme bilim ve sanatı olarak tanımlanabilir. Andragoji yaklaşımına dayalı yetişkin eğitimi, günlük yaşam problemlerine acil çözüm getirebilen, öğrenenlerin öğrenme süreçlerinin her aşamasına dâhil oldukları, yetişkinlerin günlük yaşamdaki sorumluluklarıyla sürdürebildikleri, yetişkinlerin deneyimlerini öğrenme süreçlerinde kullanabildiği ve bireysel farklılıklardan kaynaklanan farklı eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilen bir modeldir. Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine kayıtlı öğrencilerden online anketi dolduran ve cevapları geçerli olan 4247 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada nicel baskın karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesinde, öncelikle konuyla ilgili alan yazında mevcut olan araştırmalar incelenmiştir. Daha sonra, uzman görüşleri ve pilot uygulama tekniğiyle Açık öğretim öğrencilerinin görüşleri de alınarak, Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi hazırlanmıştır. Anket öğrencilere online olarak sunulmuştur. Veri toplama

sürecinin sonunda, nicel ve nitel verilerden elde edilen bulguların açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedenleri ile ilgili olarak birbirlerini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Bu bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin, örgün öğretime ulaşmada yaşanan zorluklar ve kısıtlı imkânlardan dolayı değil sahip olduğu esnek yapı, hizmet çeşitliliği ve yüksek öğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerinden dolayı tercih edildiğini gösterir niteliktedir. Yetişkinler zaman ve mekân esnekliği, yeni kariyer fırsatları elde etmek, yaşam boyu öğrenme ve kişisel gelişim gibi nedenlerle açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, nitel bir veri olarak yetişkinlerden açık ve uzaktan öğrenmeyle ilgili alınan öneriler incelendiğinde, yetişkin öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenme modeli konusunda farkındalık ve bilinçli olma düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın alana sağlayacağı katkı bakımından önemi, alan uzmanlarının öğrenenlerin tercih nedenleri ve alanla ilgili görüşleriyle ilgili bilgi sahibi olarak, sistemin gelişmesinde hedef kitle olan yetişkin öğrenenlerin görüş ve beklentilerine bağlı olarak düzenlemeler ve öğrenme faaliyetler yapılabilir olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Açık ve Uzaktan Öğrenme, Yetişkin Eğitimi, Andragoji Yaklaşımı, Açık ve Uzaktan Öğrenme Tercih Nedenleri, Karma Yöntem Araştırması

ABSTRACT

A STUDY ON THE REASONS OF THE ADULTS TO PREFER OPEN AND DISTANCE LEARNING BY THEIR DEMOGRAPHICS WITH THE ANDRAGOGICAL APPROACH.

Meral GÜMÜŞ

Department of Distance Education

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, November, 2016

Supervisor: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

The concept of education and learning is in a great change within this century. This change is significantly affected by many fields as sociology, transportation, economics, technology, informatics and communication. As this great change is taken into consideration, expectations of individuals for the education increase a lot. The facility of receiving information and the intensive tempo in our daily lives eliminates the time and learning environments problems of learners. Open and distance education for its many features, advantageous particularly for adult learning is becoming more of an issue. Thereby, the aim of this study is to investigate the reasons of the adults to prefer open and distance learning by their demographics such as age, gender, level of income, occupation, marital status and location with an andragogical approach. Essentially andragogy is the art and science of supporting the adult learning. The adult learning with andragogical approach should have some features such as to provide immediate solutions for everyday life problems, the adults need to be involved in the each phase of the learning process, the learning process can be pursued with the adults' everyday life responsibilities, the adults use their experiences as the basis for the learning activities and provides different learning needs related to individual differences. The participants of the study are 4247 students enrolled to Open Education Faculty of Anadolu University, filling the survey and the answers of those acceptable. In this study, mixed method based on quantitative research has been used. Over the time of the study, firstly the literature of open and distance learning was analysed. Then, the survey was prepared. The open and distance education professionals and the students were offered for their consideration of the survey. By their remarks the survey was completed and the Open Education Faculty students fill in the online survey. At the end of data collection period it was seen that the reasons for open

and distance learning preferences are in common for both quantitative and qualitative findings. This finding indicates that the adults prefer the open and distance learning not only because of the difficulties in learning and reaching learning environments or limited facilities of face-to-face education but because of its features in functional flexibility, service varieties and supplying new opportunities. The adults defined that they choose open and distance learning due to its flexibility, pursuing new carriers, lifelong learning and self-improvement. Besides, when the suggestions of the adults about the open and distance learning analyzed as a qualitative data, it has been understood that the level of the awareness and consciousness of the adults is significantly high. The importance of the study for the field, the professionals of the field get a view about the reasons of the preferences and thoughts of the students about the field, and in accordance with this, new regulations and learning activities and environments can be enhanced.

Keywords: Open and Distance Learning, Adult Education, Andragogy Approach, The Reasons to Prefer Open and Distance Learning, Mixed Method Research

ÖNSÖZ

Yetişkinlerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etme nedenlerinin demografik özelliklerine göre andragojik bir yaklaşımla incelenmesi başlıklı tez araştırmasında, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde öğrenim gören yetişkin öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenme modelini tercih etme nedenleri yetişkinlerin demografik özelliklerine göre incelenmiş, açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin görüş ve önerileri alınmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını ve her türlü desteğini esirgemeyen özellikle danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fırat`a, Açık ve Uzaktan Öğrenme alanına adım atmamda tavsiyeleriyle bana yol gösteren sayın hocam Prof. Dr. Ayhan Gaffar Hakan`a, tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan, desteğini ve sabrını esirgemeyen aileme ve çalışmalarım süresince kendine ayıracağı zamanı sabırla bekleyen oğlum Mert`e şükranlarımı sunarım.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

(İmza)

Meral G. Gümiş

(Adı – Soyadı)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONA YI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun	6
1.1.1. Eğitim nedir, yetişkin birey nasıl öğrenir?.....	6
1.1.2. Pedagoji-andragoji	8
1.1.3. Andragoji, yetişkinlerde öğrenmenin dayandırıldığı kuramsal temeller.....	12
1.1.4. Açık ve uzaktan öğrenme	18
1.2. Amaç	20
1.3. Önem	21
1.4. Tanımlar	21
2. ALANYAZIN	23
3. YÖNTEM	30
3.1. Katılımcılar.....	30
3.2. Veri Toplama Araçları	33

3.3. Veri Toplama Süreci	35
3.4. Verilerin Analizi	35
4. BULGULAR.....	37
4.1. Yetişkin Öğrenenlerin Çalışma Durumları ve Gelir Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	37
4.2. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Değişimi.....	43
4.3. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	50
4.4. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Önerileri	57
5. TARTIŞMA	61
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
6.1. Öneriler	70
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Pedagoji ve Andragoji Arasındaki Fark.....	10
Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	31
Tablo 4.1. Öğrencilerin Çalışma Durumlarının Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	38
Tablo 4.2. Öğrencilerin Gelir Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	41
Tablo 4.3. Tercih Nedenlerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımının Ortalamaları	45
Tablo 4.4. 17. Ve 19. Maddelerin Demografik Özelliklere Göre Değişimi....	49
Tablo 4.5. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Temaları	51
Tablo 4.6. Temaların Dağıldığı Kategoriler	53
Tablo 4.7. Açık Öğretim Öğrencilerinin Önerilerine İlişkin Temaların Sıklıkları	57

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımları	32
Şekil 3.2. Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nin Geliştirilmesi.....	33
Şekil 4.1. Her Bir Maddenin Aldığı Ortalamalar	44
Şekil 4.2. Görüşlere İlişkin Temaların Dağılımı	52
Şekil 4.3. Tercih Temalarının Kategorilere Göre Dağılımı	55
Şekil 4.4. Nvivo Temaların Kategorilere Dağılımı Haritası	56

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

COL	: Commonwealth of Learning (Öğrenme Topluluğu)
NPSAS	: National Postsecondary Student Aid Survey (Ulusal Lise Sonrası Öğrenci Destek Araştırması)
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
DGS	: Dikey Geçiş Sınavı
YGS	: Yatay Geçiş Sınavı
AvUÖ	: Açık ve Uzaktan Öğrenme
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Programı)

1. GİRİŞ

21. yüzyılın en önemli olgularından birisi küreselleşme olgusudur. Küreselleşme olgusu farklı yerlerdeki insanların dünyada yaşanan olaylarla ilgili daha fazla bilgi sahibi olmaları, birbirlerinin yaşantılarından etkilenerek yeni ve farklı deneyimler kazanmaları, her türlü kazanımlarını paylaşmaları ve bunları her türlü iletişim olanaklarını kullanarak yaygın hale getirmeleri ile ortaya çıkan eylemler, koşullar ve süreyi anlatabilmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte küreselleşme, toplumların ekonomileri, sosyolojik yapıları, aile biçimleri, yaşam tarzları ve eğitim uygulamalarındaki değişimi de kapsamaktadır. Küreselleşme devam eden ve birçok alanı kapsayan bir süreç olduğundan, sürekli olarak irdelenmesi gereken bir olgudur.

Küreselleşme, teknolojideki ilerlemelerden, ulusların ekonomilerindeki değişimlerden ve 21. yüzyılda ortaya çıkan yeni ideolojilerden her bakımdan etkilenmektedir. Bilişim teknolojilerine ulaşmanın kolaylaşması ve herkes tarafından kullanılabilir olması, kişiler, toplumlar ve hatta uluslar arasındaki bilgi alışverişini arttırmış ve buna ivme kazandırmış, zaman, mekân ve uzaklık anlayışlarını değiştirmiş, farklı kültürlerin parçası olma sürecini hızlandırmış ve böylelikle dünyanın farklı yerlerindeki insanlar tarafından kabul gören ortak bir küresel değerler dizisinin ortaya çıkmasında başat rol oynamıştır (Yurdabakan, 2002, s.63). Özellikle teknolojide yaşanan gelişmeler, eğitime yansımış, insanların eğitim anlayışını, zaman, mekân ve mesafe algısını değiştirmiş, haberleşme ve bilgi paylaşımındaki sınırlılıklar ortadan kalkmıştır.

Eğitim ve teknolojide yaşanan ve halen devam eden değişim, okul ve öğrenme ortamlarında da değişimi zorunlu kılmıştır. Eğitim sadece okulla sınırlı olmaktan çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte eğitimde farklı öğrenme ortamlarının da kullanılmasını mümkün kılmıştır. Zaman ve mekân algısındaki değişim, eğitimde insanların aynı zamanda aynı mekânda olma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Bu bağlamda özellikle iletişim ve eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uzaktan öğretimin de yaygınlaşmasını sağlamış ve bireylerin okula gitmeden, iş ve özel yaşamlarını terk etmeden öğretimlerini tamamlamalarını mümkün kılmıştır. Bu sebeple de uzaktan öğretim, iş ve özel yaşamı, zamanlarının önemli bir bölümünü kapsayan yetişkinler için tercih edilen bir öğretim modeli haline gelmiştir.

Günümüzde hızla yaygınlaşan, ülkelerin ekonomilerinin birbirine bağlı ve birbirleriyle etkileşim içerisinde olma durumu ve bununla ilişkili olarak ulusların sosyal, kültürel, eğitim, teknoloji, vb. birçok alanda uluslararası boyuttaki ilişkilerinin yeniden

şekillenmesi ve teknolojideki hızlı ilerleme ve değişimin ortaya çıkardığı yeni iş sahaları, içinde bulunduğumuz yüzyılda, iş yaşamında ihtiyaç duyulan insan özelliklerinin önemli ölçüde değişmesine neden olmuştur. Yararlı bilgiye doğru yöntemlerle ulaşabilme ve bilgiyi kullanabilme, yabancı dil bilme, kendi kendine öğrenme, dijital teknoloji ortamlarında ticaret, sağlık, iletişim, güvenlik gibi birçok günlük yaşamsal unsurlara dair sorunları çözebilme ve bu ortamlardaki ahlaki kural, hak ve sorumlukların farkında olma, küreselleşmenin etkisiyle süreklilik gösteren değişime ayak uydurabilme, yeniliklerin ve her an yenilenen bilginin takipçisi olabilme yeterlilikleri istenen birey özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İhtiyaç duyulan bu yeterliliklerin sağlanabilmesi, birebir eğitimle ilgili görülmektedir. İhtiyaç duyulan yeterliliklerin bireylere kazandırılması uygulamalarındaki değişim de, yeni öğrenen gruplarının oluşmasına neden olmaktadır. Dünya genelinde, bu yeni öğrenen gruplarının yaş, cinsiyet, kültür, dil, öğretim düzeyi, meslekleri ve eğitim ihtiyaçları da farklılık göstermektedir. Ulusal boyutta aktif olan yerel öğretim kurumları 21. Yüzyılda ihtiyaç duyulan insan profili olarak düşünebileceğimiz yeni öğrenenlerin öğrenme ihtiyaçlarını gidermede, çoğu zaman yetersiz kaldığından gerek ulusal gerekse küresel boyutta, açık ve uzaktan öğrenme alanına duyulan gereksinim artmıştır (Fırat, 2016). Dünya genelinde açık ve uzaktan öğrenmeye duyulan ihtiyacın artmasını sağlayan etkenleri aşağıdaki gibi 12 başlık altında incelemek mümkündür (Fırat, 2016).

- *Kitle iletişimi ve bilişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme:* Kitle iletişimi, en genel anlamıyla, kişilerin belli bir kaynaktan kısa süre içinde toplu halde bilgilendirilmesi veya haber alması olarak tanımlanabilir. Bu noktada, kitlelerin bilgiyi kısa sürede doğru kaynaktan, doğru biçimde algılaması önem taşımaktadır. Bununla birlikte bilişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme hem kitlesel iletişimi hem de kişilerarası iletişimi de etkilemektedir. Kişilerin hem kitlesel iletişimde hem de bilişim teknolojilerinin üretimi ve kullanımı konularında donanımlı olma zorunluluğu, günümüz ihtiyaç duyulan insan profilinin gereklilikleri olarak görülmektedir. Dolayısıyla, kişilerin bu hızlı ilerleme ve değişimleri takip etmeleri kaçınılmazdır.
- *Yaşam boyu eğitim ihtiyaçları:* Büyük oranda yetişkinlere yönelik olan yaşam boyu eğitimin, her aşamasında yetişkinlerin öğrenme ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi beklenmektedir. Yetişkinlerin öğrenme ihtiyaçlarının, daha çok karşılaştıkları sorunları çözmeye yönelik olması, deneyimlerini öğrenme

etkinliklerine katabilmeleri ve toplum, aile ve iş gibi sorumluluklarıyla ilişkilendirilebilen konuların olması yaşam boyu öğrenmenin etkililiğini arttırabilir. Bu nedenle günlük yaşamda aktif olarak yer alan bir yetişkinin öğrenme ihtiyaçlarını karşılaması, uzaktan öğrenme ile mümkün görünmektedir.

- *Ortaya çıkan yeni meslekler ve iş kolları:* Ortaya çıkan yeni meslek ve iş kollarında çalışabilecek yeterliliğe sahip kişilerin yetiştirilmesi uzaktan öğrenme alanıyla ilgilidir. Artık, bireylerin bir alanda kendini yetiştirmiş olması yeterli görülmemektedir. Kişiler çalıştığı alan dışında, ikinci hatta daha fazla alanda kendilerini geliştirmeyi gerekli görmekteyiz. Kişiler hem mesleki hem kişisel gelişim konularında kendilerini geliştirmek için çoğunlukla uzaktan eğitime başvurmaktadırlar.
- *Alanlarda uzmanlaşma ve süreklilik ihtiyacının artması:* Küreselleşen dünyada artık, üretilen ürünlerin uluslararası ortak pazarlarda alıcı bulması ve hatta üretim sürecinde bile uluslararası çalışma önemli hale gelmektedir. Bir ürünün ortaya çıkartılmasında, uluslararası görev paylaşımı, kuruluşlar arası görev paylaşımı, aynı kuruluşta birimler arası görev paylaşımı veya bireyler arası görev paylaşımı gerekmektedir. Bu yönde bir görev dağılımının olmazsa olmazı, üstlenilen görevin o işin uzmanları tarafından yerine getirilmesidir. Günümüzde de, alanlarda uzmanlaşabilme ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda değişen uzmanlık alanlarına uyum sağlayabilme, gerek kuruluşların gerekse kişilerin, uzmanlık alanlarının değişiminin veya uzmanlık alanlarının kendi içerisinde sürekli değişiminin sürekli takibini ve gelişimini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk da yaşam boyu öğrenme ve yetişkin öğrenmesi faaliyetlerini gerekli ve etkili hale getirmektedir.
- *Lisansüstü eğitime olan talebin artması:* Günümüzde yüksek lisans veya doktora derecesine duyulan ihtiyaç, artık sadece üniversitelere öğretim elemanı yetiştirmek için değil birçok çalışma alanında iş edinmenin önkoşulu olarak aranır hale gelmiştir. Çalışma hayatında kabul görmek isteyen bireyler lisans programlarından mezun olduktan sonra hem çalışma hayatında yer alıp hem de eğitim hayatına devam etme gereği duymaktadırlar. Bunu sürdürebilmek için de uzaktan eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü daha çok yetişkinlere yönelik olan açık ve uzaktan öğrenme, kişilere hem iş, aile ve toplumsal yaşamda yer alıp hem de eğitimine devam edebilme olanağı sunmaktadır.

- *Devam eden coğrafi ve ekonomik problemler:* Geçmişten bu yana, uzaktan eğitime, yaşadığı yer coğrafi olarak eğitim almasına imkân vermediği ve ekonomik yetersizliklerden dolayı ihtiyaç duyan öğrenenlerin varlığı yadsınmamaktadır. Yüz yüze eğitime ulaşamayan bu öğrenciler, uzaktan eğitim yoluyla eğitimlerini tamamlama imkânı bulmaktadırlar.
- *Uluslararasılaşma:* Küreselleşmenin etkisiyle siyasi, ticari, ekonomi, endüstri, eğitim gibi birçok alanda uluslararası çalışmalar veya uluslararası işbirliği gerekli hale gelmiştir. Bilgi, toplumların dünyadaki yerini belirleyen en önemli unsur olmuştur. Bu sebeple bilgi paylaşımı, her alanda, kendini uluslararası çapta göstermektedir. Uluslararası arenada sağlam bir yer edinebilmek ancak bilgili ve nitelikli bireylerle mümkün görünmektedir. Dünya ile etkileşim halinde olabilen, iletişim kurabilen ve değişikliklere ayak uydurabilen kuruluşlara ve bireylere ihtiyaç duyulmaktadır.
- *Yabancı dil eğitiminin yaygınlaşması:* İnternet kullanımının hızla yaygınlaştığı hatta neredeyse doyuma ulaştığı günümüz dünyasında, dünyanın herhangi bir yerinden diğer bir yerindeki bilgiye kolayca ulaşmak mümkündür. Artık dünyada yayınlanan haberlere, makalelere, konferanslara ve direk konuşmacıların sunumlarına ulaşılabilir. Sanal ortamlar hayatımızın bir parçası haline gelmektedir. Sanal ortamlar sayesinde her dilden her türlü bilgiye ulaşılabilir, ancak farklı bir dilden ulaşmak istediğimiz bir kaynağı anlamının yolu o dile hâkim olmaktan geçmektedir. Her ne kadar, birçok çeviri programı bu amaç için kullanılıyor olsa da, bu çeviriler birçok bakımdan yetersiz kalabilmektedir. Sadece interneti kullanmak için bile yabancı dile ihtiyaç duyulabilmektedir. Bununla birlikte, günümüzde ihtiyaç duyulan insan profiline en önemli özelliklerinden biri yabancı dil bilmesidir ki; bu ihtiyacı karşılamak için her geçen gün sayıları hızla artan yabancı dil eğitimi veren kuruluşlar çevremizde görülmektedir.
- *21. yüzyılda vatandaşlık ve fırsat eşitliği:* 21. yüzyılda vatandaşlık bir ülke vatandaşlığı olmaktan çıkmış bulunmaktadır. Artık bu kavramın yerini küresel vatandaşlık kavramı almıştır. Küresel vatandaşlık birçok bakımdan bireyin küresel olması anlamına gelmektedir. Yani birey artık insan hakları, çevreyi koruma ve küresel ısınma gibi küresel problemlere çözüm aramalı, küresel ilişkiler kurabilmeli, aldığı eğitim küresel çapta yeterli yani çağa uygun olmalı,

çağa uygun bilgi ve beceri edinmiş olmalı, toplumsal ilişkileri iyi olmalı, hem kendi kültürünü bilen ve benimseyen hem de farklı inanç ve kültürlere saygı duyan bir birey olmalıdır. Küresel vatandaşlık kavramı yukarıda saydıklarımızın dışında daha birçok özelliği içinde barındırmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda, bireylerin uluslararası alanda rekabet edebilmek ve diğer ulusların bireyleriyle aynı hak ve fırsatlara sahip olabilmeleri için iletişim ve ulaşımdaki gelişmeleri çok iyi takip edebilmeleri ve sürekli öğrenme çabası içinde olmaları gerekmektedir. Bu bakımdan bireylerin sürekli öğrenme imkânından faydalanabilmeleri, yaşam boyu öğrenme ve uzaktan eğitim alanlarını çok yakından ilgilendirmektedir.

- *Disiplinler arası, uluslararası meslekler ve iş kolları:* Disiplinler arası meslekler ve iş kolları artık bir konuya, bir probleme tek bir açıdan değil de farklı disiplinlerin bakış açısıyla, farklı disiplinlerin yöntem ve bilgisinden faydalanarak yaklaşımı gerektirmektedir. Bu bakımdan disiplinler arası yaklaşım ve uluslararası yaklaşım birbirlerine yakın kavramlardır. Dolayısıyla, kişiler mesleklerinde ve çalıştıkları iş kollarında birçok bakımdan donanımlı olmak durumundadırlar. Hızlı ve sürekli devam eden bir değişim içinde olan günümüz dünyasında bireyin de, karşılaşılan sorunlara farklı yaklaşımlar sunabilmesi bireyin bu değişime uyum sağlayabilmesi ile mümkündür.
- *Öğretim maliyetinin düşmesi:* Uzaktan eğitimin en fazla tercih edilme nedenlerinden biri de, uzaktan eğitimde öğrenme maliyetinin düşmesidir. Daha düşük maliyetle daha büyük kitlelere ulaşmak mümkün olmuştur veya öğrenen açısından bakıldığında yine daha düşük maliyetle daha fazla bilgiye erişim mümkün olmaktadır.
- *Öğretimin bireyselleştirilebilmesi:* Uzaktan eğitimin öğrenenlerin farklılıklarına veya öğrenenlerin eğitime erişim olanaklarına göre düzenleniyor olması beraberinde eğitimin bireyselleşmesini de getirmiştir. Günlük iş, aile ve sosyal yaşantı içerisinde her bireyin eğitimden eşit şekilde yararlanabilmesi için esnekliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Esneklik özelliğinden dolayı, uzaktan eğitim birçok yetişkinin, birçok amacına ulaşmasında başvurduğu yöntem olmuştur.

1.1. Sorun

Uzaktan eğitim elbette ki kullanılan eğitim teknolojileri ve uzaktan öğrenme ortamlarıyla önemli derecede ilişkilidir. Ancak uzaktan eğitim aracılığıyla öğrenim gören kitle düşünüldüğünde, bu kitlenin daha çok yetişkinlerden oluştuğu görülmektedir. Bu sebeptendir ki, uzaktan eğitimde çocuklara öğretmenin bilimi olan pedagoji yerine, yetişkin eğitim kuramı olan andragoji, bir alan olarak sık sık başvurulması gereken bir alandır.

1. 1.1. Eğitim nedir, yetişkin birey nasıl öğrenir?

Eğitimin ilk olarak tanımlanması, milattan önceye, ünlü düşünür Platon'un yaşadığı döneme kadar uzanmaktadır. Platon yaşadığı dönemde eğitimi " vücuda ve ruha doğuştan getirmiş olduğu mükemmelliği veren şey" olarak tanımlamıştır. Ona göre, bireylerin doğru ve sıkı bir şekilde eğitimiyle, toplumda kötülüklerden uzak bir düzen sağlamak mümkündür. Cicero ise eğitimi ilk çocukluk döneminden başlayarak, çocuğu insan haline getirme sanatı olarak tanımlamaktadır. Emile Durkheim'e göre ise eğitim, yetişen nesli sistemli bir biçimde ve içinde bulunduğu toplumsal değerler çerçevesinde toplumsallaştırmaktır. Bunun gerçekleştirilmesinde, yetişmiş kuşağın, henüz toplumsallaşamamış yetişen genç kuşak üzerinde etkisini eğitim olarak tanımlamaktadır (Sönmez, 2010).

Eğitim, bireylerin, toplumların gelişimi ve dolayısıyla değişimi için uygulanan faaliyetler bütünü olarak düşünülecek olursa, her alanda hızlı ve sürekli bir değişim ve gelişim içinde olan dünyamızda, hem gelişim ve değişime sebep olan olgu hem de, her türlü değişime açık olması gereken bir olgudur.

Eğitimde hedef birey ve bireylerin oluşturduğu toplumdur. Hem birey, hem toplum çağa uygun gelişim gösterebilmek için, günlük yaşamımızdaki değişimin en temel nedeni olan teknolojik gelişmelere yakın durmalı ve takipçisi olmalıdır. Her türlü değişime ayak uydurabilmenin yolu eğitimden, eğitimde yeniliklere ayak uydurabilmenin yolu ise eğitimde değişiklikler yapmaktan geçmektedir. Eğitimin her aşamasında etkin olan kişilerin değişime açık olması eğitimde gelişimin dolayısıyla bireylerin, toplumların ve dünyanın gelişiminin önünü açacaktır. Eğitim, geçmişte de günümüzde de gelişmiş toplumların, kitlelerin önemseydiği ve kaliteli olması gerektiğine inandığı bir konudur. Peki, iyi bir eğitim nasıl olmalıdır? (Gündoğar, 2014). Eğitimin tanımı, Bloom'un

öncelikle, öğrenen nitelikleri üzerinde durarak ortaya çıkardığı “eğitsel hedeflerin taksonomisi” olarak açıkladığı çalışmasına bakılarak daha iyi anlaşılabilir. Bloom’un taksonomisinde yer alan öğrenme yeterlilikleri kolaydan zora, basitten karmaşığa ve somut kavramlardan soyut kavramlara doğru düzenlenmiştir. Buna göre, bir eğitim sürecinin başlangıcında bilgi edinimi ve kavrama, daha sonra edinilen bilgiyi çeşitli ve farklı durumlarda kullanabilme, ardından bilgiyi yeni veriler ışığında çözümlene ve farklı verileri sentezleyebilme ve son olarak değerlendirme aşamaları bulunmaktadır (Şeker, 2010).

Bloom’un “eğitsel hedeflerin taksonomisi” adlı çalışması, eğitimde öğrenenlere, öğrenimlerinin her aşamasında farklı beceriler ve nihayetinde üst düzey düşünme becerileri kazandırmayı hedefleyerek eğitimde yeni düzenlemeler yapılmasına yol açmıştır. Eğitime getirdiği yenilikleri ve değişimi esas alarak şu soruları sorabilir miyiz? Bloom’un taksonomisinde yer alan hedeflere ulaşıldığında iyi bir eğitim gerçekleştirilmiş oluyor mu? Öğrenen, taksonomide yer alan bütün yeterlilikleri gerçekleştirebilir hale geldiğinde donanımlı ve bilgin biri mi oluyor?(Gündoğar, 2014).

Eğitimi tanımlarken, örnek eğitim tanımlarında da görüldüğü gibi, öğrenenlerin ve eğitim alacak bireylerin öncelikle çocuklar olarak belirtilmesi göze çarpmaktadır. Eğitilmesi düşünülen bireylerin sadece çocuklar olarak belirtilmesi, yetişkin öğrenmelerini göz ardı eden bir düşüncedir. Her bireyin öğrenmesi, formal veya informal olarak yaşam boyu sürmektedir. Bu bağlamda yetişkin ve çocuk öğrenmesi arasındaki farkı bilmek, öğrenme süreç ve faaliyetlerini buna göre şekillendirmek önemlidir (Akın ve Karabacak, 2013). Smith (1996) yetişkini, ergenlikten başlayarak bedensel, ruhsal, toplumsal ve hukuki olarak belli bir olgunluk seviyesine ulaşmış kişi olarak tanımlamaktadır. Knowles’a (1980) göre ise yetişkin kendi yaşamındaki sorumlulukların farkına varmış ve bu doğrultuda toplumsal rol ve davranış sergileyen kişidir. Bu bağlamda, yetişkinlerin, her bakımdan çocuklardan farklı özelliklere sahip oluşu göz önünde bulundurulduğunda, yetişkin öğrenmesinin, çocukların öğrenmesinden çok farklı olduğu görülmektedir.

Cronbach (1963), öğrenmeyi “ deneyimler sonucunda davranışlarda meydana gelen değişim” olarak tanımlamıştır. Harris ve Schwahn’a (1961) göre, öğrenme zaten deneyimlerden kaynaklanmaktadır ve öğrenme ortaya çıkan ürün, süreç, işlev olarak üç farklı bakımdan tanımlanabilir. Ürün; deneyimler sonucunda davranışlarda yaşanan değişiklik, süreç; başta belirlenmiş bir hedefe ulaşmak için öğrenme deneyimi boyunca

yaşanılanlar, işlev; motivasyon, sınıf tekrarı veya transfer olma gibi davranışlarda olasılık dahilinde değişikliğe neden olabilecek kritik yönlerdir.

Öğrenmenin tanımı birçok eğitim bilimci tarafından yapılmıştır ve bunlardan bazılarının yetişkin öğrenmesini de kapsar nitelikte olduğu görülmektedir. Oysaki yetişkin öğrenmesi kendi başına bir alandır ve yetişkin öğrenmesinde yetişkinlerin nasıl öğrendiği ve yetişkin özellikleri büyük önem taşımaktadır.

Yetişkinlerin birçok bakımdan gelişim düzeyleri çocuk ve gençlerden farklıdır. Yetişkinler farklı fiziksel, sosyal ve psikolojik özelliklere sahiptirler. Bir yetişkin eğitimi uygulamasında motivasyon, öğrenmenin etkili olmasında büyük etkiye sahiptir. Yetişkinleri öğrenmeye istekli hale getiren motivasyon araçlarının öğretici tarafından bilinmesi ve benimsenmesi, öğrenmeyi kolaylaştıran ve başarılı bir sonuç elde etmeyi sağlayan bir faktördür (Geray,2002). Lowe (1985) ile Johnston ve Rivera`ya (1965) göre ise yetişkinleri öğrenmeye yönlendiren faktörler aşağıdaki gibidir.

- Bilgi sahibi olmak,
- Yeni bir iş edinmek için yetişmek,
- Çalışırken mesleki olarak gelişmek,
- Boş zamanlarını kendilerini geliştirmek için faydalı bir şekilde değerlendirmek,
- Farklı bireylerle tanışarak sosyalleşmek,
- Sorumluluklarını yerine getirmede ustalık kazanmak,
- Kişisel gelişim ve kişiler arası daha sağlıklı ilişkiler edinmek,
- Kazancını arttırmak.

1.1.2. Pedagoji-andragoji

Pedagoji terimi, Yunancada yer alan “paid” (çocuk) ve “agosus” (yol gösterici) kelimelerinden türetilmiş olup kısaca “çocuklara öğretmenin bilim ve sanatı” olarak tanımlanmıştır (Knowles,1996,s.52 Çev: S. Ayhan). Andragoji de yine Yunancada “andros” (adam-yetişkin) ve “agein” (eğitim) sözcüklerinden türetilmiştir (Duman, 2000: s.120). Knowles (1980) tarafından yetişkin öğrenmesine yardım etme bilim ve sanatı olarak tanımlanmıştır. Andragojik yaklaşıma göre, yetişkinler çocukluk ve gençlikte olduğu gibi öğrenmeye devam etmektedirler, ancak çocuk ve gençlerden daha farklı şekillerde öğrenmektedirler. Bu yaklaşımdan yola çıkılarak, yetişkinlerin öğrenme

faaliyetlerine yönelik hazırlanması düşünölen eğitim programlarının yeni yöntem ve tekniklerle hazırlanması, yetişkin öğrenmesinde başarıya ulaştıracaktır.

Pedagoji ilk olarak, 7. ve 12. yüzyılda manastır okullarında ortaya çıkmıştır. Knowles(1977) tarafından çocuklara öğretme bilim ve sanatı olarak tanımlanan pedagoji, bilginin ve kazandırılması hedeflenen becerinin öğretenden tarafından öğrenciye direkt aktarılması düşüncesi üzerine kuruludur. Bu düşünce bağlamında, pedagoji kavramı “öğretme” kavramının muadili olarak kullanılmaktadır (Holmes ve Abington-Cooper, 2000). Türkiye’de ise, pedagoji denildiğinde akla ilk gelen tanım öğretmen olacak adayların alanlarında uzman öğretmenler olarak çalışabilmeleri için ihtiyaç duydukları formasyon eğitimi sürecidir. Öğretmenlerin öğretme işinde yeterli olup olamayacakları, ‘pedagojik formasyonu olup olmama’ veya ‘pedagojik formasyonu alıp almama’ olarak belirtilmektedir. Ancak, bu pedagojik formasyon tanımının temelinde de pedagojinin özelliği olan, öğretmenlerin hedef kitle olan çocuklara bilgiyi doğrudan aktarabilme yetisinin geliştirilmesini sağlayan bir eğitim sürecinden bahsetmek mümkündür (Akın,2014).

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi, pedagoji ve andragoji birbirinden farklı iki alandır. Bu alanlar arasındaki fark, sadece hedef öğrenen gruplarının farklı yaşlarda olmalarından kaynaklanmamaktadır. Bu iki alanın birbirinin yerine kullanılması mümkün değildir. Öğrenme ve öğretme durumlarına göre, her iki alanında farklı süreçlerde uygunluğu söz konusudur. Ancak, eğitim süreçlerinde daha fazla kullanılan pedagoji dalının, zaman zaman yetişkin eğitiminde de kullanılmaya çalışılması, öğrenme hedeflerine ulaşmada sıkıntılara yol açmaktadır. Bu bakımdan, iki alan arasındaki farklılıkların detaylı bir biçimde ortaya konması, öğretme ve öğrenme süreçlerinin etkili ve verimli olmasında yararlı olacaktır.

Andragoji ve pedagoji arasındaki farklar, bilim insanları tarafından farklı boyutlarda ele alınmaktadır. Bu farklar incelendiğinde, iki yaklaşımın kendine ait özellikleri de ortaya çıkmaktadır. Knowles (1980), pedagoji ve andragoji arasındaki farkı tablolaştırarak ortaya koymaktadır.

Tablo 1.1. Pedagoji ve Andragoji Arasındaki Fark

Durumlar	Pedagoji	Andragoji
Benlik algısı	Bağımlılık	Kendi kendine yönlendirmenin artması
Deneyim	Etkisiz	Öğrenme için öğrenenler çok zengin kaynaklardır.
Hazır olma	Biyolojik gelişim. Toplumsal baskı	Toplumsal rollere ilişkin gelişim ödevleri
Zaman algılaması	Ertelenen uygulamalar	Uygulamanın aciliyeti
Öğrenmeye odaklanma	Konu merkezli	Problem merkezli

Kaynak: Knowles. 1980, sy. 110 (*From Pedagogy to Andragogy*)

Geray(2002), pedagoji ve andragoji kavramlarını karşılaştırmada, hedef öğrenen kitleleri olan çocuk ve yetişkin kavramlarını kullanmanın, pedagoji ve andragoji kavramlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayacağını düşünmektedir. Knowles`a (1984) göre, bir kişinin yetişkin olarak tanımlanması hayatındaki belli bir aşamaya ya da bir özelliğe göre olmamaktadır. Kişinin psikolojik bakımdan yetişkin olarak tanımlanması için, kendi kendini idare edebilmesi ve kendinin farkında olması gerekmektedir. Bununla birlikte, bireyler toplumun diğer bireyleri tarafından sosyal olgunluğa erişmiş olarak görülüyorsa ve kendileri de bunun farkına varabiliyorlarsa, yetişkin olarak tanımlanabilmektedir (Jarvis, 2004). Geray`a (2002) göre, yetişkinlerin görme, işitme, sıcağa veya soğuğa uyum sağlama, fiziksel gücü yaş ilerledikçe farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların yanında, yaş ilerledikçe yetişkinlerde öğrenme yetisinin de azaldığı ile ilgili yaklaşımlar artık gerçekliğini yitirmektedir. Yetişkinlerde öğrenme yetisinin azalması söz konusu olmadığı gibi, ilgi duydukları konular farklılaşmaktadır. Bu bakımdan, yetişkin eğitiminde amaçlanan kazanımlara ulaşmak için, hedefte olan yetişkinin özellikleri ve ilgilerinin bilinmesi ve eğitim uygulamalarının buna uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yetişkinlerin öğrenmeye yönelik motivasyonları normalde yüksektir. Ancak, olumlu motivasyonun altında yatan neden, yetişkinlere sunulan içerikle, yetişkin yaşamlarındaki rollerinin ilişkisinin öğrenmeye duydukları ihtiyaçla örtüşebilmesidir. Yetişkinlere gereksinim duymadıkları öğrenimin sunulması, motivasyon düşüklüğüne ve öğretimde etkililiğin azalmasına sebep olacaktır (Knowles, 1984). Kurumların başarısı, ancak eğitim programlarının hazırlanmasında,

yetişkinlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulursa en üst seviyeye ulaşabilir (Nadler & Nadler, 1994). Ayrıca, yetişkinin öğrenmeye yönelik motivasyonu ve öğrenme güdüsü de andragoji yaklaşımıyla yetişkin eğitiminde amaca ulaşmada önemlidir. Yetişkin eğitiminde amaca ulaşmayı etkileyen bir başka faktör kişiliktir. İnsanın herhangi bir olguya karşı tutumu, kişiliğini oluşturan yaş, toplumdaki saygınlık, meslek, gelir durumu, sosyal çevre gibi diğer kişilik öğeleriyle ilişki içindedir. Kişiliğin oluşmasında etkili olan bütün bu öğeler birbiriyle ilişki içerisindedir ve insan davranışlarını etkilemektedir. Bu bağlamda, okul dışında gerçekleşen yaşam boyu öğrenmeler insanların kişilik özelliklerinden büyük oranda etkilenmektedir. Okulda gerçekleşen eğitim uygulamaları, öğreten odaklı olduğundan, okuldaki ve okul dışındaki eğitim birbirlerinden birçok noktada ayrılmaktadır. Geray (2002) okuldaki eğitim ile okul dışındaki eğitimin farklarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır.

1. Okuldaki eğitim çocukları geleceğe hazırlamak için planlanmaktadır. Yetişkin eğitiminde ise, yetişkinlerin günlük yaşam problemlerine acil çözüm getiren bir eğitim amaçlanmaktadır.
2. Yetişkinlerin öğrenme gereksinimlerini belirleyen sorunlar ve çözümler, aynı zamanda halk eğitiminin konusunu belirlemektedir. Okulda verilen eğitimde, çocuklar öğrenme ihtiyaçlarını kendileri belirlememektedirler, çocukların öğrenme ihtiyaçları başkalarınınca kararlaştırılmaktadır ve bu doğrultuda öğretme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Çocukların neyi öğrenmek istedikleri konusundaki farkındalıklarının yüksek olmadığı düşünülebilir.
3. Yetişkinlerin eğitiminde ve çocukların eğitiminde kullanılan metot ve uygulamalarda farklılıklar vardır. Çocuklar için saygı görmek önem taşımamaktadır. Ancak, yetişkinler kişilik gelişimi bakımından farklı oldukları için saygı görme arzusundadırlar. Yetişkinler başarısızlık karşısında huzursuz hissedebilmektedirler. Çocuklar, başarı veya başarısızlık durumunda daha rahat davranmaktadırlar. Uygunsuz bir davranışla karşılaşıldığında, çocuklar rahatça uyarılabilmekte ancak aynı durum yetişkinler için söz konusu olmamaktadır (Geray, 2002).

Yukarıda pedagoji ve andragoji alanlarının arasındaki fark anlatımını destekler nitelikte tanımlar ve özellikler verilmiştir. Bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesindeki ve bilim insanlarının bilim üretme konusunda süregelen uygulamalara ilişkin görüşlerindeki farklılaşma ve bununla ilişkili bir şekilde bir öğrenme ve öğretme süreci

sonunda ortaya çıkan bilgi kavramı anlayışının da farklılaşması, öğrenme ve öğretme süreçlerinde değişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Öğrenme ve öğretme süreçlerindeki en önemli değişme, bu süreçlerde öğretme eyleminin etkisinin azalması ve öğrenme eylemine olan ilginin artmasıdır. Öğrenme ve öğretme süreçlerine ilişkin yeni bilgiler, öğrenmenin kişiden kişiye farklılık gösterdiğini, her bireyin farklı biçimde öğrenebileceğini ve uygun öğrenme ortamları ve fırsatları sunulduğunda öğrenemeyecek hiç bir bireyin olmadığını vurgulamaktadır. Eğitimde, öğretmenin etkisinin azalmasının ve öğrenmeye olan ilgi odağının artmasının nedenlerinden biri de toplumsal değişikliklerdir. Toplumların demokratikleşmesi, bireysel hak ve özgürlüklere verilen değerin artması, öğrenme alanında da demokratikleşmeyi getirmiştir. Sanayi toplumunun özelliği olan herkese tek tip eğitim uygulamalarından, bilgi toplumu özelliği olan bireylere göre eğitim uygulamalarına geçilmiştir. Böylelikle, kişilerin ilgi, yetenek ve tercihlerine göre öğrenmesine destek olunması için, alternatif eğitim programları ve öğrenme ortamları çeşitliliği sağlamaya yönelim oluşmuştur (Özden, 1999). Öğrenmenin bireyselleşmesi uzaktan eğitim alanının da konusu olmuştur ve bununla birlikte bireysel öğrenmenin an fazla etkili olduğu ve bireysel öğrenmeyi en fazla benimseyen öğrenenlerin yetişkinler olduğu dikkate alınacak olursa, hem yüz yüze öğrenmenin ve hem de uzaktan öğrenmenin, yetişkin öğrenmesi bilimi olarak ele alınan andragojiyle son derece ilişkili olduğu anlaşılacaktır.

1.1.3. Andragoji, yetişkinlerde öğrenmenin dayandırıldığı kuramsal temeller

Yetişkin; kendisinin ve başkalarının sorumluluğunu alabilecek olgunluğa erişen ve yaşamsal görevleri yerine getirebilecek duruma geldiği içinde bulunduğu sosyal topluluk tarafından kabul edilen kişi olarak tanımlanabilir. 20-40 yaş genç yetişkin, 40-60 yaş orta yaşlı yetişkin olarak nitelendirilir. Yetişkin, en basit tanımıyla birçok bakımdan belli bir olgunluğa erişmiş kişidir. Sosyal olarak yetişkin tanımı ise, toplumda bir iş, aile sahibi olmuş ve toplumdaki sosyal rollerini yerine getirebilen kişidir. Psikolojik bakımdan yetişkin, kendi yaşamını düzenleyebilen ve yönetebilen, kendi kendine karar verebilme yetisini kazanmış kişidir (Uysal, 2005).

Yetişkin Eğitimi: çeşitli eğitim kademelerindeki tam gün öğrenimden ayrılmış, ya da hiç öğrenim görmemiş ve gönüllü olarak kendini yetiştirmeyi arzu eden bireylerin değişik eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitimidir. Yetişkin eğitimi,

örgün eğitime devam ederken, bu öğrenimini yarım bırakmış, eğitim hayatına hiç dahil olmamış veya kişisel gelişim için istekli olan bireylerin, bireysel farklılıklarından ortaya çıkan değişik eğitim ihtiyaçlarına cevap vermek için geliştirilmiş eğitim modelidir. Bu tanımda özellikle göz önünde bulundurulması gereken, yetişkin eğitiminde gönüllülüğün esas olduğu ve bireylerin değişik eğitim ihtiyaçlarının karşılanması vurgusudur.

Yetişkinlerin özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini savunan, “çocuk eğitim bilimi” pedagojiden birçok bakımdan farklılıklar gösteren “ yetişkin eğitimi kuramı” olarak kullanılan andragoji terimi ilk kez 1960’ larda Malcolm Knowles tarafından gündeme getirilmiştir. Knowles’ın ilk olarak andragojiyi gündeme getirişi, pedagojinin bir alt dalı ya da bilimi şeklindedir. Ancak daha sonra, yetişkin eğitim bilimi olan andragoji ve çocuklara öğretmenin bilimi olan pedagoji arasındaki farkın öğrenenlerin yaşından kaynaklanmadığını, öğrenenlerin özelliklerine göre eğitim modeline karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Her ne kadar, andragoji terimi altında çalışmaları ilk kez gündeme getiren Knowles olsa da, bir teori olarak ilk kez 1833 yılında Plato’nun eğitim teorisi üzerine çalışan Alman bir öğretmen olan Alexander Kapp tarafından kullanılmıştır.(Deveci, 2007; Göçmen, 2003, akt: Şirin, 2008, s. 6).

Andragoji modelinin yetişkin öğrenmesine yönelik sunduğu ilkeler temel alınarak oluşturulan eğitim ortamlarında; gerçek hayata yönelik olma, öz-yönelimi destekleme, aktif katılımı sağlama ve öğrenenin kendi yaşam deneyimlerine dayanma özelliklerinin bulunması gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda yetişkin eğitime yönelik hazırlanan e- öğrenme programları ve araçlarının da gerçek hayata yönelik, öz-yönelimi destekleyen, aktif katılımı sağlayan ve öğrenenin kendi yaşam deneyimlerine dayanan özelliklere sahip olması beklenmektedir.

Hiç kuşkusuz ki, andragoji yetişkin eğitimi uygulamalarında tek çare değildir. Ancak andragoji alanının yetişkin öğrenenlerinin daha iyi anlaşılması için yararlı bir alan olduğu göz ardı edilmemelidir.

Yetişkinlerin özellik ve ihtiyaçlarına göre şekillenmesi gereken öğrenme ortamlarının nasıl olması gerektiğiyle ilgili olarak, andragojik ilkelere dayandırılan eğitim programları hazırlanması gerekmektedir. Yetişkinlere yönelik eğitim programları hazırlanırken yetişkin öğrenmesi özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yetişkin öğrenmesi özellikleri genel hatlarıyla şunlardır (Knowles, 1970; Knowles, 1984; Merriam, Caffarella, and Baumgartner, 2012);

1. Yetişkinler, öğretim uygulamalarında özerk ve öz yönetimli olmak istemektedirler. Bu yönde oluşan benlik anlayışları, kendi öğrenme süreçlerini yönetmede özgür olma eğilimini ve isteğini ortaya çıkarmaktadır. Birey olgunlaştıkça, benlik algısı bağımsız kişilik algısından öz yönetimli kişilik algısına doğru bir değişim gösterir. Yetişkin bireyler, bir başkasının kendi istekleri üzerinde baskı yaptığını hissettikleri durumlara karşı direnç gösterme eğilimindedirler. Knowles'a (1975) göre; yetişkinler olgunlaştıkça daha fazla öz yönetimli olmaktadır. Yetişkin öğrenenler, öğrenme tekniklerinin ve amaçlarının kendi kontrollerinde olmasını isterler (Knowles, Holton III and Swanson, 1998).
2. Yetişkinlerin, yaşantıları yoluyla edindikleri deneyim ve bilgilerinin öğrenme ortamlarına aktarılması ve öğrenme sürecinin zenginleştirilmesi için kullanılması öğrenme etkinliğinin başarıya ulaşmasında etkili olmaktadır.
3. Yetişkinler, öğrenme sürecinde neden öğrenmeleri gerektiğini bilmek isterler. Öğrenme süreçlerinin konusu, iş ve aile ile ilgili sorumluluklarına, günlük yaşantılarındaki sorunlarına, kısaca yaşamlarına uygulanabilir özellikte olmalıdır. Öğrenme sürecinin ve öğrenme çıktısının kendilerine olan yararları hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Yetişkin öğrenenlerin önceki yaşam deneyimleri, öğrenmede bireysel farklılıkların ortaya çıkmasında, zengin öğrenme kaynaklarının sağlanmasında, önyargıların oluşmasında ve yetişkinlerin kendilerinin farkına varmalarında önemli etkiye sahiptir.
4. Yetişkinlerin öğrenmeye yönelik eğilimleri, yaşantılarında sorunlarına çözüm getirebilme yönündedir. Öğretim sürecinde elde edecekleri kazanımların yaşamlarında değişiklik yaratacağını ya da bir soruna çözüm getirmede yardımcı olacağını düşünürlerse, öğrenmeye karşı motivasyonları ve ilgileri artar. Sorunlara çözüm getirmede aciliyet önemlidir. Benlik saygısı ve amaca ulaşacağını bilme yetişkinlerde motivasyonu artırıcı etkenlerdir.
5. Yetişkinlerin öğrenmesinde dışsal motivasyon sağlayıcılar (gelir artırma, kariyer edinme, statülü bir iş) etkili olduğu kadar, bireylerin özelliklerine göre içsel motivasyon sağlayıcılar da (saygınlık kazanma ve öğrenme süreci sonunda amacına ulaşacağını bilme) öğrenen açısından verimi artırıcı etkiye sahiptir.
6. Yetişkin eğitiminde, öğrenme süresince yetişkinlerin öz yönetim becerileri gelişmektedir ve bu becerilerin etkili biçimde kullanılması öğrenme sürecini

olumlu yönde etkiler. Yetişkinler için saygınlık kazanmak önemlidir ve öğrenme süreçlerine zengin bir yaşantı birikimi ile katılırlar. Yetişkinler neden öğrendiklerini bilmek isterler. Yetişkin öğrenmesinde, öğretmenin ilk görevi yetişkinin bilme ihtiyacının farkına varmasına yardımcı olmaktır. Yetişkinler, öğrenmeye değer buldukları şeyi öğrenmeye başladıklarında, zaman ve enerji gibi kaynakları en verimli şekilde kullanacaklardır.

Siebert'e (2003) göre yetişkin eğitimi olarak andragoji, eğitim biliminin bir dalı olarak kabul edilmelidir. Alan yazında sıklıkla vurgulanan yetişkin öğrenmesiyle ilgili bazı ilkeleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Knowles, 1970; Knowles, 1984; Merriam, Caffarella and Baumgartner, 2012):

- Yetişkin deneyimlerini katabildiği ve yaşamıyla ilgili konuları daha iyi öğrenir,
- Yetişkin öğrenme süreçlerine ilişkin bilinçli bir yaklaşımı olan kişidir.
- Yetişkinin yaşı arttıkça, çevresindeki uyarıcılara karşı tepki süresi de artmaktadır,
- Yetişkinin öğrenmeyle ilgili güven geliştirmesi ve katılımı yetişkin öğretimini kolaylaştırır,
- Yetişkin öğrendiklerini, içinde bulunduğu anda varolan sorunlarını çözmek için kullanmak ister.

En genel anlamda yetişkin uzaktan öğrenenlerin en belirgin şekilde, önemli derecede bağımsız çalışan, öz yönetimli, motivasyonları yüksek ve bireysel olarak farklı oldukları görülmektedir. İnsan deneyim kazandıkça öğrenme gerçekleşir (Kolb, 1984). Bu nedenle Andragoji modeli ve bu modelin uygulandığı veya uygulanmasının planlandığı eğitim ortamları düşünülürken hedef kitle olan yetişkinlerin geçmiş yaşam deneyimleri de göz önünde bulundurulmalı ve andragoji modeli uygulanırken bu deneyimlerden en iyi şekilde yararlanılmalıdır. Diğer bir ifadeyle yetişkin eğitime yönelik çalışmalarda yetişkinin doğası, uygunluk düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır ve yaşam deneyimlerinin öğrenme için önemli kaynaklar olduğu unutulmamalıdır (Peter ve Mary, 2012). Bireyin yaşam boyu deneyimlerine dayanan ve deneyim kazanmanın öğrenmenin kendisi olduğunu ve deneyimlerin öğrenmeye katkısıyla daha etkili öğrenmenin gerçekleştiğini kabul eden yaşam boyu öğretim kavramı da bu olguya dikkat çekmektedir. Yetişkin öğrenenlerin özellikleri Andragoji bağlamında dikkate alındığında ise yetişkinlerin; gerçek hayata yönelik, öz-yönelimli, aktif katılımlı ve kendi yaşam deneyimlerine dayanan ve problemlere acil çözüm üretmelerine yardımcı olacak bir eğitim istedikleri anlaşılmaktadır.

Zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın, bireyin kendi kendine öğrenmesine dayanan Açık öğretim uygulamalarında öğrenenin, kendisine sunulan öğrenme ortamları, kullanılan araç ve kaynaklardan kendi kontrolüyle faydalanması beklenmektedir. Bir açık ve uzaktan öğrenenin en önemli ve belki de en temel becerilerinin başında kendi kendine öğrenme ve öz-yönelimli öğrenme gelmektedir (Volery ve Lord, 2000; Irizarry, 2002). Bireylerin kendi öğrenme deneyimlerini planladıkları, bu planlarını uygulamaya geçirdikleri ve kendi öğrenme deneyimlerini değerlendirdikleri kişisel bir öğrenme yaklaşımı olan öz-yönelimli öğrenme bu özelliklerinden dolayı Açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları açısından önemli bir yere sahiptir.

Garrison (1997) öz-yönelimli öğrenmenin bileşenlerini, öz-yönetim(kendi kararlarını verebilme yetisi), bilişsel öz-kontrol(sorumluluklarının farkında olma ve sorumluluklarını yerine getirebilme yetisi)ve motivasyon (öğrenmeye karşı olan istek) olarak belirtmiştir. Yani öz yönelimli öğrenmede öğrenen, kendi ortam, öğrenme metodu, bilgi düzeyi ve neyi bilebilir olduğu ya da neyi öğrenmeye ihtiyacı olduğu ve de öğrenme konusundaki ilgi ve merak gibi konulardan kendisi sorumludur ve bu hususlarla ilgili düzenleme kendisine aittir. Burada, öğrenenlerden beklenen, öğrenme sonuçlarının daha anlamlı hale gelebilmesi için, kişisel sorumluluklarını yerine getirmeleri ve öğrenme süreçleri konusunda doğru kararlar verebilmeleridir. Öğrenenler bilişsel ve bağlamsal süreçleri kontrol edebildikleri sürece, öz-yönelimli öğrenmeden istenen sonuç alınabilir. Evrensel bir tanımlama olmamasına rağmen öz-yönelimli öğrenme alan yazında öğrenenin kendi öğrenme deneyimlerinden sorumlu olduğu kendi kendine öğrenme kavramının yerine kullanılmaktadır (Caffarella, 2000; Hiemstra, 2000; Merriam ve Caffarella, 1999). Bu bağlamda genel olarak öz-yönelimli öğrenmeyi bireyin kendi öğrenme deneyimlerini planladıkları, bu planlarını uygulamaya geçirdikleri ve kendi öğrenme deneyimlerini değerlendirdikleri kişisel bir öğrenme yaklaşımı olarak tanımlamak mümkündür. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi öz-yönelimli öğrenme ve onun bir bileşeni olan öz-yönetimli öğrenme yaklaşımı Açık öğretim uygulamaları açısından, Açık öğretim uygulamalarındaki bireysel öğrenme yaklaşımıyla örtüştüğü için kritik bir değere sahiptir.

İlk olarak 80'li yıllarda gündeme getirilen öz-yönetimli öğrenme, öğrenenlerin öğrenme süreçlerindeki sorumluluklarına ve öğrenmede özerkliğe vurgu yapmaktadır (Whipp ve Chiarelli, 2004). Zimmerman'a (1989) göre öz-yönetimli öğrenme, öğrenenlerin öğrenme süreçleriyle ilgili karar alabilmeleri ve öğrenme süreçlerine katılım

konusunda istekli olmalarıdır. Öğrenenlerin bilişsel olarak öz yönetimli öğrenmeye hazır olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte sağlanan öğrenme ortamı, araç ve hedefleri konularındaki öğrenen farkındalığı, öğrenenin güdüsel olarak da hazır olmasını olumlu yönde etkilemektedir. Pintrich'e(2000, s.453)göre, öz-yönetimli öğrenme yaklaşımının kullanıldığı bir öğrenme ortamında, öğrenme amaçları öğrenenler tarafından oluşturulmaktadır ve daha sonra öğrenenler bu doğrultuda kendi bilişsel, güdüsel ve davranışsal durumlarını öğrenmeye hazır hale getirmektedirler. Öğrenenler öğrenmenin her aşamasında ve her boyutunda kendi kendilerini gözlemlemek, yönetmek ve değerlendirmek istemektedirler veya öz yönelimli öğrenme öğrenenleri bu şekilde davranmaya teşvik etmektedir. Öz yönetimli öğrenme, öğrenenlerin kendi belirledikleri amaçlar ve katıldıkları öğrenme ortamı tarafından yönlendirildikleri ve zaman zaman sınırlandırıldıkları etkin ve yapılandırmacı (constructivist) bir öğrenme süreci olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, öz-yönetimli öğrenme, öğrenme sürecini önemli derecede etkileyen farklı bileşenlere sahip olan bir öğrenme modelidir (Whipp ve Chiarelli, 2004).

Öz-yönetimli öğrenme, yaşam boyu öğrenmede ve yetişkin öğrenmesinde önemli bir yere sahiptir. Öz-yönetimli öğrenme, öğrenme sürecinin öğrenenin kendi kontrolünde olduğu, süreçleri denetleyebildiği, süreçler üzerinde bir etkiye sahip olduğu deneyim, bilgi ve beceri gerektiren bir süreç olarak tanımlanabilir (Dabbagh ve Kitsantas, 2012). Öz-yönetim, öğrenme amaçlarına karar verme, öğrenme süreçlerinin düzenlenmesinde etkili yöntemler kullanma, yaşantılar yoluyla edinilen bilgiyi öğrenme süreçlerinde kodlama ve tekrar etme, kişinin kendi performansını gözlemlemesi, gerekli görüldüğünde rehberlik isteme ve öğrenenin kendisinde var olan beceriler ile ilgili olumlu yaklaşıma sahip olması gibi süreçleri içermektedir. (Dabbagh ve Kitsantas, 2005; Zimmerman ve Risemberg, 1997). Öz-yönetim becerilerine sahip bir öğrenen, sürekli olarak öğrenme süreçlerine yönelik planlama, organizasyon, gözleme ve değerlendirme yapar (Butler ve Winne, 1995).

Öz-yönetimli öğrenmenin başarıya ulaşmada ve motivasyon üzerinde olumlu etkileri olduğu yapılan araştırmalarla desteklenmektedir (Kuo vd., 2014; Yükseltürk ve Bulut, 2007). Bununla birlikte, öz-yönetimli öğrenme, yetişkinlerin yaşam boyu öğrenmelerinde kullanmaları kaçınılmaz olan bir öğrenme şeklidir(Boud, 2000; Wolters, 2010).

Öz-yönetim kavramı ya da öz-yönetimli öğrenme biçimi öğrenenlerin kişilik özelliklerine göre edindikleri ya da sahip oldukları bir beceri değil, öğrenilebilir bir beceridir. (Dabbagh ve Kitsantas, 2012). Öz-yönetim becerisinin edinilebilmesi ve geliştirilebilmesi için çevrimiçi bir dersin başlangıç aşamasında, öğrenenlere öz-yönetim konusunda bilgi verilebilir veya bu becerinin geliştirilmesi için, dersin içine bazı destek öğeleri eklenebilir. (Kuo vd. 2014). Bu şekilde bir uygulamayla, öğrenenler öz-yönetim süreciyle ilgili deneyim, bilgi ve beceri edindikçe kendi öğrenme süreçlerini daha etkili bir şekilde yönetebilecek farkındalığa sahip olabileceklerdir. Kendi öğrenme süreçleri konusunda farkındalığı artan ve kontrolünü sağlayabilen öğrenenler daha başarılı olacaklardır. Bu bağlamda, öğrenenlere öz-yönetimli öğrenme becerisini kazandırmada ve kendi öğrenme süreçleri konusunda karar verme sorumluluğunu almalarında doğru yönlendirme yapabilmek, rehberlik etmek öğreticilerin en önemli görevidir. Çünkü iş yaşamında işverenler, öğrendiğini yeni ve farklı durumlarda kullanabilen, karar verme sorumluluğunu alabilen ve kendisinin farkında olan bireylerle çalışmayı tercih etmektedirler. Bu becerilere sahip olabilmek için öğrenenlerin kendi öğrenme süreçlerinin sorumluluğunu alabilen, bu sorumluluk düşüncesiyle hareket edebilen ve sorumluluğunun yaşam boyu farkında olan bireyler olmaları gerekmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında, öz-yönetimli öğrenme, bireylerin hem eğitim hem de iş hayatını etkileyen bir beceridir (Koçdar,2015).

1.1.4. Açık ve uzaktan öğrenme

Geleneksel anlamda eğitim ve öğretim binlerce yıl öncesine dayanırken yetişkin eğitimi olarak Andragojinin temelleri 18. yüzyıla dayanmaktadır. Aynı yüzyılda ilk uzaktan öğretim çalışmalarına da ulaşmak mümkündür. Yetişkin eğitiminin tartışılmaya başlandığı dönemin aynı zamanda uzaktan öğretimin ilk uygulamalarının yapıldığı dönem olması bu iki öğretim anlayışının birlikte ve etkileşim içerisinde geliştiklerini göstermektedir.

Açık ve uzaktan öğrenmenin dünya genelinde hızla yaygınlaşmasını, daha fazla ihtiyaç duyulan bir alan haline gelmesini ve ivme kazanmasını sağlayan etkenlere bakıldığında eskiden beri var olan etkenlere çok sayıda yenilerinin eklendiğini görmek mümkün olacaktır. Bu etkenlerin en başında internet kullanımının tüm dünyada yaygınlaşan kullanımı, kitle iletişimi ve bilişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme ve

yaygınlaşma, ortaya çıkan yeni meslekler ve iş alanları, uluslararasılaşma, yabancı dil eğitiminin yaygınlaşması. 21. yüzyılda vatandaşlık ve fırsat eşitliği yer almaktadır (Fırat, 2016). Kitle iletişimi ve bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişme bilgiye dünyanın her noktasından bilgiye erişimi kolaylaştırmış, eğitim için eğitim kurum binalarına gitme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Ortaya çıkan yeni meslekler ve iş kolları kişileri tek bir alanda değil, daha fazla alanda öğretim görmeye yöneltmiştir. Bu bakımdan, farklı alanlarda öğrenim görüp kendini geliştirmek isteyen kişiler için açık ve uzaktan öğrenme önemli bir fırsat olmuştur.

Gelişen bilişim ve iletişim teknolojilerinin öğretim amaçlı kullanılması açık ve uzaktan öğretimin daha büyük öğrenen gruplarına, daha zengin içeriklerle, daha düşük maliyetle daha hızlı hizmet verme kabiliyetini arttırmıştır. Kitle iletişim teknolojilerinin toplumun her alanındaki rolünün genişlemesine paralel olarak açık ve uzaktan öğretim yaygınlaşmış ve gelişimi hız kazanmıştır. Kitle iletişim araçları büyük gruplara yönelik öğrenimde rahatlıkla kullanılabilirdiğinden, açık ve uzaktan öğrenmenin en önemli aracı haline gelmiştir. Bu güçlü etkileşim ve paralellik açık ve uzaktan öğretime ivme kazandıran en önemli faktörün teknoloji olduğunu göstermektedir (Casey, 2008). Açık ve uzaktan öğretimin, teknolojinin de açık ve uzaktan öğretimde önemli ölçüde kullanılmasıyla, işlevselliğindeki gelişme, açık ve uzaktan öğretime duyulan ihtiyaçla da desteklenmiştir. Yeni dönemde küresel ekonomi ve uluslararasılaşma yeni meslekler, yeni iş sahaları ve iş birliği olanakları sağladığı gibi bu olanaklardan yararlanabilecek kabiliyetlere sahip yeni insan profiline duyulan ihtiyacı da arttırmıştır. Yabancı dil, teknoloji okuryazarlığı, disiplinler arası çalışma, 21. yüzyıl vatandaşlığı, yaşamı boyu öğrenme ve lisansüstü eğitim, yeni dönemde ihtiyaç duyulan insan profilinin sahip olması gereken başlıca yeterlikler arasında sayılabilir. Bireyin zaman ve mekândan bağımsız, sürekli ve kesintisiz öğrenmesini gerektiren tüm bu yeterlikler de dünya genelinde açık ve uzaktan öğretime olan talebi arttırmıştır.

Uzaktan öğretim, en genel ve basit tanımıyla, öğretici ile öğrenenin birbirinden farklı mekânlarda olmasıdır. Başlangıcında, sadece uzaktan yapılan öğrenme faaliyetlerini ifade etmek için kullanılan uzaktan öğretim, daha sonra bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişimle birlikte ve bunların etkisiyle zamanla farklı anlamlar kazanmıştır (King, Young, Drivere- Richmond ve Schrader, 2001).

Phipps ve Meristos (1999) de enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki sürekli devam eden değişimin uzaktan öğrenmeyi de etkilediği ve kendisi de sürekli değiştiği ve

dönüştüğü için uzaktan öğrenmeyle ilgili evrensel bir tanım yapmanın oldukça zor olduğunu belirtmişlerdir.

Uzaktan öğrenme ile ilgili COL'un (Commonwealth of Learning) yaptığı bir sınıflandırma bulunmaktadır (COL, 2000). Buna göre uzaktan öğrenme ile ilgili yapılan tanımların ortak özellikleri;

- öğretmen ve öğrencinin zaman ve/veya mekanda ayrılması,
- kurumsal akreditasyon,
- karma medyanın kullanımı (kitap, TV, Web vb.),
- senkron-asenkron iletişim,
- ve sanayileşmiş süreçlerin kullanılmasıdır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı yetişkinlerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tercih etme nedenlerinin andragojik bir yaklaşımla demografik özelliklerine göre incelenmesidir. Bu bağlamda araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır.

1. Yetişkin öğrenenlerin çalışma durumları ve gelir düzeyleri;
  - yaşlarına,
  - cinsiyetlerine,
  - medeni durumuna
  - yerleşim yeri türüne özelliklerine göre nasıl değişmektedir?
2. Yetişkin öğrenenlerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tercih etme nedenleri;
  - yaşlarına,
  - cinsiyetlerine,
  - gelir durumuna,
  - çalışma durumuna,
  - medeni durumuna
  - yerleşim yeri türüne göre nasıl değişiklik göstermektedir.
3. Yetişkin öğrenenlerin Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi tercih etme nedenlerine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

1.3. Önem

İlgili alanyazında yetişkin öğrenmesi olarak andragoji, yetişkinlerin öğrenme öncelikleri ve tercihleriyle birlikte teoride hangi konularda eğitim almak istediklerine ilişkin çeşitli çalışmalara ulaşılmıştır. Ancak yetişkinlerin açık ve uzaktan öğretimi tercih nedenlerini araştıran, öğrencilerin kendi fikirlerine başvuran ve bu nedenleri öğrencilerin demografik özelliklerine göre karşılaştıran kapsamlı bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Oysa açık ve uzaktan öğrenme günümüz yükseköğretiminin vazgeçilmez bir bileşenidir. Türkiye’de yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık yarısı açık ve uzaktan öğretim yoluyla öğrenim görmektedir. Sadece Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminde 2015 yılı itibariyle aktif olarak 1.383.493 öğrenci bulunmaktadır.

Uzaktan öğretim daha çok yetişkinlere yöneliktir. Bu nedenle yetişkin eğitim modeli olarak Andragoji konusunun uzaktan öğretim çalışmaları için büyük önem taşıdığı söylenebilir. Andragoji ve yetişkin eğitimi ile birlikte yetişkinlerin uzaktan öğretimi tercih etme nedenleri uzaktan öğretimde yapılacak çalışmaların ve ileriye yönelik projelerin yapılandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece yetişkinlerin uzaktan öğretimi neden tercih ettikleri ortaya konunca hangi ihtiyaçların öne çıktığı, hangi ihtiyaçların karşılanması gerektiği belirlenebilecektir.

1.4. Tanımlar

Andragoji: Bu çalışmada Malcom Knowles tarafından yapılandırılan Andragoji, yetişkinlerin öğrenme süreçlerine yardım etme bilim ve sanatı olarak tanımlanmıştır.

Pedagoji: Bu çalışmada pedagoji, Knowles tarafından bilginin ve kazandırılması hedeflenen becerinin öğretene tarafından öğrenciye direk aktarılması düşüncesine dayandırılarak, çocuklara öğretme bilim ve sanatı olarak tanımlanmıştır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme: Bu çalışmada Açık ve Uzaktan Öğrenme bilgi ve iletişim teknolojileri desteğiyle öğrenmede zaman ve mekan esnekliği sağlayan, ön-koşul ve sınırlandırmaları gidermeyi amaçlayan, bireyin kendi kendine öğrenmesine dayanan ve kurumsal bir yapıya sahip olan yenilikçi bir öğretim modeli olarak tanımlanmıştır.

Eğitim: Bu çalışmada eğitim, bireylerin ve toplumların gelişimi ve istenilen yönde ve düzeyde değişimi için bilgi, beceri ve deneyim kazandırmayı hedefleyen rehberlik faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlanmıştır.

Öğrenme: Cronbach öğrenmeyi deneyimler sonucunda davranışlarda meydana gelen değişim olarak tanımlamıştır. Harris ve Schwahn ise öğrenmeyi deneyimlerden kaynaklanan bir kavram olarak tanımlamışlardır. Bu araştırmada ise öğrenme bireyin öğretim ve kendi yaşantıları yoluyla bilgi, beceri ve deneyim kazanma sürecidir.

Yetişkin: Bu araştırma kapsamında yetişkin, kendisinin ve başkalarının sorumluluğunu alabilecek olgunluğa erişen ve yaşamsal görevleri yerine getirebilecek duruma geldiği, içinde bulunduğu sosyal topluluk tarafından kabul edilen kişi olarak tanımlanmıştır.

Yetişkin Eğitimi: Bu araştırmada yetişkin eğitimi Andragoji bağlamında ele alınmış ve yetişkinlerin gerçek hayata yönelik, işe vuruk, ön öğrenmelerini işe koşan pragmatik eğitim olarak tanımlanmıştır.

Öz yönelimli öğrenme: Bu araştırmada öz-yönelimli öğrenme öğrenenlerin kendi belirledikleri amaçlar ve katıldıkları öğrenme ortamı tarafından yönlendirildikleri ve zaman zaman sınırlandırıldıkları etkin ve yapılandırmacı (constructivist) bir öğrenme süreci olarak tanımlanmıştır.

2. ALANYAZIN

İlgili alanyazında yapılan incelemeler sonucunda ulaşılan çalışmalara bu başlık altında yer verilmiştir. İlgili alanyazında uzaktan öğretim teknolojileri, uzaktan öğretime duyulan ihtiyaç ve neden uzaktan öğretimin gerekli olduğuna ilişkin çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak öğrencilerin bakış açılarından uzaktan öğretimin neden tercih edildiği çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Alanyazında da doğrudan uzaktan öğretim öğrencilerinin uzaktan öğretimi neden tercih ettiklerine ilişkin herhangi bir araştırmaya ulaşılamamıştır. İlgili alanyazında tez araştırmasıyla ilgili benzer araştırmalar tarihsel bir sıralama içerisinde aşağıda sunulmuştur.

Wallace (1996) tarafından yapılan araştırmada. Kanada'daki bir üniversitede uzaktan eğitime kayıt yaptıran yetişkinlerin demografik özelliklerindeki önemli değişiklikler ve tarihi boyunca farklı özelliklerdeki öğrenenlerin uzaktan eğitime kayıt yaptırma nedenleri çalışılmıştır. Demografik değişiklikler geçen on yılın kayıt verileri kullanılarak araştırılmıştır.

Daha sonra, tarihi boyunca farklı özelliklerdeki öğrenenlerin uzaktan eğitime kayıt yaptırma nedenlerinin araştırılması için bir anket geliştirilmiştir. Sonuç olarak, öğrencileri bağımsız çalışmaya yani uzaktan öğrenmeye kayıt yaptırmaya sevkeden en önemli etkenin iş sorumluluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Bağımsız çalışmanın, yani uzaktan öğretimin iş hayatı ile birlikte devam edilebilecek bir model olması, zaman, yer ve çalışma süresinin kontrolünün öğrencinin elinde olması, uzaktan öğrenmeyi yetişkinler için tercih edilir hale getirmektedir.

Uzaktan eğitim, yükseköğrenimin gün geçtikçe daha önemli bir kolu haline gelmektedir. Amerika'daki başlıca üniversitelerin neredeyse hepsi uzaktan eğitimi kullanmaktadırlar. Uzaktan eğitimin daha geniş öğrenci kitlesine ulaşabiliyor, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabiliyor ve düşük maliyetli oluşu ve daha da önemlisi uzaktan eğitimde çağdaş öğrenme ilkelerinin kullanılıyor olması, uzaktan eğitimin hem öğrenenler hem de eğitimciler tarafından tercih edilmesinin nedenleri olarak gösterilebilir (Fitzpatrick, 2001).

Furst- Bowe (2002) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitimde yetişkin kadın öğrenenlerin uzaktan eğitime ilişkin ihtiyaçlarının tanımlanması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, yetişkin kadın öğrenenlerin uzaktan öğretim programlarına kayıt olma nedenleri araştırılmış, yetişkin kadın öğrenenlerin derslere ilişkin algıları tanımlanmış ve

lisans eğitimleri süresince çalışmalarında karşılaştıkları engeller ortaya çıkartılmıştır. Araştırmanın sorularından aşağıda yer alan ikisinin uzaktan öğrenimi tercih nedenleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

1. Yetişkin kadın öğrenenleri, üniversite öğrenimlerini tamamlamak için uzaktan eğitim programlarına kayıt yaptırmaya sevkeden etmenler nelerdir?
2. Yetişkin kadın öğrenenlerin belirli bir kurumu veya uzaktan öğrenim programını seçmelerini etkileyen unsurlar nelerdir?

Bu araştırmada, hem nitel hem nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Kapsamlı bir alanyazın incelemesinin ardından, araştırmacılar, Wisconsin Üniversitesi Kapsamlı Anket Araştırma Laboratuvarı danışmanlığında bir görüşme rehberi geliştirmişlerdir. Rehber, yetişkin eğitimi alanından küçük bir uzman grubu tarafından incelenmiştir. Dört devlet ve özel yükseköğretim ve üniversitedeki uzaktan eğitim derslerine kayıt yaptıran toplam 40 kadın görüşme sorularını cevaplamıştır. 20 kadın, görüşme sorularını yüz yüze cevaplamıştır. Diğer 20 kadın katılımcı, tartışma programları kullanarak internet üzerinden yönetilen sanal odak gruplar olarak soruları cevaplamışlardır. Görüşme soruları 1999-2000 akademik yılında cevaplanmıştır. Odak gruplarından elde edilen veriler araştırmacılar tarafından Georgia Üniversitesinden iki fakülte üyesinin desteğiyle kayıt altına alınmış ve çözümlenmiştir. Odak gruplarından elde edilen bulgular daha sonra bir çevrimiçi anketin maddelerini oluşturmada kullanılmıştır. Anket 40 madde içeren 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Anket 2000-2001 akademik yılında, öncelikle Wisconsin'de ve diğer iki eyalette yer alan devlet üniversitelerinde ve özel üniversitelerdeki çevrimiçi derslere kayıt yaptıran 400 öğrenciye uygulanmıştır. Anket sonuçları, hem her bir soruya tüm katılımcıların verdiği cevapların, hem de erkek ve kadın katılımcıların cevapları arasında önemli bir fark olup olmadığının belirlenmesi için analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların ek bir eğitime ihtiyaç duymalarına öncelikli sebepler iş ile ilgili sebeplerdir. Katılımcıların yaklaşık %75'i, kariyerlerinde yükselmek veya işlerini değiştirmek için uzaktan eğitime kayıt yaptıklarını ifade etmişlerdir. Diğer katılımcılar, bireysel amaçlarını gerçekleştirmek ve aile bireyleri için iyi bir rol model olabilmek gibi kişisel sebeplerden dolayı uzaktan eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcı kadınların yaklaşık %75'i, uzaktan öğrenme teknolojileri ile sunulan programları, çevrimiçi ders almanın kolaylığından dolayı seçmektedirler. Bu derslerin kendilerine iş, aile ve eğitim sorumluluklarıyla uğraşırken esneklik sağladığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, katılımcıların dörtte biri, kütüphanecilik ya da bilişim

gibi belirli bir alanda kendilerini geliştirebilmek için uzaktan eğitimi seçtiklerini ve bu alanlarla ilgili derslerin uzaktan eğitim teknolojileri aracılığıyla sunuluyor olmasının aslında uzaktan eğitimde belirli bir programı seçmeleri için ikinci neden olduğunu belirtmişlerdir.

Kung (2002), araştırmasında, konuyla ilgili olarak, Dil Okuluna devam eden öğrencilerin uzaktan eğitim derslerini seçmelerinde etkili olan faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmasının katılımcılarını Tayvan'da bulunan Wenzao Ursuline Dil yüksek okulunda okuyan 950 öğrenci oluşturmaktadır. 950 öğrenciden 500'ü gündüz öğretime, geriye kalan 450 öğrenci ise gece öğretime devam eden öğrencilerdir.950 öğrenciden 380 öğrencinin cevabı dikkate alınmıştır. Öğrencilere veri toplama aracı olarak, 1999 yılının Kasım ve Aralık ayları süresince bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, bu dil okulunda öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitim dersleri almalarında en önemli faktör, uzaktan eğitim aracılığıyla almak istedikleri derse ilgi duymaları ve zaman esnekliğinin uzaktan ders almayı tercih etmede etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Farklı yerlerde bulunan öğretmenlerle çalışabilme şansına sahip olmalarının, aldıkları dersin ve dersi veren kişinin tanınması ve biliniyor olmasının, öğrencilerin uzaktan eğitimle ders almalarında etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimle ders alma tercihlerinde en az etkili olan faktör, uzaktan eğitimin nasıl uygulandığı ile ilgili merak olarak bulunmuştur. Öğrencilerin, uzaktan eğitimin nasıl uygulandığından çok aldıkları derslerin ve ders aldıkları öğretmenlerin tanınması ve biliniyor olmasına önem verdikleri görülmüştür.

O'Lawrence (2007) tarafından yapılan araştırmanın amacı, yetişkin öğrenenlerin uzaktan eğitime katılımlarını etkileyen faktörleri belirlenmesidir. Bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Birçok kampüs içi görüşmeler yapılmış ve veri toplama iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak yüz yüze ve telefonla açık uçlu görüşmeler, daha sonra doküman incelemesi yapılmıştır. Açık uçlu görüşmeler, çevrim içi program kullanan ve çevrim içi veya hibrit formatta sunulan dersleri alan öğrencilerle yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yetişkin öğrenenlerin uzaktan eğitimi seçme nedenlerinin en başında, işverenlerinin kendilerine sağladığı tam destek gelmektedir. Ders harçlarının işveren tarafından ödenmesi, çalıştıkları yerde zam veya promosyon almaları ve işverenlerin çoğunluğunun derste öğrenilenlerin işyerinde hemen uygulanmasına destek vermeleri tercih nedenlerinin en önemli olanlarıdır. Diğer tercih nedenleri ise; düşük maliyetli oluşu, iş ile ilgili bilgi ve becerilerin hemen kazanılıyor oluşudur. Ayrıca, kişisel

gelişim, yani öğrenenlere kendilerini geliştirmelerine yönelik dışarıdan uygulanan baskı, işverenlerinin işlerinde kalıcı olabilmeleri için ve çalışanlarından profesyonelleşmelerine yönelik isteklerinin olması da diğer etkenlerdir. Yine aynı çalışmanın sonuçlarına göre yetişkin öğrenenleri uzaktan öğretime katılmaya motive eden etkenler şöyledir. (a) zamanlama, (b) güvenilirlik, (c) esneklik, (d) etkililik, (e) öz-yönelimli öğrenme metodunun kullanılması (katılımcıların % 9'u), (f) ulaşım, çocuk bakımı ve kariyerinde kesinti sorununun olmayışıdır. Bununla birlikte, hem lisans hem yüksek lisans düzeyindeki yetişkin öğrenenler, iş ve aile sorumluluklarını da yerine getirebildikleri yarı zamanlı eğitimlerini sürdürebildiklerini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin öğrenenlere sunduğu zaman esnekliği, derslere evden katılımın uygun oluşu, daha az sıkı ders çalışma olanağı, hem işe hem aileye zaman ayırma imkânı ve kültürel olarak farklı olan öğrenen gruplarıyla etkileşim fırsatı da yetişkinler için tercih nedenleri olarak belirtilmiştir.

Baturay ve Bay (2009) yaptıkları çalışmada, uzaktan öğretime kayıt yaptıran öğrencilerin demografik özelliklerini, uzaktan öğretimi tercih etme nedenlerini, öğrencilerin uzaktan öğrenimden beklentilerini ve mezun olduktan sonraki hedeflerini incelemişlerdir. Bu çalışmada 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Atatürk Meslek Yüksek Okulu Uzaktan Eğitim Programı bünyesindeki Web Teknolojileri ve Programlama, Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama, İşletme, Bilgi Yönetimi ve Muhasebe Bölümlerinde kayıtlı olan 264 gönüllü öğrenciden bilgi alınmıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmış ve veriler anket yoluyla toplanmıştır. Uygulanan anket araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve anketin geçerliliğini güçlendirmek amacıyla uzmanlar tarafından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda; katılımcıların, uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri, tam zamanlı çalışıyor olmaları, herhangi bir örgün eğitim programına puanlarının yetersiz kalmış olması, uzaktan eğitimin maddi olarak (ulaşım ve yerleşme gibi) daha avantajlı olduğunu düşünmeleri, daha önce uzaktan eğitimde okumuş ve okumakta olan arkadaşlarının tavsiyeleri, fiziksel engelli olma durumundan dolayı ve son olarak diğer kişisel sebeplerden dolayı seçtikleri ortaya çıkmıştır.

Pontes, Hasit, Pontes, Lewis ve Siefring (2010) tarafından yapılan çalışmanın amacı, öğrencilerin uzaktan eğitim derslerini tercih etme nedenleriyle ilgili olan bireysel niteliklerinin tanımlanması, öğrencilerin üniversitedeki eğitimlerini tamamlamalarına engel olan aile ve iş sorumluluğu gibi risk faktörü olarak tanımlanabilecek nedenlerin öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih nedenleri olup olmadığının belirlenmesi ve yüz yüze

eğitim almaya engel olabilecek derecede engeli olan öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme sebeplerinin ortaya çıkartılmasıdır. Öğrencilerin iş ve aile sorumluluklarından dolayı, kendilerine uygun ve esnek ders programıyla çalışmalarına imkân veren uzaktan eğitimi tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu araştırma için veriler 2003- 2004 ğretim yılında NPSAS (National Postsecondary Student Aid Survey) tarafından elde edilen verilerden alınmıştır. Araştırmanın sonuçları en genel bakışla göstermiştir ki, yetişkin ve üniversite öğrenimini tamamlayamamış öğrenciler, öğrenimini tamamlayamamış genç öğrencilere göre uzaktan eğitimi daha fazla tercih etmektedirler. Yüz yüze örgün eğitim almaya imkânı olmayan engelli öğrenciler de uzaktan eğitimi tercih etmektedirler.

Dadigamuwa ve Senanayake (2012) tarafından yapılan araştırma, açık ve uzaktan öğrenme yoluyla öğrenim gören mühendislik programı ğrencilerinin programa kayıt yaptırılmalarını ve öğrencilerin performanslarını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma, mühendislik teknolojisinde uzaktan öğrenme metoduyla ders alan konuyla ilgili iki grupla ve Sri Lanka Açık niversitesi tarafından yürütülmüştür. Bu gruplardan biri sene sonu sınavları yeterliliklerinde başarısız olan öğrencilerden, diğer grup başarılı öğrencilerden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, tartışma kısmı da içeren, iyi yapılandırılmış bir anket kullanılmıştır. Öğrencilerin çoğu, uzaktan ğretimi tercih etme nedeni olarak öncelikle programın tanınırlığı- kabul edilirliliğini ve esnek oluşunu belirtmişlerdir. Dersleri ve çalışma zamanını seçmedeki esneklik, düşük maliyetli harçlar ve mühendislik alanına ilişkin uzaktan eğitim veren başka kurumun olmayışı ğrencilerin, Sri Lanka Açık niversitesini seçme nedenleri olarak belirlenmiştir.

Akgün, Güleç ve Topal (2013) tarafından yapılan araştırmada lisansüstü eğitimde yeni kullanılmaya başlanılan bir model olan uzaktan eğitime yönelik ğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlamıştır. Araştırma'ya Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde uzaktan eğitim ile lisansüstü eğitim alan 23 ğrenci katılmıştır. Araştırma nitel araştırma modellerinden fenomenolojik araştırma deseninde yürütülmüş ve veriler yarı yapılandırılmış bir form hazırlanarak toplanmıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin önemli bir oranda uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşler bildirdiği görülmüştür. Katılımcıların uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin alınabilmesi için katılımcılara birçok soru yöneltilmiştir. Bu sorulardan öncelikli olanı, öğrencilerin kayıtlı oldukları uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerine ilişkindir. Araştırmanın sonucunda, katılımcıların kayıtlı oldukları uzaktan eğitim programını ikamet ettikleri yere yakın

olması, derse devam etme ve okula gelme zorunluluğunun olmaması, programdan mezun olanların önerisi, Sakarya Üniversitesi'nin uzaktan eğitim alanında Türkiye'de iyi olması, iyi bir eğitim- öğretim kalitesi sunması gibi nedenlerden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Daban ve Hatırlı (2013) yaptıkları çalışmada, uzaktan eğitime kayıt yaptıran öğrenenlerin, istihdam beklentileri öncelikli olmak üzere, uzaktan eğitimi tercih nedenlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini saptamayı hedeflemişlerdir. Araştırma Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılar, Süleyman Demirel Üniversitesi Uzaktan Eğitim programlarında okuyan kayıtlı 668 öğrenciye anket yapmayı planlamışlardır. Ancak anket internet aracılığıyla sunulduğundan anketi yarım kalanlar ve anketin tamamını cevaplamayanlar otomatik olarak araştırma dışında bırakılmışlardır. Sadece anketi tamamlayan 324 kişi araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Anketi tamamlayan kişilerin öncelikle demografik özelliklerine ilişkin bulgular ortaya çıkartılmıştır. Daha sonra, uzaktan eğitimi tercih nedenlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Cinsiyet ve medeni durumlarına bakıldığında, öğrencilerin uzaktan eğitimi iş bulabilmek amacıyla tercih etmeleri ile bu iki demografik değişken açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yaş grupları, gelir grupları, okudukları program türleri incelendiğinde ise, uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri konusunda, bu demografik değişkenler açısından ise anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimi tercih nedenlerinin her birine ilişkin olarak demografik değişkenler açısından farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Uzaktan eğitimi tercih nedenleri olarak, çalışılan işte daha yüksek gelir elde edebilmek, 4 yıllık bir üniversite diplomasına sahip olmak, ön lisans diplomasına sahip olmak, çalışılan işte terfi etmek, genel kültürü artırmak ve daha bilgili olmak, üniversiteye giriş puanının diğer fakülteleri kazanmaya yetmemesi, aileden ayrı kalmamak, uzaktan eğitimin genel maliyetinin daha düşük olması belirlenmiştir.

Schneller ve Holmberg'in (2014) yaptıkları çalışmanın amacı, yükseköğretim kurumları tarafından sunulan uzaktan eğitime ilişkin daha iyi bir anlayış elde etmek ve yüksek eğitim kurumlarının uzaktan eğitim aracılığıyla yetişkin eğitime nasıl katkıda bulunabileceğini araştırmaktır. Bu sebeple öncelikle uzaktan eğitime kayıtlı olan yetişkinlerin ihtiyaçları ve tercihleri ile ilgili maddeler üzerine çalışmışlardır. Çalışmada veri toplamak için, Avrupa'daki uzaktan eğitim kurumlarına kayıtlı olan öğrencilere 5 Haziran 2014 ve 25 Haziran 2014 tarihleri arasında bir online anket uygulanmıştır. Anket

ZEF Evaluation Engine kullanılarak geliştirilmiştir. Elde edilen verilere göre, Avrupa’da uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleriyle ilgili sonuçlar şöyledir. Uzaktan eğitimi tercih edenlerin çoğunun, gençlik dönemlerinde eğitim fırsatını kaçırmış olan 25-44 ve 45-55 yaş arası yetişkinler ve kadınlar görülmüştür. Ayrıca, birçok uzaktan eğitim öğrencisinin ev ve çocuk sorumluluğu olan ve tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan yetişkinlerden oluştuğu sonucu ortaya çıkmıştır. İleri yaşlardaki yetişkinlerin çoğu, kendilerini gerçekleştirmek, kişisel gelişim ve özsaygı için uzaktan eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu tercih nedeni olarak, kariyerlerinde yükselmek istedikleri ve başka iş fırsatlarını değerlendirebilmek için uzaktan eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Son olarak, katılımcıların, uzaktan eğitimi iş ve aile sorumluluklarından dolayı uygun olduğu, maliyeti düşük olduğu ve uzaktan eğitim kurumlarının eğitiminin istatistiksel değerlendirmelere göre kaliteli olduğu için seçtikleri sonucuna ulaşmıştır.

Fırat (2016) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada 21. Yüzyılda yükseköğretimin yükselişini sağlayan ve bilimsel alanlara dinamik bir yapı kazandıran itici güçlerden birinin bilgi ve iletişim teknolojileri olduğu, bu itici gücü en etkin kullanan alanlardan birinin ise uzaktan öğretim olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada önceleri kısıtlı koşullarda, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve vatandaşların öğretim ihtiyaçlarını kısmen karşılamak için başvurulan bir yöntem olarak görülen uzaktan öğretimin, günümüzde sahip olduğu fonksiyonel esneklik, güçlü teknoloji altyapısı, program çeşitliliği, yenilikçi öğretim yaklaşımları ve hızla artan öğrenci sayısı ile disiplinler arası bir bilim alanına dönüşerek göz ardı edilemez bir paradigma değişimine uğradığı savunulmuştur.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada uzaktan öğretim tercih edilme nedenlerinin andragojik bir bakış açısıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamında hem nitel hem de nicel veriler toplanmıştır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu araştırma bir karma yöntem araştırması olarak desenlenmiştir. Karma yöntem araştırmalarında, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıyla araştırma probleminin bu yöntemlerin ayrı kullanılmasıdan daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2013). Nicel veriler bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Nitel veriler ise nicel verileri desteklemek amacıyla toplanmıştır. Bu nedenle gerçekteştirilen araştırma nicel baskın bir karma yöntem araştırmasıdır.

Bu karma yöntem araştırmasının nicel boyutunda anket yönteminden yararlanılmıştır. Çok sayıda kişiden kısa bir sürede birçok konuda görüş olma olanaklarıyla anketler Sosyal Bilimler alanında en fazla kullanılan nicel veri toplama yöntemlerinden biridir (Baş, 2003). Bu araştırmada, araştırma kapsamında geliştirilen ve geçerlik çalışmaları yapılan Uzaktan Öğretim İhtiyaçları Anketi'nden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen ankette hem nicel hem de nitel veriler toplanmıştır.

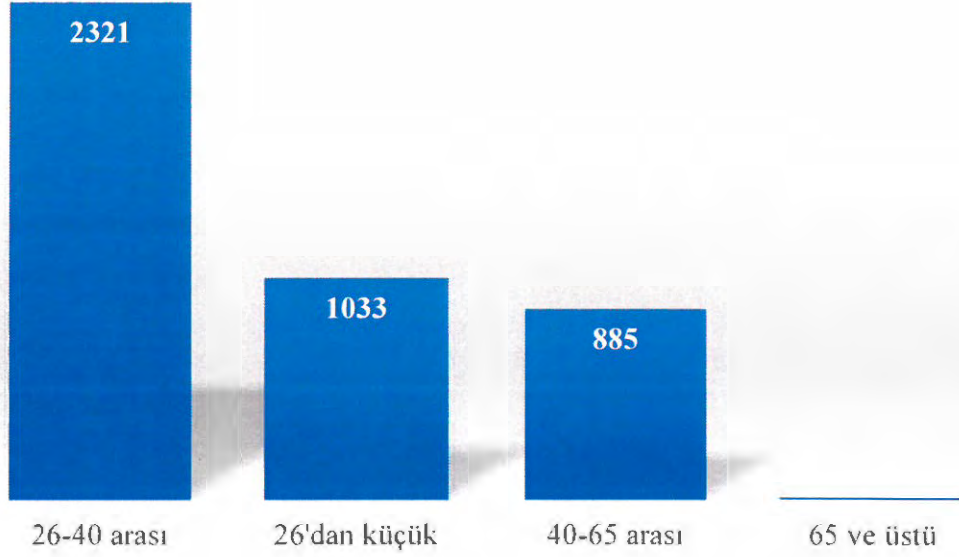
3.1. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını 7 Açık ve Uzaktan Öğrenme Alan uzmanı ve 2015-2016 öğretim yılı bahar dönemi, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Sisteminde öğrenim gören 4247 öğrenci oluşturmaktadır. Açık ve uzaktan öğrenme alanında uzman olan bir Profesör, bir Doçent ve 4 Yardımcı Doçent ve bir araştırma görevlisi veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde araştırmaya dahil olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri aşağıda Tablo 3.1'de özetlenmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaş		
26'dan küçük	1032	24,3
26-40 arası	2321	54,7
40-65 arası	885	20,8
65 ve üstü	9	0,2
Cinsiyet		
Kadın	1277	30,1
Erkek	2970	69,9
Çalışma Durumu		
Çalışmıyorum	879	20,7
Özel sektörde	1633	38,5
Kamuda çalışıyorum	1470	34,6
Serbest meslek sahibiyim	198	4,7
Emekliyim	67	1,6
Gelir Durumu		
1379, 09 TL'den az	674	15,9
1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında	2712	63,9
4492,15 TL'den fazla	861	20,3
Medeni Durum		
Bekâr	1884	44,4
Evli	2363	55,6
Yerleşim Yeri Türü		
İl	2914	68,6
İlçe	1155	27,2
Koy	152	3,6
Mezra	20	0,5
Yurt Dışı	6	0,1
Toplam	4247	100

Tablo 3.1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığı en yüksek oranla (%54.7) 26-40 çıkmıştır. En düşük yaş aralığı ise % 0.2 ile 65 ve üstü olmuştur. Yaş dağılımları ayrıca aşağıda Şekil 3.1'de verilmiştir.

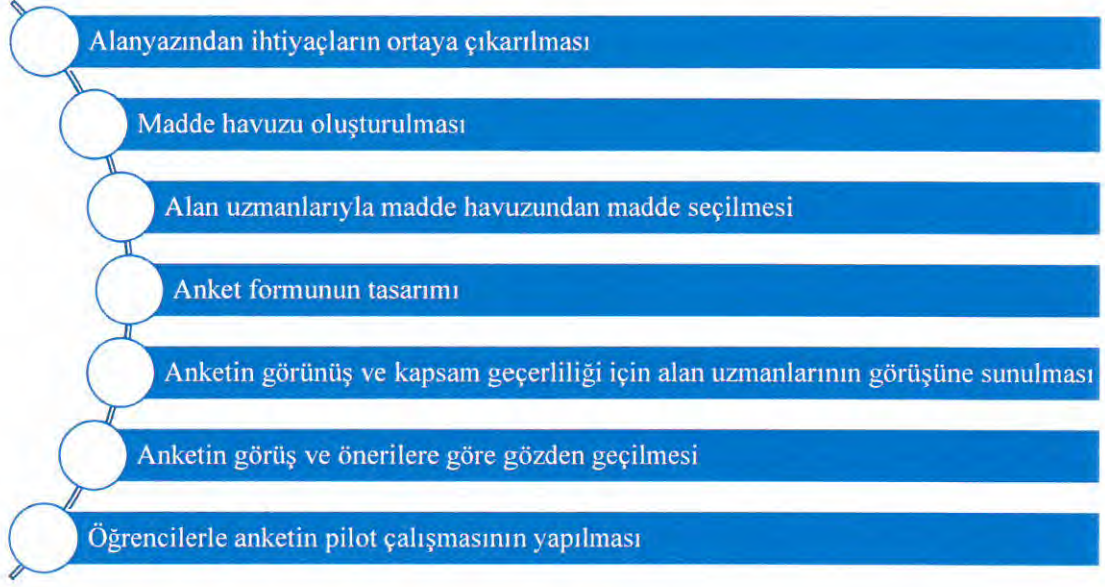
Şekil 3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir oranla (%69,9) erkek olması oldukça dikkat çekicidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece % 20,7’sinin çalışmıyor olması, diğer bir ifadeyle yaklaşık %80’inin çalışan kişiler olması oldukça dikkat çekici bir bulgudur. Araştırmaya katılan öğrencilerden %38,5’i özel sektörde, % 34,6’ sı kamuda çalıştığını belirtmiştir. Bu iki hizmet sektöründe çalışan öğrencilerin oranı birbirine yakın görülmektedir. Çalışma durumuna göre değerlendirmede serbest meslek sahibiyim (%4,7) ve emekliyim (% 1,6) diyenler en düşük orana sahiptirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerden %63,9’unun en yüksek oranla, 1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olması önemli bir bulgu olarak dikkat çekmektedir. Öğrencilerden %20,3’ü 4492,15 TL’den fazla, % 15,9’u ise 1379, 09 TL’den az gelir düzeyine sahiptirler. Katılımcıların % 55,6’sının evli olması ve %44,4’ünün bekâr olması, açık ve uzaktan öğrenmenin ailevi sorumluluğu olan kişiler tarafından tercih ediliyor olması düşüncesini destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden %68,6’sı il merkezlerinde, % 27,2’si ilçe merkezlerinde ve geriye kalan %4,2’si köy, mezra veya yurt dışında yaşamaktadırlar.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu tez araştırması kapsamında açık ve uzaktan öğretim öğrencilerinin uzaktan öğretimi tercih nedenlerini belirlemek amacıyla tez kapsamında geliştirilen Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi kullanılmıştır. Bu anketin geliştirilmesi sürecinde izlenen adımlar aşağıda Şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3.2. Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nin geliştirilmesi

Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinin ilk adımında ilgili alanyazın hem likert tipi maddeler hem de demografik özellikler açısından incelenmiştir. Böylece anket maddelerinin yanında veri toplama aracının demografik özellikler bölümünde sorulan sorular ilgili alanyazından yararlanılarak oluşturulmuştur. Öğrencilerin gelir düzeyleriyle ilgili demografik özellik sorusu için 2015 Ekim Ayı Yoksulluk Sınırı Araştırması referans alınmıştır. Yaş sınıflandırılmasında ise Erikson'un (1959) araştırması referans alınmıştır. Yaşla ilgili ayrıca Bischof'un (1976) araştırmasından da yararlanılmıştır.

Veri toplama aracının görünüş ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, alan uzmanlarının görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Açık ve uzaktan öğrenme alanında uzman olan bir Profesör, bir Doçent ve 4 Yardımcı Doçent ve bir araştırma görevlisi veri toplama sürecine dahil olmuştur. Veri toplama aracının taslak formu gönüllü katılım ve uzman bilgilendirme formu ile birlikte alan uzmanlarına sunulmuştur. Alan uzmanlarından elde edilen görüş ve öneriler doğrultusunda veri toplama aracında gerekli

değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan düzeltmeler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Veri toplama aracının açıklama kısmında alan uzmanlarının görüşlerine uygun olarak düzeltmeler yapılmış ve gerekli yerlerde yeni açıklamalar eklenmiştir.
2. 5'li likert tipi veri toplama aracı maddelerinin yapısına uygun olarak öncül bir ifade (... uzaktan eğitimi tercih ettim.) oluşturulmuştur.
3. Alan uzmanlarının önerileri doğrultusunda tekrarlanan 4 madde veri toplama aracından çıkarılmıştır.
4. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda veri toplama aracına sekiz madde eklenmiştir.
5. Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda veri toplama aracında altı maddede düzeltmeye gidilmiştir.
6. Uzman görüş ve önerileri doğrultusunda yapılan düzeltmeler sonucunda veri toplama aracına uygulama öncesi son hali verilmiştir.

Alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda gerçekleştirilen düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmalar sonucunda 24 maddeden oluşan anket formu taslağından 28 maddeye ulaşılmıştır. Böylece pilot uygulama öncesi ankete son hali verilmiştir.

Geliştirilen veri toplama aracının tüm yönleriyle çalışıp çalışmadığını, doldurulmasının ne kadar zaman aldığını, maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığını ve varsa öğrencilerin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla 28 maddeden oluşan pilot uygulama 12 açık ve uzaktan öğretim öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen pilot uygulama sonucunda öğrencilerden elde edilen görüş ve öneriler doğrultusunda veri toplama aracında bazı güncellemeler ve eklemeler yapılmıştır. Buna göre veri toplama aracına “İkinci bir üniversite diploması almak için”, “Lisans tamamlamak amacıyla” ve “ Gerçek yaşamda ihtiyaç duyduğum konularda bilgi sahibi olmak için” olmak üzere üç yeni madde eklenmiş; tekrarlanan “Ailem başka bir yerde okumama izin vermediği için” maddesi elenmiş; “İşimden dolayı üniversiteye gidemediğim için” maddesi “Çalışmak zorunda olduğum için” şeklinde değiştirilmiştir.

Pilot uygulama sonucunda 30 maddeden oluşan veri toplama aracına son hali verilmiştir. Veri toplama aracının doldurulmasının ortalama olarak öğrencilerin 5 dakikasını aldığı belirlenmiştir. Böylece veri toplama aracının bilgilendirme kısmında bu

veri öğrencilerle paylaşılmıştır. Pilot uygulama sonucunda tez araştırmasının veri toplama aracı olan “Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi” uygulama aşamasına hazır hale getirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Süreci

Bu tez araştırması kapsamında veriler 2015-2016 yaz döneminde Anadolu Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Öğretim Sistemi öğrencilerinden toplanmıştır. Veri toplama sürecinden önce Üniversite’de Etik kurul başvurusu gerçekleştirilmiş ve olumlu cevap alınmıştır. Etik kurul belgesiyle birlikte Açıköğretim Sistemi veri toplama istek formu da doldurularak başvuru gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan veri toplama aracı elektronik ortama aktarılarak Açıköğretim sistemi öğrencilerine açılmıştır. İki haftalık süre zarfında 4247 öğrenciden geçerli veri toplanmıştır.

Hatalı veya eksik verileri önlemek amacıyla online ankette maddeler işaretlenmesi zorunlu alanlar olarak seçilmiştir. Böylece katılımcı eksik bir madde olunca uyarı almış, anketi hatalı tamamlayamamıştır. Ancak tüm maddelere cevap verince tamamlayabilmiştir. Sadece Likert tipi maddelerde satır başına zorunluluk eklenmemiştir.

Nicel Veri için 4247 öğrencinin ankete verdiği yanıtlar geçerli sayılmıştır. Nitel veri için geçerli sayı ise 2187’ dir. Ankette yer alan, görüş ve öneriler bölümü nitel veri olarak değerlendirilmiştir ve bu bölümde “yok, (...)nokta, başka nedenim yoktur, teşekkür gibi cevaplar” şeklindeki metinler çıkarılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Ulaşılan nicel verilerin analizinde yüzde, frekans, standart sapma, ortalama betimsel istatistikleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen nitel verilerin analizinde tümevarımsal içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. 4247 öğrencinin Uzaktan öğretimi tercih etme nedenleri için hem nicel veriler hem de nitel veriler toplanmıştır. Öğrencilerin 5’li Likert tipi 30 maddeye verdikleri cevaplar Google E-Tablo, Microsoft Excel ve SPSS22 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde ortalama (X), frekans (f), yüzde (%) gibi betimsel istatistiklerin yanında SPSS çapraz tablolarından da yararlanılmıştır.

Toplanan nitel veriler içerisinde 2258 öğrencinin görüşleri geçerli sayılmıştır. Diğer görüşlerde boş bırakma, tek kelimelik cevap ve teşekkür gibi analize dâhil edilemeyecek metinler olduğundan dolayı analize dahil edilmemiştir.

Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nin son maddesi olarak açık uçlu bir soru sorulmuştur. Bu soruda öğrencilerin Uzaktan öğretimi tercih etme nedenlerini kendi ifadeleriyle belirlemeleri istenmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar Google E-Tabloda, Microsoft Excel programında ve NVIVO11 paket programında analiz edilmiştir. NVIVO, özellikle nitel araştırmalarda kullanılan dokümanlar, ses ve video kayıtları, mailler, görsel ve fotoğraflar gibi çoğu veri türünün kullanılabilirdiği bir programdır. Bu verilerin düzenlenmesi, yönetilmesi ve birbiriyle ilişkilerinin belirlenmesi mümkündür. Herhangi bir konuda incelenen verilerin kodlanması, sınıflandırılması, arama ve sorgulamaların yapılması, ilişkilendirilmesi, görselleştirilmesi ve paylaşımında NVIVO kullanışlı bir paket program olarak görülmektedir.

Nitel verilerin analizinde hem betimsel içerik analizinden hem de tümevarımsal içerik analizinden yararlanılmıştır. Betimsel içerik analizinde öğrenci görüşlerinin temalara ve alt temalara dağılımları frekans ve yüzdelerle açıklanmış ve grafiklere dökülmüştür.

Tümevarım analizi, önceden belirgin olmayan temaları ve boyutları ortaya çıkarmaya, kavramlara ve ilişkilere ulaşmaya olanak sağlaması ile verilerin derinlemesine çözümlenmesini gerektiren bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İçerik analizinde kodlanan verilerden ana temalar ve alt temalar çıkarılmış, bunlar arasındaki ilişkiler belirlenmiştir (Creswell, 2013). Tema ve alt temalar yorumlanmış ve doğrudan alıntılar ile ilişkilerin yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Nitel veri analizi ile ulaşılan temalar doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Katılımcıların gerçek isimleri yerine A1, A10 gibi kod isimler kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde gerçekleştirilen Yüksek Lisans Tez araştırmasından elde edilen bulgular sunulmuştur. Tez araştırması kapsamında edilen bulgular tez araştırmasının üç araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla sistematik olarak sunulmuştur. Bu kapsamda bulgular üç alt başlık altında özetlenmiştir.

4.1. Yetişkin Öğrenenlerin Çalışma Durumları ve Gelir Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Bu tezin ilk araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla yetişkin öğrenenler olarak Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim sisteminde öğrenim gören öğrencilerin çalışma durumları ve gelir düzeyleri demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, medeni durum ve yerleşim yeri türü) göre karşılaştırılmıştır. Ulaşılan bulgular doğrultusunda yetişkin öğrenenlerin çalışma durumlarını demografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 4.1'de verilmiştir. Benzer şekilde yetişkin öğrenenlerin gelir düzeyleri demografik özelliklerine göre Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin çalışma durumlarının demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	Çalışmıyor		Özel sektörde çalışıyor		Kamuda çalışıyor		Serbest meslek sahibiyim		Emekliyim	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaş										
26'dan küçük	445	43,1%	415	40,2%	145	14,1%	26	2,5%	1	0,1%
26-40 arası	371	16,0%	1033	44,5%	809	34,9%	108	4,7%	0	0,0%
40-65 arası	59	6,7%	183	20,7%	514	58,1%	64	7,2%	65	7,3%
65 ve üstü	4	44,4%	2	22,2%	2	22,2%	0	0,0%	1	11,1%
Cinsiyet										
Kadın	517	40,5%	434	34,0%	267	20,9%	40	3,1%	19	1,5%
Erkek	362	12,2%	1199	40,4%	1203	40,5%	158	5,3%	48	1,6%
Gelir										
1379, 09 TL'den az	340	50,4%	241	35,8%	58	8,6%	31	4,6%	4	0,6%
1379, 09 TL ile 470 TL arası	470	17,3%	1081	39,9%	1018	37,5%	90	3,3%	53	2,0%
4492,15 TL'den fazla	69	8,0%	311	36,1%	394	45,8%	77	8,9%	10	1,2%
Medeni Durum										
Bekâr	599	31,8%	817	43,4%	364	19,3%	84	4,5%	20	1,1%
Evlü	280	11,8%	816	34,5%	1106	46,8%	114	4,8%	47	2,0%
Yerleşim Yeri Türü										
İl	539	18,5%	1179	40,5%	1003	34,4%	138	4,7%	54	1,9%
İlçe	263	22,8%	415	35,9%	415	35,9%	50	4,3%	12	1,0%
Köy	64	42,1%	35	23,0%	45	29,6%	7	4,6%	1	0,7%
Mezra	11	55,0%	3	15,0%	5	25,0%	1	5,0%	0	0,0%
Yurt Dışı	2	33,3%	1	16,7%	1	16,7%	2	33,3%	0	0,0%

Tablo 4.1 incelendiğinde yaşlarına göre öğrencilerin çalışma durumlarının farklılık gösterdiği görülmüştür. Buna göre 26 yaşından küçük öğrencilerin %43,1'i ve 65 yaş ve üstü olanların ise %44,4'ü herhangi bir işte çalışmamaktadır. Herhangi bir işte çalışmama yüzdesi en düşük olan yaş gurubu %6,7 ile 40-65 yaş aralığıdır. 26-40 yaş aralığındaki öğrencilerin en fazla %44,5 ile özel sektörde çalıştığı, 40-65 yaş aralığındaki öğrencilerin ise en fazla %58,1 ile kamuda çalıştığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre 26-40 yaş aralığındakiler daha çok özel sektörde çalışırken 40-65 yaş aralığındaki öğrenciler en fazla kamuda çalışmaktadır. Bu farklılık araştırmaya açık dikkat çekici bir bulgudur.

Kadın öğrencilerin %40,5'inin en yüksek oranla çalışmıyorum cevabını verdiği ortaya çıkmıştır. Yine kadınların %34'lük gibi önemli bir oranının özel sektörde çalışıyor olması da önemli bir bulgudur. Kadınların %20,9'u kamuda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin çalışma durumu incelendiğinde, erkeklerin % 12,2'sinin çalışmadığı belirlenmiştir. Erkeklerin % 40,4'ünün özel sektörde , %40,5'inin kamuda çalıştığı bulgusu, bu iki sektörde çalışan erkeklerin oranının birbiriyle aynı olması bakımından dikkat çekici bir bulgudur. Hem erkeklerin (5,3%) hem kadınların (3,1%) serbest meslekte çalışma oranları ve emekli olma oranları (%1,5 ve %1,6) en düşük seviyededir. Cinsiyete göre çalışma durumunda kadınların erkeklere göre daha çok özel sektörde çalışıyor olmaları dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu kamuda çalışan erkeklerin ve özel sektörde çalışan kadınların Açıköğretimi tercih ettiklerini göstermektedir. Bu durumun nedenleri araştırmaya açık bir konu olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, çalışma durumu gelir durumlarına göre incelendiğinde, gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olanların %50,4'ü çalışmamaktadır. Bu gelir durumuna sahip bu öğrencilerin büyük oranda çalışmıyor olması beklenen bir bulgudur. Gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olanların %35,8'i özel sektörde ve %8,6'sı kamuda çalışmaktadır. Özel sektörde çalışanların oranının da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olan yetişkin öğrenenlerin, sadece % 0,6'sının emekliyim cevabını verdiği görülmektedir. Gelir düzeyi, 1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında olan öğrencilerin, % 39,9'u özel sektörde, % 37,5'i kamuda çalıştığını belirtmiştir. Bu iki sektörde çalışan ve 1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Yine aynı gelir düzeyine sahip öğrencilerin % 2,0'si emekli ve %3,3'ü serbest meslek sahibidir. 4492,15 TL'den fazla gelir düzeyine sahip yetişkin öğrenenlerin % 45,8'i kamuda çalıştıklarını, %36,1'i ise özel sektörde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.1'de öğrencilerin medeni durumlarına bakıldığında, bekâr öğrencilerin %31,8'i çalışmadığını belirtirken, evli öğrencilerin %11,8'i çalışmadığını belirtmiştir. Bu bulguya dayandırılarak, bekâr olup çalışmayan öğrencilerin oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bekâr olup özel sektörde çalışan öğrenciler yüksek bir orana (%43,4) sahiptirler. Bekâr olup kamuda çalışanların oranının (%19,3) evli olup kamuda çalışanların oranından (%46,8) daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çalışma durumlarının yerleşim yerine göre dağılımı incelendiğinde, ilde yaşayan öğrencilerin % 40,5'inin özel sektörde çalıştığı görülmektedir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin %34,4'ünün kamu sektöründe çalıştığı göz önünde bulundurulduğunda, il merkezinde yaşayan öğrencilerin, özel sektör ve kamuda çalışma oranları arasında büyük fark olmadığı görülmektedir. İlçe merkezinde yaşayan öğrencilerin kamu ve özel sektörde çalışma durumları incelendiğinde, oranlarının (%35,9) aynı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin serbest meslek sahibi olma oranları (%4,3 ile %5,0 arasında), yurt dışında yaşayanlar hariç tüm yerleşim yerlerinde aynıdır. Sadece yurt dışında yaşayan öğrencilerin serbest meslek sahibi olma oranı diğerlerinden %33,3'lük önemli bir farkla fazladır.

Çalışma durumunu “çalışmıyorum” olarak seçenlerden köy (%42,1) ve mevrada (%55,0) yaşayanların oranının ise yüksek çıkması dikkat çekicidir. Bunun sebebi öğrencilerin çalışma durumu seçeneklerinde kendi durumlarını yansıtan bir seçenek bulamamaları olabilir. Yetişkin öğrenenlerin gelir düzeylerinin diğer demografik özelliklerine göre nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla SPSS çapraz tabloları kullanılmıştır. Bulgular Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin gelir düzeylerinin demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellik	1379, 09 TL'den az		1379, 09-4492,15 TL		4492,15 TL'den fazla	
Yaş	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
	<i>(f)</i>	<i>(%)</i>	<i>(f)</i>		<i>(f)</i>	
26'dan küçük	303	29,4%	628	60,9%	101	9,8%
26-40 arası	325	14,00%	1515	65,30%	481	20,70%
40-65 arası	42	4,7%	566	64,0%	277	31,3%
65 ve üstü	4	44,4%	3	33,3%	2	22,2%
Cinsiyet						
Kadın	242	19,0%	794	62,2%	241	18,9%
Erkek	432	14,5%	1918	64,6%	620	20,9%
Medeni Durum						
Bekar	474	25,2%	1170	62,1%	240	12,7%
Evli	200	8,5%	1542	65,3%	621	26,3%
Yerleşim Yeri Türü						
İl	373	12,8%	1875	64,4%	665	22,8%
İlçe	235	20,3%	742	64,2%	178	15,4%
Köy	54	35,5%	86	56,6%	12	7,9%
Mezra	11	55,0%	4	20,0%	5	25,0%
Yurtdışı	1	16,7%	4	66,7%	1	16,7%
Çalışma Durumu						
Çalışmıyorum	340	38,7%	470	53,5%	69	7,8%
Özel sektörde çalışıyorum	241	14,8%	1081	66,2%	311	19,0%
Kamuda çalışıyorum	58	3,9%	1018	69,3%	394	26,8%
Serbest meslek sahibiyim	31	15,7%	90	45,5%	77	38,9%
Emekliyim	4	6,0%	53	79,1%	10	14,9%

Tablo 4.2 incelendiğinde öğrencilerin gelir düzeylerinin demografik özelliklerine göre dikkat çekici çeşitlilikler gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak öğrencilerin gelir düzeylerinin en fazla 1379, 09 - 4492,15 TL aralığında olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen bulgulara göre dikkat çekici bir şekilde 26 yaşından küçük öğrencilerin gelir düzeyleri 1379, 09 ile 4492,15 TL arasında çıkmıştır. Ulaşılan bu bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin gençler arasında tercih edilmesinin ekonomik yetersizliklerden büyük oranda

etkilenmediğini göstermektedir. Yine tabloda da görüldüğü gibi 65 yaş üstü öğrencilerin %44,4'ünün 1379, 09 TL'den az gelir düzeyine sahip olmaları tartışılması gereken önemli bir bulgudur. 40-65 yaş aralığında olan öğrencilerin ise bunun tam aksine sadece %4,7'si 1379, 09 TL'den az gelir düzeyine sahiptir. Bu durumun Türkiye'de emeklilik maaşlarının görece daha düşük olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Tablo 4.2 incelendiğinde, kadınların gelir düzeylerinin %62,2'lik bir oranla 1379, 09 - 4492,15 TL arasında olduğu görülmektedir. Bu bulgu tüm öğrencilerin gelir düzeyleriyle uygunluk göstermektedir. Erkek öğrencilerin de % 64,6'lık oranı 1379, 09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahiptir. Kadınların %19'u 1379, 09 TL'den az ve %18,9 'u 4492,15 TL'den fazla gelir düzeyine sahiptir. Bu iki oranın neredeyse aynı olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin % 14,5'i 1379, 09 TL'den az ve %20,9'u 4492,15 TL'den fazla gelir düzeyine sahiptir.

Araştırmaya katılan bekâr öğrencilerden % 62,1'i 1379, 09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Evli öğrencilerden ise % 65,3'ü 1379, 09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Gelir düzeyleri 1379, 09 TL'den az olan bekâr öğrencilerin oranı %25,2, evli öğrencilerin oranı %8,5 'dir. Gelir düzeyleri 4492,15 TL'den fazla olan bekar öğrencilerin oranı % 12,7, evli öğrencilerin oranı %26,3'tür. Bu bulguya göre, 4492,15 TL'den fazla gelir düzeyine sahip evli öğrencilerin oranı, bekar öğrencilerin oranının iki katıdır. Yaş ve meslek deneyimlerine bağlı olarak bu oranların beklenen düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerden il ve ilçe merkezinde, köyde ve yurtdışında yaşayanların gelir düzeyi birbirine yakın olarak (%56,6 ve %66,7 arası) 1379, 09 - 4492,15 TL arasında çıkmıştır. Diğer yerleşim yerlerinin aksine, yerleşim yeri mezra olan öğrencilerden gelir düzeyi 1379, 09 - 4492,15 TL arasında olanların oranı %20,0 olarak belirlenmiştir. İl merkezinde yaşayan ve gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olan öğrenciler % 12,8'lik bir oranla diğer yerleşim yerlerine karşılaştırıldığında daha düşük seviyededir. Gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olan mezrada yaşayan öğrencilerin oranı ise diğer yerleşim yerleriyle karşılaştırıldığında %55,0'lik bir oranla en yüksek değer olarak görülmüştür. Gelir düzeyi 4492,15 TL'den fazla olan öğrencilerin oranının en düşük olduğu yerleşim yeri %7,9'luk oranla köy olduğu belirlenmiştir.

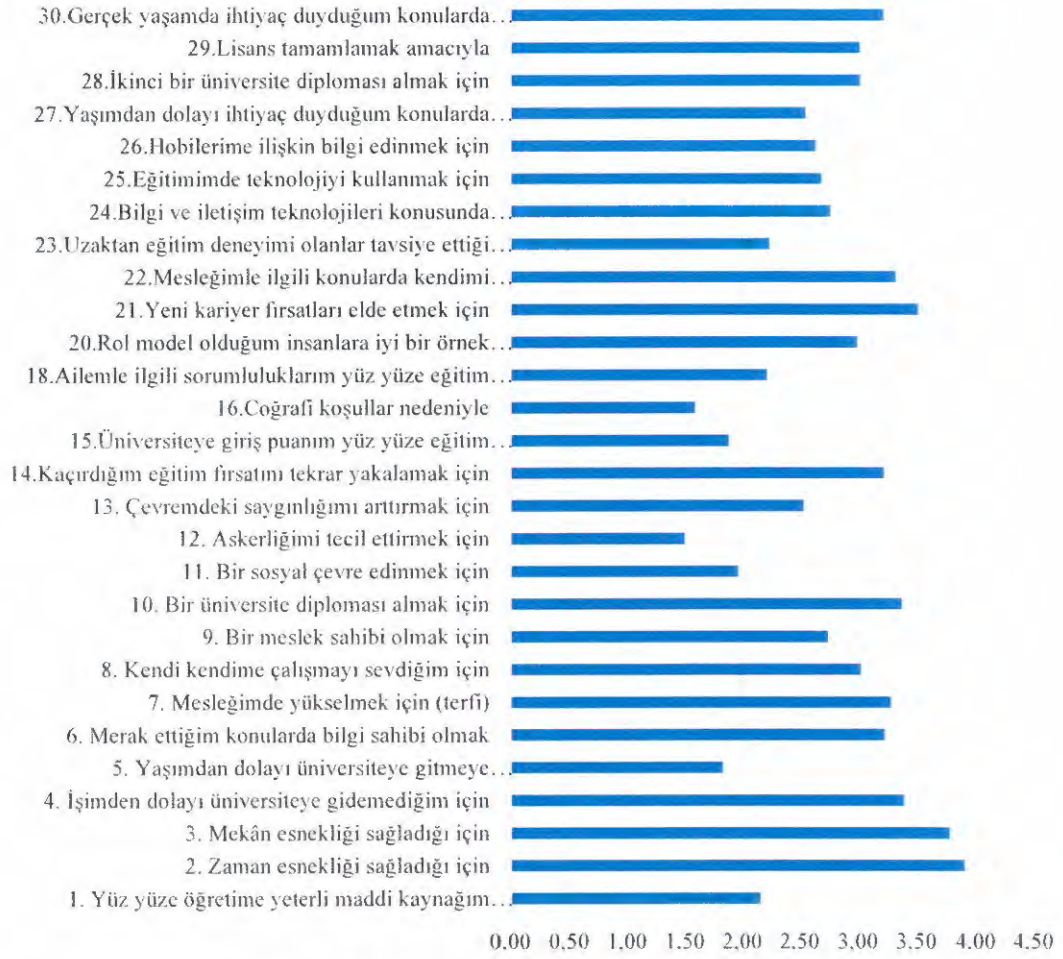

Tablo 4.2 incelendiğinde, öğrencilerin gelir düzeyleri çalışma durumlarına göre değerlendirildiğinde, emekli olan öğrencilerin %79,1'inin dikkat çekici bir oranda 1379,09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde özel sektör ve kamuda çalışanların büyük oranının 1379,09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahiptir.

“Çalışmıyorum” diyenlerin %38,7'sinin 1379,09 TL'den az gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu oranın, diğer çalışma durumu özellikleriyle karşılaştırıldığında yüksek bir oran olduğu görülmüştür. Aynı şekilde, serbest meslek sahibi olan ve gelir düzeyi 4492,15 TL'den fazla olan öğrencilerin diğer gruplarla karşılaştırıldığında % 38,9'luk bir oranla yüksek bir sayıya sahip oldukları görülmektedir.

4.2. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Değişimi

Tezin ikinci araştırma sorusuna cevap aramak amacıyla yetişkin öğrenenler olarak Açıköğretim öğrencilerinin uzaktan öğretimi tercih etme nedenleri demografik özelliklerine göre (yaş, cinsiyet, gelir durumu, çalışma durumu, medeni durum ve yerleşim yeri türü) incelenmiştir. Bu kapsamda Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nde sorulan 30 çoktan seçmeli ve 5'li Likert tipindeki maddeye verilen cevaplar analiz edilmiştir. Bu maddelerden ikisi dezavantajlı öğrenen guruplarına yönelik olduğu için ayrıca analiz edilmiştir. Öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedenlerini incelemek amacıyla öncelikle her bir madde için verdikleri puanların ortalamaları aşağıda Şekil 4.1'de verilmiştir.

Şekil 4.1. Her bir maddenin aldığı ortalamalar

Maddelerin aldığı ortalamalar incelendiğinde en yüksek tercih nedenlerinin sırasıyla zaman esnekliği ($X=3.9$), mekan esnekliği ($X=3.7$) ve yeni kariyer fırsatları elde etmek ($X=3,5$) olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine vurgu yapmaktadır. Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerinden en düşük ortalamaya sahip maddeler ise askerliği tecil ettirmek ($X=1,5$) ve coğrafi nedenler ($X=1,6$) olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bu iki bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli zorunluluklardan değil sağladığı avantajlar nedeniyle tercih edildiğini gösterir niteliktedirler. Araştırmaya katılan 4247 öğrencinin demografik özelliklerine göre her bir maddeden aldıkları ortalamaları (5’li likert tipi) karşılaştırmak amacıyla SPSS çapraz tablolarından yararlanılmıştır. Bulgular Tablo 4.3’te verilmiştir

Tablo 4.3. Tercih nedenlerinin demografik özelliklere göre dağılımının ortalamaları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	18	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Yaş																												
26'dan küçük	2,2	3,6	3,5	2,8	1,6	2,8	3,1	2,9	3,1	3,4	2,1	1,9	2,7	2,7	2,0	1,6	2,0	2,8	3,6	3,3	2,4	2,7	2,7	2,7	2,5	3,2	3,2	3,1
26-40 arası	2,2	4,0	3,9	3,6	1,9	3,3	3,4	3,1	2,8	3,4	1,9	1,4	2,6	3,4	1,9	1,6	2,3	3,0	3,6	3,4	2,2	2,8	2,7	2,6	2,6	3,0	3,1	3,2
40-65 arası	2,0	4,0	3,8	3,5	2,1	3,5	3,2	3,1	2,2	3,2	2,0	1,2	2,3	3,3	1,8	1,6	2,2	3,3	3,1	3,2	2,1	2,8	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7	3,4
65 ve üstü	2,6	3,9	4,2	3,7	1,9	3,7	3,2	3,9	3,4	3,5	2,3	1,6	1,9	3,2	1,8	2,1	2,6	3,2	3,8	3,3	2,3	2,8	2,8	2,9	3,0	2,6	3,2	3,7
Cinsiyet																												
Kadın	2,1	3,8	3,7	2,9	1,7	3,3	3,1	3,0	3,1	3,4	1,9	1,2	2,5	3,1	1,9	1,6	2,3	3,1	3,7	3,4	2,2	2,8	2,7	2,7	2,5	3,0	2,9	3,3
Erkek	2,2	4,0	3,8	3,6	1,9	3,2	3,4	3,1	2,6	3,4	2,0	1,6	2,6	3,3	1,9	1,6	2,2	3,0	3,5	3,3	2,3	2,8	2,7	2,6	2,6	3,0	3,1	3,2
Çalışma Durumu																												
Çalışmıyorum	2,2	3,4	3,4	2,1	1,7	3,1	2,7	3,0	3,3	3,4	2,1	1,5	2,6	2,9	2,1	1,6	2,3	2,9	3,5	3,2	2,3	2,7	2,6	2,7	2,6	3,0	2,9	3,2
Özel sektörde çalışıyorum	2,4	4,0	3,9	3,7	1,8	3,2	3,5	2,9	3,0	3,5	2,0	1,6	2,7	3,4	2,0	1,6	2,3	2,9	3,7	3,5	2,3	2,8	2,7	2,6	2,5	3,0	3,2	3,2
Kamuda çalışıyorum	1,9	4,1	3,9	3,8	1,9	3,3	3,6	3,1	2,2	3,2	1,9	1,4	2,4	3,2	1,7	1,6	2,1	3,1	3,4	3,3	2,2	2,8	2,7	2,7	2,6	3,0	2,9	3,2
Serbest meslek sahibiyim	2,0	4,0	3,9	3,3	1,8	3,4	2,7	3,0	2,6	3,2	1,9	1,5	2,5	3,2	1,7	1,5	2,2	3,1	3,1	3,2	2,2	2,6	2,7	2,8	2,6	3,0	2,9	3,5
Emekliyim	2,1	4,0	4,0	3,3	2,4	4,2	2,7	3,7	2,5	3,3	2,2	1,2	2,5	3,5	2,0	1,7	2,1	3,5	3,1	3,0	2,3	3,1	3,0	3,3	3,2	2,9	2,5	4,1
Gelir Düzeyi																												
1379, 09 TL'den az	2,8	3,4	3,2	2,7	1,8	2,8	2,8	2,7	3,2	3,4	2,2	1,7	2,6	3,0	2,2	1,7	2,5	2,8	3,4	3,1	2,2	2,7	2,7	2,5	2,6	2,8	3,0	3,0
1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında	2,2	3,9	3,8	3,5	1,9	3,2	3,4	3,0	2,8	3,5	2,0	1,5	2,6	3,4	1,9	1,6	2,3	3,0	3,6	3,4	2,3	2,8	2,8	2,6	2,6	3,0	3,1	3,2
4492,15 TL'den fazla	1,5	4,3	4,2	3,6	1,7	3,7	3,2	3,3	2,2	3,0	1,7	1,4	2,4	2,9	1,5	1,4	1,9	3,1	3,4	3,3	2,1	2,6	2,6	2,8	2,5	3,3	2,7	3,4
Medeni Durum																												
Bekâr	2,3	3,8	3,7	3,1	1,7	3,1	3,2	3,0	3,0	3,4	2,0	1,7	2,7	3,0	2,0	1,6	2,1	2,9	3,6	3,4	2,3	2,8	2,7	2,7	2,5	3,3	3,1	3,2
Evlî	2,1	4,0	3,9	3,6	1,9	3,3	3,4	3,1	2,5	3,4	1,9	1,3	2,4	3,4	1,8	1,6	2,3	3,1	3,4	3,3	2,2	2,8	2,7	2,6	2,6	2,9	2,9	3,2
Yerleşim Yeri Türü																												
İl	2,1	4,0	3,9	3,4	1,8	3,3	3,3	3,0	2,7	3,4	1,9	1,5	2,5	3,2	1,9	1,5	2,2	3,0	3,5	3,3	2,2	2,7	2,7	2,6	2,5	3,1	3,0	3,3
İlçe	2,3	3,8	3,6	3,3	1,9	3,1	3,4	3,0	2,9	3,4	2,1	1,6	2,6	3,2	1,9	1,7	2,4	3,0	3,6	3,4	2,3	2,8	2,8	2,6	2,6	2,9	3,1	3,2
Koy	2,1	3,5	3,5	3,2	1,8	3,1	3,3	3,1	2,9	3,4	2,2	1,7	2,5	3,1	2,2	2,0	2,2	2,8	3,4	3,3	2,2	2,9	2,8	2,7	2,6	2,8	3,1	3,3
Mezra	2,5	3,1	3,1	2,7	2,3	3,0	2,7	2,7	2,3	2,6	2,2	1,6	2,7	2,8	2,0	2,4	2,6	2,9	2,8	2,5	2,6	2,8	2,8	3,0	2,9	3,3	2,2	2,8
Yurtdışı	2,7	4,5	4,3	4,0	2,0	4,0	3,5	4,2	2,8	4,7	2,8	1,2	3,0	4,5	2,0	2,5	1,8	3,7	2,8	3,5	2,5	2,7	2,5	2,7	3,7	2,2	4,0	4,5

Tablo 4.3'e göre, öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedenlerinin demografik özelliklerine göre dağılımının ortalamaları incelendiğinde, yaşı 26'dan küçük, 26-40 ve 40-65 arasında olan öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeyi zaman esnekliği sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca yaşı 26'dan küçük olan öğrencilerin yeni kariyer fırsatları elde etmek için açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu bulgu daha genç yaş gurubunda yer alan öğrencilerin bir meslek sahibi olmak için kariyer fırsatlarını da önemseyerek Açıköğretimi tercih ettiklerini göstermektedir. Yine 26'dan küçük yaş grubundaki öğrencilerin cevaplarına göre, açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedeni olarak "yaşımdan dolayı üniversiteye gitmeye çekindiğim için" ve "coğrafi koşullar nedeniyle" maddeleri en az ortalamaya sahip maddelerdir. Bu bulgu da açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli zorunluluklardan değil sağladığı avantajlar nedeniyle tercih edildiğini gösterir niteliktedirler. Yaşı 26-40 ve 40-65 arasında olan öğrencilerin zaman ve mekân esnekliğinden dolayı Açık öğretimi tercih ettikleri bulgusu ise yetişkin öğrenenlerin iş ve aile ile ilgili sorumluluklarıyla birlikte yürütebileceklerinden dolayı açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yaşı 65 ve üstü olan öğrenciler açık ve uzaktan öğretimi en fazla tercih etme nedeni olarak "mekân esnekliği" ve bunun yanında "zaman esnekliği sağladığı için" cevabını vermişlerdir.

Açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedenleri öğrencilerin cinsiyetine göre incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin en fazla *zaman esnekliğinden dolayı* tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca kadınların mekân esnekliği ve yeni kariyer fırsatları elde etmek nedenlerini de seçtikleri bulgusu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, yaşı 26'dan küçük, çalışmayan ve geliri 1379, 09 TL'den az olup ilçede veya köyde yaşayan öğrencilerin de yeni kariyer fırsatları elde etmek için Açık öğretimi seçtikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu demografik özelliklere sahip öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda, Açıköğretimi iş sahibi olabilmek ve çalışma hayatına atılmak için önemli bir adım olarak gördükleri düşünülebilir. Kadınların ve erkeklerin en az oranda tercih nedeni olarak askerlik tecilinden sonra, coğrafi nedenlerden dolayı cevabını verdikleri görülmüştür. Yine bu bulgu da yaşanan zorluklar ve kısıtlı imkanlardan çok açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine göre tercih edildiğine vurgu yapmaktadır.

Tercih nedenleri öğrencilerin çalışma durumlarına göre incelendiğinde, emekli olanlar hariç, diğer meslek gruplarındaki öğrencilerin Açıköğretimi zaman ve mekân esnekliğinden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Çalışma durumuna göre sadece emekliler, merak ettikleri konularda bilgi sahibi olabilmek ve gerçek yaşamda ihtiyaç duydukları konularda bilgi sahibi olabilmek için Açıköğretimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Buna göre, Açıköğretimin emekliler tarafından bir araç değil bir amaç, sonuç odaklı değil süreç odaklı algılandığını ve daha çok kişisel gelişim için tercih edildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca, öğrencilerin emeklilerde olduğu gibi iş sahibi olma, kariyer edinme, çalışıyor olmaktan dolayı zaman ve mekân esnekliğine ihtiyaç duyma gibi zorunlulukları olmaması durumunda, Açıköğretimi bilgi edinme ve gelişim için tercih edebilecekleri sonucuna varılabilir. Çalışma durumlarına göre bütün meslek gruplarının verdiği cevaplar Açıköğretimin tercih edilmesinde askerlik tecili ve coğrafi koşulların etkisiz olduğunu göstermektedir. Yine bu bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine vurgu yapmaktadır.

Açıköğretimin öğrenciler tarafından tercih edilme nedenleri gelir durumlarına göre değerlendirildiğinde, gelir düzeyi 1379, 09 TL'den az olan öğrencilerin tercih nedenleri öncelikle zaman esnekliği sağladığı için, bir üniversite diploması almak için ve yeni kariyer fırsatları elde etmek için olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulguyu dikkate alarak, 1379, 09 TL'den az gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin, zaman esnekliğinden faydalanarak bir diploma edinerek meslek sahibi olma veya çalıştıkları yerde daha iyi bir konuma ulaşma amacıyla olduklarını söylemek mümkündür. Gelir düzeyi, 1379, 09 TL ile 4492.15 TL arasında olan öğrencilerin tercih nedenlerinin en başında mekân ve zaman esnekliği geldiği görülmektedir. Bu grupta yer alan öğrencilerin, tercihlerini en az etkileyen nedenler ise askerlik tecili ve coğrafi koşullardır. Bu öğrenciler ortalama bir gelir düzeyine sahip olduğundan, asıl amaçlarının iş ile ilgili gelişim, kariyer yapma, işinde yükselme, kaçırılan eğitim fırsatını yakalama veya olumlu örnek olma gibi nedenler olduğu görülmektedir. Bu amaçlara ulaşmak isteyen öğrencilerin, Açıköğretimin zaman ve mekân esnekliğinden faydalandıkları söylenebilir.

Gelir düzeyi 4492,15 TL'den fazla olan öğrenciler yine Açık öğretimin zaman ve mekân esnekliği özelliğinden dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu grupta da en az seçilen tercih nedeni askerlik tecili ve coğrafi koşullar olmuştur.

Açıköğretimin öğrenciler tarafından tercih edilme nedenleri öğrencilerin medeni durumlarına göre değerlendirildiğinde hem bekarların hem evlilerin Açıköğretimi zaman ve mekân esnekliğinden dolayı tercih ettikleri görülmektedir. Bu nedenlerin yanı sıra hem evlilerin hem bekarların işlerinden dolayı üniversiteye gidemediğinden, mesleklerinde yükselmek istediklerinden, kendi kendilerine çalışmayı sevdiklerinden, bir üniversite diploması sahibi olmayı istediklerinden ve yeni kariyer fırsatları elde etmek istediklerinden dolayı Açıköğretimi tercih ettikleri görülmektedir. Bu bulgular ışığında hem evlilerin hem bekarların daha çok iş ile ilgili sebeplerle Açıköğretimi tercih ettikleri sonucu çıkarılabilir. Burada da en az seçilen tercih nedenleri askerliği tecil ettirme ve coğrafi koşullar nedeniyle olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin tercih nedenleri yerleşim yeri türüne göre incelendiğinde, il, ilçe, köy ve mezrada yaşayan öğrencilerin Açıköğretimi tercih etmedeki başlıca nedenlerinin zaman ve mekân esnekliği olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, köyde yaşayan öğrenciler hem bir üniversite diploması sahibi olmak hem de yeni kariyer fırsatları elde etmek istedikleri için Açıköğretimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yurt dışında yaşayan öğrenciler ise, tercih nedeni olarak, bir üniversite diploması sahibi olmayı zaman esnekliğinden dolayı ve gerçek yaşamda ihtiyaç duydukları konularda bilgi sahibi olmak isteklerini göstermişlerdir.

Tablo 4.3 bir bütün olarak incelendiğinde en fazla işaretlenen tercih nedenlerinin sırasıyla, zamanda esneklik, mekânda esneklik, yeni kariyer fırsatları elde etmek ve bir üniversite diploması almak olduğu ortaya çıkmaktadır. En az işaretlenen tercih nedenleri ise sırasıyla, askerlik tecili, coğrafi koşullar ve yaştan dolayı üniversiteye gitmeye çekinme olarak görülmektedir. Tüm bu bulgular açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine vurgu yapmaktadır.

Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nde iki madde özel guruplara yönelik sorulmuştur. Bunlardan ilki sadece kadın öğrencilere yönelik 17. maddede "Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu

bakılmadığı için”, ikincisi ise engelli bireylere yönelik 19. madde “Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı” dir. Demografik özelliklerde cinsiyetin bu maddelere etkisi olmadığından dolayı analize dahil edilmemiştir. Öğrencilerden bu maddelere “durumumla tamamen uyuyor” cevabı verenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı aşağıda Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. 17. ve 19. maddelerin demografik özelliklere göre değişimi

Demografik özellikler	17. maddede		19. madde	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaş				
26’dan küçük	59	5,7	76	7,4
26-40 arası	76	3,3	181	7,8
40-65 arası	29	3,3	44	5,0
65 ve üstü	0	0	1	11,1
Çalışma Durumu				
Çalışmıyorum	53	6,0	57	6,5
Özel sektörde çalışıyorum	60	3,7	111	6,8
Kamuda çalışıyorum	40	2,7	123	8,4
Serbest meslek sahibiyim	7	3,5	9	4,5
Emekliyim	4	6,0	2	3,0
Gelir Düzeyi				
1379, 09 TL’den az	52	7,7	57	8,5
1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında	93	3,4	192	7,1
4492,15 TL’den fazla	19	2,2	53	6,2
Medeni Durum				
Bekâr	96	5,1	147	7,8
Evli	68	2,9	155	6,6
Yerleşim Yeri Türü				
İl	104	3,6	199	6,8
İlçe	54	4,7	90	7,8
Koy	5	3,3	10	6,6
Mezra	1	5,0	2	10,0
Yurtdışı	0	0	1	16,7

Tabloda da görüldüğü gibi yaşa göre en fazla 26 yaşından küçük kadınların %5,7'sinin "Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu bakılmadığı için" Açıköğretimi tercih ettikleri belirlenmiştir. Çalışma durumlarına göre ise bu maddeyi en fazla yüzde %6 ile çalışmayanların ve emeklilerin tercih ettikleri belirlenmiştir. Bunun sebebi toplumda evlenmemiş genç kadınların ve ileri yaştaki yaşlı kadınların eğitim için başka bir yerde yaşamasının uygun görülmemesi olarak değerlendirilebilir. Gelir düzeyine göre bakıldığında, bu maddenin en yüksek tercih edilme oranının yine en düşük gelir düzeyine sahip kadınlar tarafından sağlandığı görülmüştür. Bunun sebebi ise gelir düzeyi düşük, köy ve mezralarda ve doğu-güneydoğu illerinde kadınların eğitim için başka bir yerde yaşamasına daha olumsuz yaklaşılması olabilir. En yüksek gelir düzeyine sahip kadınların bu maddeyi en az ortalama ile değerlendirmeleri bu sonucu destekler niteliktedir. Yaşa göre yapılan incelemede olduğu gibi bekar ve genç kadınların bu maddeye daha yüksek puan verdikleri görülmüştür.

Hemen her yaştan öğrencinin Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı Açıköğretimi tercih ettiği görülmüştür. Bunun sebebi ise engel durumunun yaştan bağımsız olarak toplumsal bir gerçeklik olmasıdır.

"Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı maddesinin" durumlarıyla tamamen uyduğunu bildirenlerin demografik özelliklerine bakıldığında en yüksek oranın 65 yaş ve üstü olanlar ve mezrada yaşayanlarda olduğu görülmüştür. En düşük oranın emeklilerde çıkması ise dikkat çekicidir. Ancak yapılan incelemede durumuna tamamen uyduğunu bildiren sadece iki emekli öğrenen olduğu için bu sonucu oransal bir yüzdeyle değerlendirmek ve karşılaştırmaya gitmek uygun olmayacaktır.

4.3. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Gerçekleştirilen bu tez araştırmasının son araştırma sorusu yetişkin öğrenenler olarak Açıköğretim öğrencilerinin uzaktan öğretimi tercih nedenlerine ilişkin görüşleri ve genel olarak Açık öğretime ilişkin önerilerini belirlemektir. Bu soruya cevap bulmak amacıyla Açık ve Uzaktan Öğrenmeyi Tercih Nedenleri Anketi'nde açık uçlu bir soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular birbirinden bağımsız olarak uzaktan öğretimin tercih

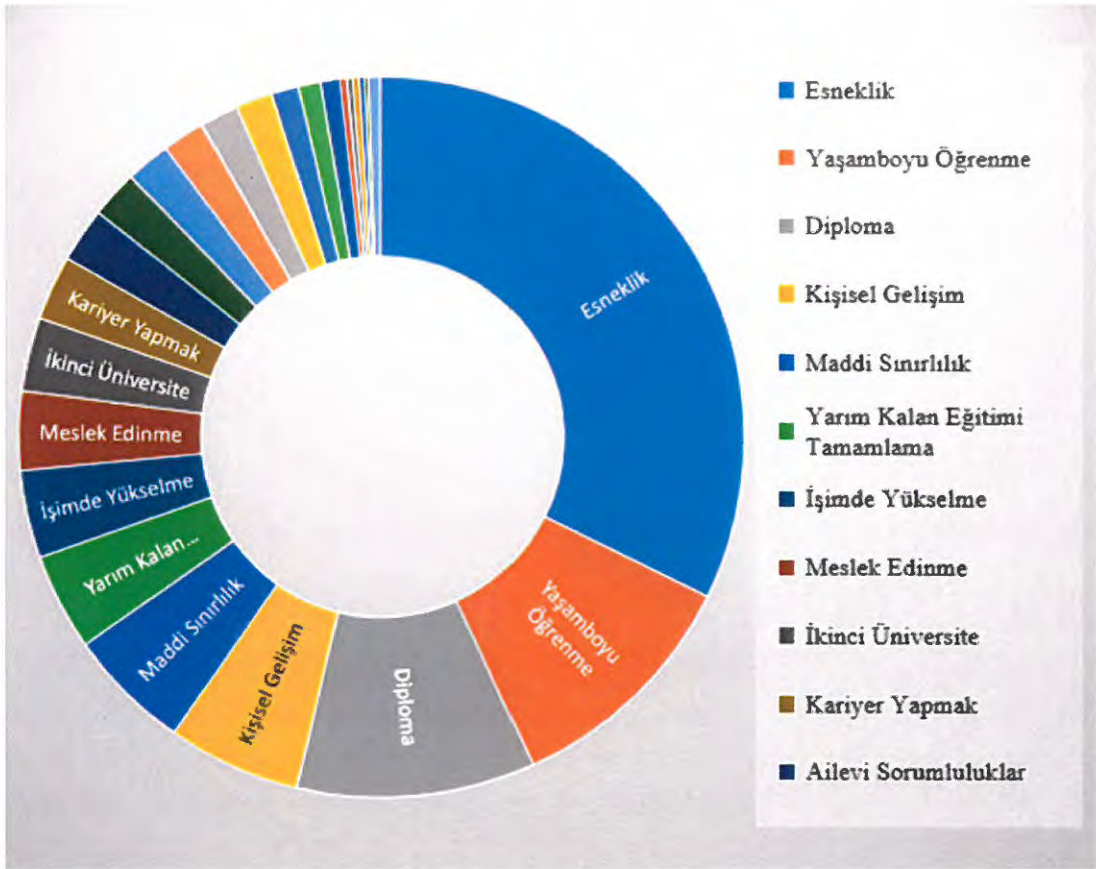
nedenlerine yönelik görüşler ve genel olarak Açık öğretime ilişkin öneriler şeklinde olduğu için bu iki konuda ulaşılan bulgular ayrı başlıklarda verilmiştir. 2258 öğrencinin görüşleri geçerli sayılmıştır. Diğer görüşlerde boş bırakma, tek kelimelik cevap ve teşekkür gibi analize dâhil edilemeyecek metinler olduğundan dolayı analize dahil edilmemiştir. Ulaşılan temalar ve temalara ait frekanslar Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Yetişkinlerin uzaktan öğretimi tercih etme nedenlerine ilişkin temaları

Temalar	Frekan s
Esneklik	715
Yaşamboyu Öğrenme	240
Diploma	235
Kişisel Gelişim	132
Maddi Sınırlılık	122
Yarım Kalan Eğitimi Tamamlama	96
İşimde Yükselme	87
Meslek Edinme	78
İkinci Üniversite	73
Kariyer Yapmak	64
Ailevi Sorumluluklar	54
Bilgiye Ulaşma Fırsatı	47
Örgün İçin Yetersiz Puan	44
Mesleki Gelişim	42
Öğrenme Ortamları	39
Olumlu Örnek Olma	33
Askerlik Tecili	27
Özlük Hakları	23
Öz yönetimli öğrenme	19
Engelimden Dolayı	7
Giriş Şartları	6
Saygınlık	6
Yaşımdan Dolayı	5
Denklik	4
Olumlu Örnek Olma	3
Arkadaş Tavsiyesi	2
Eğitim İhtiyacı	2
Yüz-yüze eğitimin dezavantajları	2

Çekingen Olduğum İçin	1
Dikey Geçiş	1
Eğitimde Fırsat Eşitliği	1
Hayalimdeki Bölümü Okumak	1
Kadın Olmak	1
Ölçme Değerlendirme Güvenilirliği	1

Ulaşılan temalar incelendiğinde en yüksek sayıda tekrarlanan temanın büyük bir farkla *Esneklik* olduğu görülmüştür. Bu tema ile ilgili A612 “...İstediğim zamanda ve yerde ders çalışabilmemi sağladığı için uzaktan eğitimi tercih ediyorum...” şeklinde görüş bildirirken A751 “...uzaktan eğitimin en iyi yanı esnek olması ne zaman ve nasıl der çalışacağıma ben karar veriyorum...” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Çıkan bu sonuç uzaktan öğretimin esnek yapısının öğrenciyi en fazla çeken özellik olduğunu göstermektedir. Ulaşılan temaların dağılımları aşağıda şekil 4.2’de verilmiştir.

Şekil 4.2. Görüşlere ilişkin temaların dağılımı

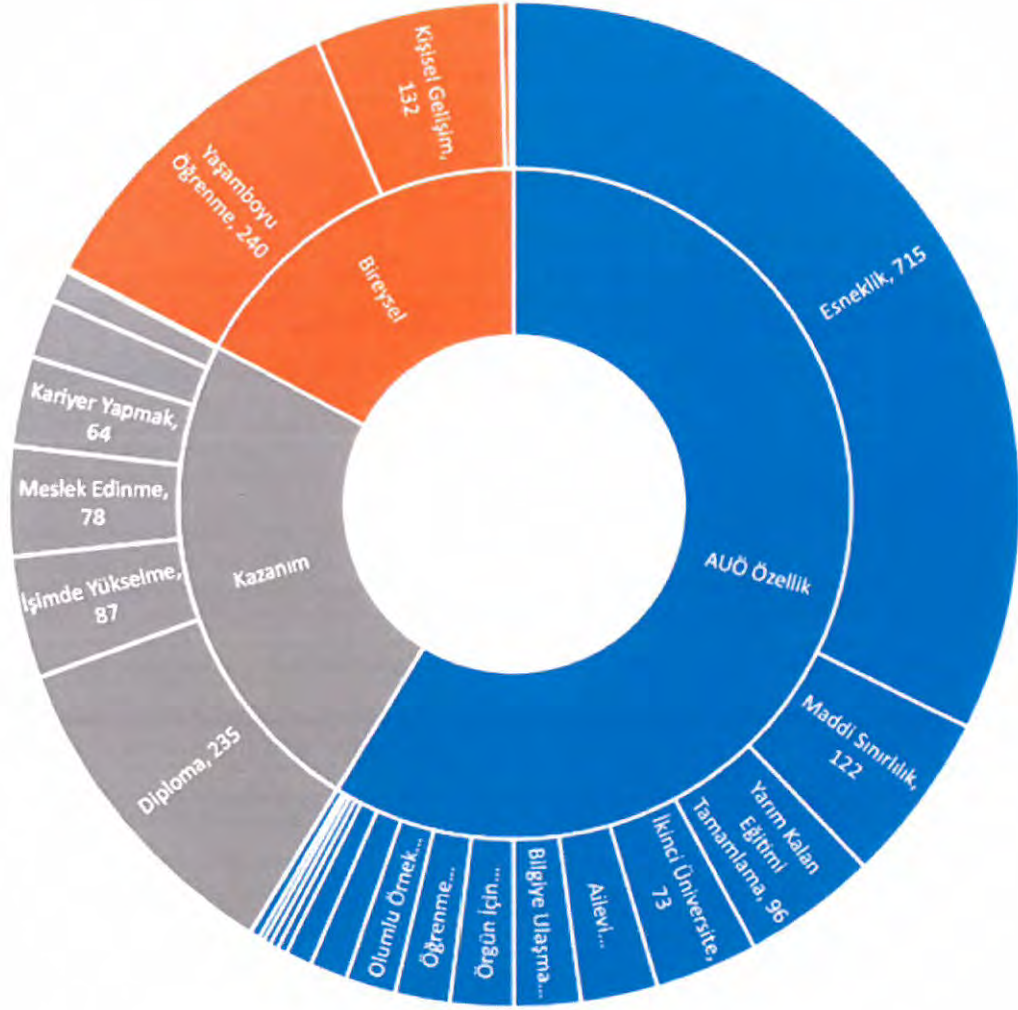
Şekilde görüldüğü gibi en yüksek oranda (%32) esneklik temasının öne çıktığı görülmektedir. Temalar detaylı bir şekilde incelendiğinde üç temel kategoride toplandıkları belirlenmiştir. Bunlar; AUÖ ile ilgili Özellikler, Bireysel gerekçelerle ilgili tercih nedenleri ve Kazanımlarına ilişkin tercih nedenleridir. Bu sınıflandırmaya göre temalar ilgili kategoriler altında aşağıda Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Temaların dağıldığı kategoriler

Kategoriler	Temalar	Frekans (f)	Yüzde (%)
AUÖ Özellik	Esneklik	715	32,31
	Maddi Sınırlılık	122	5,51
	Yarım Kalan Eğitimi Tamamlama	96	4,34
	İkinci Üniversite	73	3,30
	Ailevi Sorumluluklar	54	2,44
	Bilgiye Ulaşma Fırsatı	47	2,12
	Örgün İçin Yetersiz Puan	44	1,99
	Öğrenme Ortamları	39	1,76
	Olumlu Örnek Olma	36	1,63
	Askerlik Tecili	27	1,22
	Öz yönetimli öğrenme	19	0,86
	Engelimden Dolayı	7	0,32
	Giriş Şartları	6	0,27
	Yaşından Dolayı	5	0,23
	Denklik	4	0,18
	Yüz-yüze eğitimin dezavantajları	2	0,09
	Dikey Geçiş	1	0,05
	Eğitimde Fırsat Eşitliği	1	0,05
	Hayalimdeki Bölümü Okumak	1	0,05
	Kadın Olmak	1	0,05
Ölçme Değerlendirme Güvenilirliği	1	0,05	
Toplam		1301	58,78897
Bireysel	Yaşamboyu Öğrenme	240	10,85
	Kişisel Gelişim	132	5,96
	Saygınlık	6	0,27
	Arkadaş Tavsiyesi	2	0,09
	Çekingen Olduğum İçin	1	0,05
Toplam		381	17,21645
Kazanım	Diploma	235	10,62
	İşimde Yükselme	87	3,93
	Meslek Edinme	78	3,52

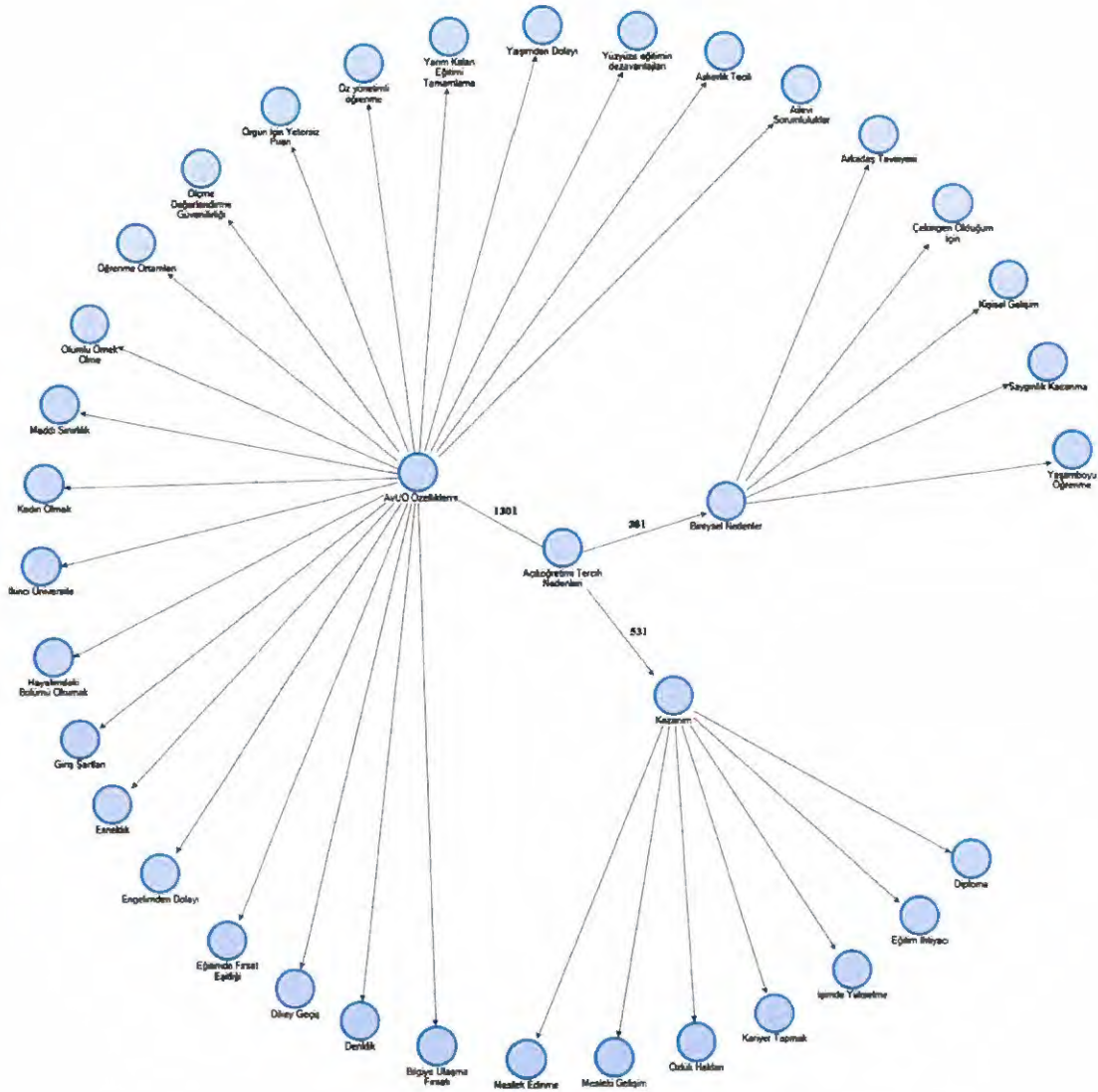
Kariyer Yapmak	64	2,89
Mesleki Gelişim	42	1,90
Özlük Hakları	23	1,04
Eğitim İhtiyacı	2	0,09
Toplam	531	23,99458

Tabloda da görüldüğü gibi ulaşılan tüm temalar üç kategoride toplanmıştır. Bu kategorilerden Açık ve Uzaktan Öğrenme özellikleri kategorisi alanın öğretimde sağladığı olanaklarla ilgilidir. Tablo incelendiğinde temaların yarısından fazlasının bu kategoride toplandığı görülmektedir. Ulaşılan bu bulgu araştırmaya katılan Açıköğretim öğrencilerinin yaklaşık %59'unun uzaktan öğretimi Açıköğretimin sağladığı olanaklardan (esneklik, maliyet, fırsat eşitliği vb.) dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulguyu daha açık ortaya koymak için temaların kategorilere dağılımı şekil 4.3'te verilmiştir.

Şekil 4.3. Tercih temalarının kategorilere göre dağılımı

Şekilde de görüldüğü gibi tercih nedenlerine ilişkin temaların dağıldığı ikinci büyük kategori *Kazanım*dır. Bu kategoride toplam 531 öğrenci kazanımlarından dolayı (diploma, meslek edinme, işinde yükselme vb.) uzaktan öğretimi tercih ettiğini belirtmiştir. Bu bulgu daha pragmatik bir yaklaşımla öğretimi bir kazanım olarak gören yetişkinlerin bu ihtiyaçlarını karşılamak için uzaktan öğretimi tercih ettiklerini göstermektedir. Kategorilerin dağılımlarını daha açık göstermek amacıyla NVIVO paket programında temaların kategorilere dağılım haritası çıkarılmıştır. Harita Şekil 4.4'de verilmiştir.

Şekil 4.4. NVivo temaların kategorilere dağılımı haritası

Öğrenciler tarafından belirtilen tercih nedenlerinden ulaşılan temaların ilişkili olduğu üçüncü ve son kategori *Bireysel Nedenler*dir. Bu tema altında öğrencilerin kişisel gelişim, Yaşamboyu öğrenme, saygınlık kazanma, çekingenlikten dolayı uzaktan öğretimi tercih ettiklerini belirten temaların toplandığı görülmüştür. Ulaşılan bu tema da uzaktan öğretimin bireysel farklılıkları destekleyen mekanizmalara sahip olduğunu gösterir bir bulgudur.

4.4. Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Önerileri

Anket 'in son maddesi olan açık uçlu soruda "varsa görüş ve önerilerinizi burada belirtiniz?" sorusu sorulmuştur. Açıköğretim öğrencileri tercih nedenlerinin yanında çeşitli önerilerde de bulunmuşlardır. Bu soruya geçerli cevap veren 2258 öğrencinin 422'si aynı zamanda geçerli bir öneride de bulunmuştur. Öğrenciler tarafından belirtilen öneriler betimsel ve tümevarımsal içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde görüşler sınıflandırılmış, kodlanmış ve temalara ayrılmıştır. Oluşan temalar birleştirilerek toplamda 19 ana temaya indirgenmiştir. Ulaşılan ana temalar ve sıklıkları aşağıda Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Açıköğretim öğrencilerinin önerilerine ilişkin temaların sıklıkları

Ana Temalar	Frekans (f)
Sınav Sistemi	103
Alan Çeşitliliği	64
Derslerin Sunumu	63
Öğrenme Ortamları	39
AvUÖ_Sistemi	33
Sınav Soruları	24
Ders Geçme	22
Uzaktan Yüksek Lisans Eğitimi	16
DGS-YGS-Lisans Tamamlama	15
Öğrenim Harcı	14
Mezuniyet	7
Yaz Okulu	4
Öncelikli Alanlar	4
Üniversitelerle İşbirliği	4
Staj	3
Yaz Okulu	3
Rehberlik	2
Sertifika Programları	2
Toplam	422

Öğrencilerin önerileri incelendiğinde en fazla önerinin Açıköğretim Sınav Sistemine yönelik olduğu belirlenmiştir. Sınav sistemini sırasıyla alan çeşitliliği ve derslerin sunumu izlemiştir. En düşük tekrarlanma sayısına sahip temalar ise Rehberlik

ve Sertifika Programları temaları olmuştur. *Sınav Sistemi* teması ile ilgili olarak öğrenciler, öncelikle *gerekli olan ilçe merkezlerine* ve sınav gününde yaşadıkları ulaşım problemlerinden dolayı *ikametgâh yerlerine yakın sınav merkezleri* gibi yeni sınav merkezleri açılabilmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte, her bir öğrencinin sınavına girdiği *sınav merkezlerinin sabit olabileceği*, en azından *sabah ve öğleden sonra oturumlarının aynı yerde olabileceği* öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Bu temada en fazla önerilen konunun *bütünleme sınavlarının yapılabilmesi* olduğu görülmüştür. Daha sonra bu ana temaya ilişkin olarak, öğrenciler sınav esnasında sınav salonunda bulunan *sınav görevlilerinin aşırı ciddiyetinden* dolayı sınav ile ilgili sorulan bazı sorulara cevap vermediklerini belirtmişlerdir. Bu temada ayrıca *sınav yerine staj* uygulaması yapılarak teoriden çok uygulamaya yönelik bir yol izlenebileceği, *online sınav* uygulanması durumunda daha esnek bir sınav gerçekleştirilebileceği, *sınav salonlarının* (kolçaklı sandalyeli salonlarda sınav yapılmaması gibi) uygun şekilde düzenlenmesi, *sınav sorularının yayınlanması*, sınav sonuçlarının daha erken açıklanması önerilmiştir. Bazıları için sınav aralıklarının daha sık tutulmasının daha iyi olabileceken, bazıları için vize – final sınavlarının arasının daha uzun olabileceği gibi bazı birbirine zıt öneriler de ortaya çıkmıştır. Bazı öğrenciler ise, farklı oturumlara gerek duyulmadan *tek oturumda* bütün derslerin verilebileceği konusuna değinmişlerdir. *Telaflı sınavları* yapılmasının öğrencilerin mağduriyetini engelleyeceği söylenmiştir. Son olarak, sınavdan sonra öğrencilerin *kendi cevaplarını kontrol edebilmeleri* için, kendi sınav cevaplarını alabilmeleriyle ilgili iznin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Alan Çeşitliliği teması ile ilgili olarak öğrencilerin sistemde açılmasına yönelik önerilerde buldukları bölümler şunlardır:

- Sinema
- Mühendislikler (Endüstri ve Bilgisayar Mühendisliği)
- Hukuk
- Çocuk Gelişimi
- Yabancı Dil Bölümü
- Mütercim- Tercümanlık
- İstihdama Yönelik Bölümler
- E-ticaret

- Kütüphanecilik
- Sanat Tarihi
- Psikoloji

Derslerin Sunumu temasına ilişkin olarak en fazla ders anlatımlarının daha sade ve anlaşılır olmasına ilişkin öneriler yer almıştır. Daha sonra video ders sunumlarının arttırılmasına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Derslerin sunumuna ilişkin diğer öneriler ise; *derslerin sunumunun daha açıklayıcı olması, özet ve soru çeşitlerinin arttırılması, sesli kitapların iyileştirilmesi, ders sunumlarının uygulamaya yönelik ve görsel ağırlıklı olması, yardımcı kaynaklar kullanılması ve sağlanması, sayısal derslerin özellikle daha anlaşılır ve sade olması, TRT Okul programlarının arttırılması, anlatımların güncel olması, yabancı dil ders sunumlarının zenginleştirilmesi, sayısal alanlarda daha fazla soru cevap örneklerinin olması* şeklindedir.

Öğrenme Ortamları temasıyla ilgili olarak en fazla interaktif *derslerin olmasına* ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Bunlarla birlikte aynı derecede önem taşıyan *ders kitaplarının geri dönüşümünün sağlanabilmesi, materyal çeşitliliğinin sağlanması, interaktif uygulamaların arttırılması, öğrencilerle etkin iletişimin sağlanması, bütün derslerin yayında olması, Android uygulamaların sağlanması, videoların arttırılması, yüz-yüze destek eğitiminin sağlanması, indirilebilir videoların bulunması, görsel işitsel materyallerin daha fazla kullanılması, mobil uygulamaların arttırılması, radyo aracılığıyla derslerin alınabilmesi, sanal kütüphane uygulamasının kullanılabilmesi, tüm ders kaynaklarına ulaşabilme imkânının sağlanması* önerilerinde bulunulmuşlardır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme Sistemi temasına yönelik olarak öğrenciler; *sistemin yaygınlaştırılması, sisteme saygınlık kazandırılması, kalitesinin arttırılması, farklı ülkelere de açılması, sistemde istikrar sağlanması, daha çok çalışan öğrencilere yönelik olması* ile ilgili öneriler belirtilmiştir.

Sınav Soruları temasıyla ilgili olarak öğrenciler; *sınav sorularının sınavdan sonra yayınlanması, matematik dersinin sınav sorularının zor olduğu, soruların sözel ağırlıklı olması, sorularda kalitenin arttırılması, ders kitaplarındaki sorulara benzer sınav sorularının olması, ezberden uzak araştırmaya yönelik soruların olması, soru sorma dilinin anlaşılır olması* gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Ders Geçme temasına ilişkin öneriler; *üstten ders alma hakkının tanınması, Matematik dersi muafiyet notunun düşürülmesi, dört yanlış cevabın bir doğru cevabı götürmemesi, çan eğrisi uygulamasının kaldırılması, derslerden geçmenin kolaylaştırılması, bölüm dışı ders seçme hakkının tanınması, muafiyet kapsamının genişletilmesi, tek ders öğrencilerinin mezun edilmesi, dönemlik ders kredi sınırının kaldırılması* şeklindedir. Öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak diğer bazı önerilere de ulaşılmıştır. Bu öneriler ve kapsamaları aşağıda sıralanmıştır.

Uzaktan Yüksek Lisans Eğitimi temasına yönelik olarak, *bu konuda bilgilendirme sağlanması, yeni yüksek lisans programlarının açılması* önerilerinde bulunulmuştur.

- DGS-YGS-Lisans Tamamlama teması ile ilgili, *adalet bölümünden hukuk bölümüne geçişin sağlanması, geçişlerde kontenjanın arttırılması, kapsamının genişletilmesi, örgün öğretime geçişin sağlanması, DGS'nin kaldırılmasına ve devam etmesine yönelik öneriler* ortaya çıkmıştır.
- Öğrenim Harcı temasıyla ilgili olarak ise, *sadece harçların daha az olması* ile ilgili öneride bulunulmuştur.
- Mezuniyet temasına yönelik öneriler, *kariyer edinme konusunda bilgilendirme yapılması, mezuniyet töreni yapılması, başarılı öğrencilere ödül verilmesi, formasyon hakkı ve istihdam konularının göz önünde bulundurulması* şeklindedir.
- Yaz Okulu teması ile ilgili olarak, *sadece yaz okulunun açılması* önerisi yer almaktadır.
- Öncelikli alanlar teması altında, *çalışanlara, kadınlara, engellilere öncelik tanınması* şeklinde öneriler yer almaktadır.
- Üniversitelerle işbirliği temasıyla ilgili, *diğer üniversitelerle her bakımdan işbirliği yapılması* önerisinde bulunulmuştur.
- Staj temasına ilişkin olarak, özellikle, *sistemde psikoloji bölümü açılması ve bu bölüme staj imkânı tanınmasıyla ilgili öneri* öne çıkmıştır.
- Rehberlik temasına yönelik olarak, *rehberlik hizmetlerinin arttırılması, tercih rehberliği yapılması* konularında önerilerde bulunulmuştur.
- Sertifika Programları temasıyla ilgili olarak, *bu programların devam ettirilmesi, öğretmenlik formasyonunun açılması* konuları öneri olarak sunulmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu tez araştırmasında belirlenen üç araştırma sorusuna uygun olarak elde edilen bulgular detaylı olarak sunulmuştur. Bu bölümde ise ulaşılan bulgular ilgili alanyazınla birlikte tartışılmıştır. Katılımcıların genel özelliklerine bakıldığında en yüksek oranlarla il merkezinde yaşadıkları, kamuda bir işte çalıştıkları, 26-40 yaş aralığında ve evli oldukları ve 1379, 09 TL ile 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular açık ve uzaktan öğrenmenin daha çok çalışan yetişkinlere hitap ettiğini gösterir niteliktedir.

Öğrencilerin çalışma durumlarının demografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde herhangi bir işte çalışmama yüzdesi en düşük olan yaş gurubu 40-65 olarak belirlenmiştir. Buna göre bir işte çalışan, meslek sahibi olan, öğrencilerin en fazla bu yaş aralığında olduğu söylenebilir. Yaşa göre meslek sahibi olma durumu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Bu gurubun en çok kamuda çalıştığı belirlenmiştir. 26-40 yaş aralığındaki öğrencilerin ise en fazla özel sektörde çalıştığı ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgular Erickson'un (1959) sınıflandırmasına göre Açık öğretim öğrencilerinden genç yetişkinlerin daha çok özel sektörde çalıştığı, yetişkinlerin ise kamuda çalıştığı söylenebilir. Bu farklılıkla ilgili olarak ileride bilimsel araştırmalar gerçekleştirilebilir. Yapılan incelemede, kadın öğrencilerin en çok çalışmıyorum cevabını verdiği, çalışanların ise en fazla özel sektörde çalıştığı belirlenmiştir. Ulaşılan bu bulguya dayanarak kamuda çalışan kadınların açık ve uzaktan öğrenme konusunda daha fazla bilgilendirilmesi ilgilerinin çekilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, bu konudaki eksikliğin kaynakları araştırma konusu olarak da değerlendirilebilir. Kadınların aksine, hem özel sektörden hem de kamudan erkeklerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilgi duydukları söylenebilir.

Herhangi bir işte çalışmayan ve aylık gelir düzeyi yeterli olan öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etmeleri önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Bu bulguya göre açık ve uzaktan öğrenme sadece yüz-yüze yükseköğretim hizmetlerine ulaşmayan öğrencilerin tercih ettiği bir sistem değil aynı zamanda yapısal esnekliklerinden dolayı tercih edilen bir sistem olduğunu gösterir niteliktedir. Bu bulgu da alanyazında açık ve uzaktan öğrenmenin sunduğu çeşitlilik ve esneklikten dolayı tercih edildiğini belirten Fırat (2016), Knowles (1996) ile Knowles ve Associates'ın (1984)

çalışmalarında belirttikleri sonuçlarla uyum göstermektedir. Bununla ilgili Fırat (2016) önceleri kısıtlı koşullarda, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve vatandaşların öğretim ihtiyaçlarını kısmen karşılamak için başvurulan bir yöntem olarak görülen uzaktan öğretimin, günümüzde sahip olduğu fonksiyonel esneklik, güçlü teknoloji altyapısı, program çeşitliliği, yenilikçi öğretim yaklaşımları ve hızla artan öğrenci sayısı ile disiplinler arası bir bilim alanına dönüştüğünü belirtmiştir.

Öğrencilerin gelir düzeylerinin demografik özelliklerine göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında açık ve uzaktan öğrenmenin gençler arasında tercih edilmesinin ekonomik yetersizliklerden büyük oranda etkilenmediği görülmüştür. Bu bulgu da çalışma durumlarına ilişkin bulguları destekler niteliktedir. Bu bağlamda öğrencilerin demografik özelliklerinden bağımsız olarak açık ve uzaktan öğrenmeyi sahip olduğu özellikler dolayısıyla tercih ettiklerini göstermektedir. Buna göre yetişkinlerin öz yönelimli oldukları, öğrenme süreçlerinde daha aktif oldukları ve daha esnek yapılarda öğrendikleri söylenebilir. Bu bulgu alanyazında, Knowles (1984), Merriam, Caffarella ve Baumgartner 'in (2012) çalışmalarında belirttikleri yetişkinlerin özerk ve öz yönetimli, bağımsız çalışan ve bireysel olarak farklı olmaları sayısıyla uyum göstermektedir. Benzer şekilde Knowles'ın (1975) yetişkinlerin olgunlaştıkça daha fazla öz yönetimli olmalarına ilişkin açıklamaları, Knowles, Holton III and Swanson'ın (1998) yetişkin öğrenenlerin öğrenme tekniklerinin ve amaçlarının kendi kontrollerinde olmasını istemeleri ile ilgili çalışması bu bulguyu destekler niteliktedir. Benzer şekilde Volery ve Lord (2000) ile Irizarry'nin (2002) açık ve uzaktan öğrenmede öz yönelimli öğrenenlerin özelliklerine ilişkin savları, Garrison'ın (1997) öz- yönelimli öğrenme tanımı, Pintrich'in (2000) uzaktan eğitimi öz-yönetimli öğrenme yaklaşımının kullanıldığı bir öğrenme ortamı olduğu görüşü, Dabbagh ve Kitsantas'ın (2012) öz-yönetimli ve yaşam boyu öğrenme süreçleri ile ilgili tanımları, Dabbagh ve Kitsantas'ın (2005), Zimmerman ve Risemberg'in (1997) öz-yönetim süreçleri ile ilgili açıklamaları, O'Lawrence'in (2007) açık ve uzaktan öğrenmenin öz-yönelimli öğrenme metodunun kullanılması sebebiyle tercih edilmesi bulgusu bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Açık öğretim öğrencilerinin açık ve uzaktan öğretimi tercih etme nedenleri yaş, cinsiyet, gelir durumu, çalışma durumu, medeni durum ve yerleşim yeri türü demografik özelliklerine göre detaylı olarak incelenmiştir. Ulaşılan bulgular en yüksek tercih

nedenlerinin sırasıyla *zaman esnekliği*, *mekân esnekliği* ve *yeni kariyer fırsatları* elde etmek olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bu bulgular daha önceki bulguları da destekler şekilde açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli zorunluluklardan değil sağladığı avantajlar nedeniyle tercih edildiğini gösterir niteliktedirler. Bu bulguyla ilgili olarak, Lowe (1985) ile Johnston ve Rivera(1965), uzaktan öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenmeyi “yeni bir işe hazırlanmak, zaman ve mekân esnekliğinin sağladığı kolaylıktan faydalanarak işe başında yetişmek” gibi nedenlerden seçtiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, King, Young, Drivere- Richmond ve Schrader’in (2001) uzaktan eğitim tanımında yer alan mekân tanımıyla örtüşmektedir.

Ayrıca, Wallace (1996), Kung (2002), O’Lawrence (2007), Pontes, Hasit, Pontes, Lewis ve Siefiring (2010), Dadigamuwa ve Senanayake (2012), Schneller ve Holmberg’in (2014) yaptıkları çalışmalarında yer alan, açık ve uzaktan öğretimin zaman ve mekân esnekliğinden dolayı, aile ve işe sorumluluklarıyla birlikte devam edilebilecek bir model olması ve kariyerlerinde yükselmek gibi sebeplerle tercih edildiği bulgularıyla desteklenmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin en az oranda tercih nedeni olarak *askerlik tecilinden sonra, coğrafi nedenlerden dolayı* cevabını verdikleri görülmüştür. Yine bu bulgu da yaşanan zorluklar ve kısıtlı imkânlardan çok, açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine göre tercih edildiğine vurgu yapmaktadır. Alan yazında da bu bulguyu destekler nitelikte bir bulguya rastlanmamıştır.

26’den küçük, geliri 1379, 09 TL’den az ilçede veya köyde yaşayan öğrencilerin yeni kariyer fırsatları elde etmek için açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre, öğrencilerin Açık öğretimi işe sahibi olabilmek ve çalışma hayatına atılmak için önemli bir adım olarak gördükleri düşünülebilir. Ayrıca genç yaş gurubunda yer alan öğrencilerin kariyer fırsatlarından dolayı (bir meslek sahibi olmak için) Açık öğretimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yaşı 26-65 arasında olan yetişkinlerin zaman ve mekân esnekliğinden dolayı Açık öğretimi tercih ettikleri bulgusu ise yetişkin öğrenenlerin işe ve aile ile ilgili sorumluluklarıyla birlikte yürütebileceklerinden dolayı açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. 65 yaş ve üstü olan öğrenciler ise açık ve uzaktan öğretimi en fazla mekân esnekliğinden dolayı tercih

ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgudan yola çıkılarak, bu yaş gurubundaki öğrencilerin zaman esnekliğinden çok mekân esnekliğine ihtiyaç duydukları sonucuna varılabilir. Bu da açık ve uzaktan öğrenmenin özellikle mekân esnekliğinin ileri yaştaki öğrenenler için de tercih nedeni olduğunu göstermiştir.

“Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu bakılmadığı için” cevabı, yaşa göre değerlendirildiğinde en fazla genç ve ileri yaştaki kadınlar tarafından puanlanmıştır. Bunun sebebinin, toplumda evlenmemiş genç kadınların ve ileri yaştaki yaşlı kadınların yüz yüze eğitim almak için farklı bir yerde yaşamalarına ilişkin toplumun olumsuz bakış açısı olduğu söylenebilir. Gelir düzeyine göre bakıldığında, bu maddenin en yüksek tercih edilme oranının yine en düşük gelir düzeyine sahip kadınlar tarafından sağlandığı görülmüştür. Bunun sebebi ise gelir düzeyi düşük, köy ve mezralarda ve doğu-güneydoğu illerinde kadınların eğitim için başka bir yerde yaşamasına daha olumsuz yaklaşılması olabilir. En yüksek gelir düzeyine sahip kadınların bu maddeyi en az ortalama ile değerlendirmeleri bu sonucu destekler niteliktedir.

Hemen her yaştan öğrencinin Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı Açık öğretimi tercih ettiği görülmüştür. Bunun sebebi ise engel durumunun yaştan bağımsız olarak toplumsal bir gerçeklik olmasıdır. Demografik özelliklere göre genel değerlendirmeye bakıldığında, verilen puan yüzdeleri arasında önemli bir fark olduğu görülmemiştir. Bunun nedeni, engellilik durumunun demografik özelliklerden bağımsız olarak açık ve uzaktan öğretimin tercihinde ayrı bir faktör olduğudur.

Açık öğretim öğrencilerinin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih nedenlerine ilişkin görüş ve önerileri incelendiğinde, öncelikle öğrencilerin görüşleri temalandırılmış ve bu temalar üç temel kategoride toplanmıştır. Buna göre, tercih nedenine ilişkin olarak en çok esneklik temasıyla ilgili görüş belirtilmiştir. Daha sonra, hakkında görüş bildirilen temalar, yaşam boyu öğrenme, diploma, kişisel gelişim, maddi sınırlılık temaları olmuştur. Bu bulgulardan yola çıkılarak, açık ve uzaktan öğretimin nicel bulgularda da ortaya çıktığı gibi, zorunluluktan değil, sahip olduğu esnek yapısından dolayı tercih edildiği görülmüştür. Ayrıca, açık ve uzaktan öğretimin hedef kitlesinin yetişkinler olduğu düşünüldüğünde, yetişkinlerin yaşam boyu öğrenmeye ve kişisel gelişime

verdikleri önem ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, yetişkinlerin açık ve uzaktan öğrenmeyi düşük maliyetli oluşundan dolayı ve esnek yapısıyla birçok sorumlulukla birlikte diploma edinebilme imkânı sunduğu için tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca, üst kategorilere bakıldığında, en çok görüş bildirilen kategorinin Açık ve Uzaktan Öğrenme özelliklerinin olduğu, daha sonra kazanım ve bireysel kategorileri geldiği görülmüştür. Bu bulgular, Açık öğretim öğrencilerinin çoğunluğunun bu modeli yapısal esnekliğinden dolayı tercih ettiklerini göstermiştir. Ayrıca bu bulgu, yetişkinlerin açık ve uzaktan öğretimi kendileri için sağladığı kazanımlardan dolayı tercih ettikleri ve bireysel beklenti ve ihtiyaçlardan dolayı tercih ettiklerini belirtir niteliktedir. Ulaşılan bu temalar da uzaktan öğretimin bireysel farklılıkları destekleyen mekanizmalara sahip olduğunu gösterir bir bulgudur.

Bu bağlamda, açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarının düzenlenmesinde yetişkinlerin kazanımları ve bireysel ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınmasının öneminden bahsedilebilir.

Açık öğretim öğrencilerinin, açık ve uzaktan öğrenme alanıyla ilgili önerilerine bakıldığında, en fazla önerinin Açık öğretim Sınav Sistemine yönelik olduğu belirlenmiştir. Sınav sistemini sırasıyla alan çeşitliliği ve derslerin sunumu izlemiştir. En düşük tekrarlanma sayısına sahip temalar ise Rehberlik ve Sertifika Programları temaları olmuştur. Sınav sistemine ilişkin olarak, sınav merkezleri, sınav günleri ve oturumları, bütünleme sınavı, sınav görevlileri, sınav soruları vb. gibi konularda önerilerde bulunulmuştur. Alan çeşitliliği temasına ilişkin olarak, çeşitli ve istihdama yönelik bölümlerin açılacağı önerileri ortaya çıkmıştır. Derslerin sunumuna ilişkin temada en fazla göze çarpan öneriler, derslerin daha sade ve anlaşılır bir dille anlatılması ve örnek soru sayılarının arttırılmasına yönelik olmuştur.

Öğrenme Ortamları temasıyla ilgili olarak en fazla interaktif derslerin olması, videoların ve görsel işitsel materyallerin daha fazla kullanılması ve mobil uygulamaların arttırılmasına ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Açık ve Uzaktan Öğrenme Sistemi temasına yönelik olarak öğrenciler; sistemin yaygınlaştırılması, sisteme saygınlık kazandırılması, kalitesinin arttırılmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Sınav soruları temasına ilişkin olarak sınavda soru sorma dilinin daha anlaşılır olması, sınavda ezberden çok araştırmaya yönelik sorular sorulabileceği önerileri dikkat çekmektedir. Ders Geçme

temasına ilişkin öneriler; muafiyet konusu, derslerden geçmenin kolaylaştırılması ve ders seçme hakkı ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Önerilerle ilgili bu temaların dışında, uzaktan yüksek lisans Eğitimi, DGS-YGS-lisans tamamlama, öğrenim harcı, mezuniyet, yaz okulu, öncelikli alanlar, üniversitelerle işbirliği, staj, rehberlik, sertifika programları ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Bütün bu öneriler göz önünde bulundurulduğunda, Açık öğretim öğrencilerinin açık ve uzaktan öğrenmeyle ilgili beklentileri konusuna açıklık getirmektedir. Bu da, açık ve uzaktan öğrenmenin zorunluluklardan dolayı değil, farkındalığı yüksek ve bilinçli öğrenenler tarafından tercih edildiğini göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcıların genel özelliklerine bakıldığında en yüksek oranlarla il merkezinde yaşadıkları, kamuda bir işte çalıştıkları, 26-40 yaş aralığında ve evli oldukları ve 1379, 09 TL ile 4492.15 TL arasında gelir düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Katılımcıların sadece beşte birinin çalıştığı ve geriye kalan kısmını çalışanların oluşturduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, açık ve uzaktan öğrenme daha çok çalışan yetişkin öğrenenlere hitap etmektedir. Bu guruptaki yetişkin öğrenenlerin yaşları, gelirleri ve çalışma durumları göz önünde bulundurulduğunda, yetişkin öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenmeyi ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşabilecekleri bir model olarak gördüklerinden tercih ettikleri söylenebilir. Ayrıca katılımcılardan özel sektörde ve kamuda çalışanların oranının birbirine yakın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. En düşük orana sahip olanların ise, serbest meslek sahipleri ve emeklilerin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin evli olanların ve il merkezlerinde yaşayanların oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin zaman ve mekân esnekliğinden dolayı tercih edildiği bulgusuyla örtüşmektedir.

Herhangi bir işte çalışmayan ve aylık gelir düzeyi yeterli olan öğrencilerin açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etmeleri bu modeli yüz-yüze öğretim modeline tercih ettiklerini destekler niteliktedir. Bu da açık ve uzaktan öğrenmenin sadece yüz-yüze yükseköğretime alternatif olarak değil öğrencilerin tercih ettiği esnek bir model olduğunu göstermektedir. Bu sonucu destekler nitelikte bulgular öğrencilerin gelir düzeylerinin demografik özelliklerine göre dağılımında da belirlenmiştir. Ayrıca emekli olan öğrencilerin dikkat çekici bir oranda 1379, 09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, özel sektörde ve kamuda çalışan öğrencilerinde büyük oranının 1379, 09 - 4492,15 TL arasında gelir düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular ışığında, açık ve uzaktan öğrenme tercihlerinin gelir durumlarına göre şekillenmediğini göstermektedir.

Açık öğretim öğrencilerinin açık ve uzaktan öğretimi tercih etme nedenleri yaş, cinsiyet, gelir durumu, çalışma durumu, medeni durum ve yerleşim yeri türü demografik özelliklerine göre incelenmiştir

Ulaşılan bulgular en yüksek tercih nedenlerinin sırasıyla zaman esnekliği, mekân esnekliği ve yeni kariyer fırsatları elde etmek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular açık ve uzaktan öğrenmenin esnek yapısına ve yükseköğretimde yeni fırsatlar sağlayan özelliklerine vurgu yapmaktadır. Araştırmanın ilk sorusuna yönelik ulaşılan bulguları destekler nitelikte olan bu bulgu da demografik sınırlıklardan bağımsız olarak, açık ve uzaktan öğrenmenin kendi özellikleri olan esnek yapısı ve kişilerin kazanımlarına yönelik sunduğu fırsatlar nedeniyle tercih edildiğini gösterir niteliktedir. Bu bulgu ayrıca, açık ve uzaktan öğrenmenin bireylere kendilerine uygun çalışma düzeni sağlaması açısından, bireysel farklılıklara uygun bir model olduğu sonucunu göstermiştir. Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerinden en düşük ortalamaya sahip maddeler ise askerliği tecil ettirmek ve coğrafi nedenler olarak belirlenmiştir. Ulaşılan bu iki bulgu açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli zorunluluklardan değil sağladığı avantajlar ve yetişkin öğrenenlere uygun yapısı nedeniyle tercih edildiğini gösterir niteliktedirler.

Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu bakılmadığı için maddesine en çok puanı genç yaştaki ve ileri yaştaki kadınların verdiği görülmüştür. Bu da bu yaş gurubundaki kadınların, ailelerinden farklı yerlerde eğitim almalarına toplumda sıcak bakılmadığını göstermektedir. Gelir düzeyine göre bakıldığında, bu maddeye en yüksek puanı verenlerin yine en düşük gelir düzeyine sahip kadınlar olduğu görülmüştür. Bu durumun gelir düzeyi düşük, köy ve mezralarda ve doğu-güneydoğu illerinde kadınların eğitim için başka bir yerde yaşamasına daha olumsuz yaklaşılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. En yüksek gelir düzeyine sahip kadınların bu maddeyi en az ortalama ile değerlendirmeleri bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu tez araştırmasının nitel bulgularına dayanarak Açık öğretim öğrencilerinin uzaktan öğretimi en fazla *esnekliğinden* dolayı tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Bu bulgu nicel veri analizi sonucunda ulaşılan bulguları da destekler niteliktedir. Likert tipi anket maddelerinde de en yüksek ortalamaları uzaktan öğretimin zaman ve mekân esnekliği maddeleri almıştı. Bu bağlamda bu karma yöntem araştırmasının hem nicel hem de nitel bulgularının birbirini destekleyerek uzaktan öğretimin esnek yapısının öğrenciler için en önemli faktör olduğu sonucunu ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Öğrencilerin görüşlerine ilişkin diğer temalara bakıldığında yaşam boyu öğrenme,

diploma, kişisel gelişim ve maddi sınırlılık temalarının sırasıyla en yüksek frekanslara sahip oldukları görülmüştür. Bu görüşlere göre yetişkinlerin kendi öğrenme ihtiyaçlarından dolayı açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte bu görüşlerle ilgili temalardan yola çıkılarak oluşturulan kategorilerden sırasıyla en çok, Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Özellikleri, Kazanımlar ve Bireysel kategorileri kapsamında görüş bildirildiği görülmüştür.

Açık öğretim öğrencilerinin, açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik önerileri incelendiğinde en çok sırasıyla, sınav sistemi, alan çeşitliliği, derslerin sunumu, öğrenme ortamları, AvUÖ sistemi ve sınav sorularına ilişkin önerilerde buldukları ortaya çıkmıştır. Yaz okulu, rehberlik ve sertifika programları konuları ise en az öneride bulunan konulardır.

Öneriler ve görüşlerde de görüldüğü gibi, Açık öğretim öğrencileri daha çok açık ve uzaktan öğrenme modelinin ve sisteminin kendisiyle ilgilidirler. Açık ve uzaktan öğretimi tercih etmeleri veya bu alanda öğretim görüyor olmaları mecburiyetleri sebebiyle değil, açık ve uzaktan öğrenme modelinin özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar bir bütün olarak incelendiğinde, açık ve uzaktan öğretimin gelişiminde ve değişiminde önemli ölçüde etkisi olan, bilim insanlarının teorilerinde yer alan öğrenme, öğretme süreçleri, öğrenen özellikleri ve öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenmede değişen rolleri ile bir bütünlük göstermektedir. Peters'ın (1993) endüstrileşme kuramında olduğu gibi, öğrenenler sadece dinleyici ya da bilgiyi hazır alan rolünde olmak istememektedirler. Önerilerde yer alan, soruların ezbere dayalı değil de araştırmaya yönelik olması önerisi, Peters'ın(1993) kuramındaki öğrenme, öğretme süreçlerini destekler niteliktedir. Yine bu kurama göre, öğrenen araştıran ve kendi kendine çalışan rolünde, daha büyük kitlelere, düşük maliyetle ulaşılmakta ve zaman ve mekân sınırları ortadan kalkmaktadır. Araştırmanın bulgularında yer alan zaman ve mekân esnekliğinin tercih nedenleri arasında ilk sırada yer alması ve uzaktan eğitimin düşük maliyetli oluşunun büyük oranda olmasa da tercih nedenleri arasında yer alması, bu kuramla bağdaşmaktadır.

Wedemeyer'a (1973) göre, öğrenen istediği yerde, öğretenden bağımsız olarak çalışır. Öğrenene ders, format ve metot olarak daha fazla seçenek sunularak, zamandan

ve mekândan bağımsız, bireysel çalışmasıyla öğrenme gerçekleşir. Bu da açık ve uzaktan öğretimin yapısal özellikleriyle ve yetişkin öğrenenlerin kendi kendilerine öğrenme özellikleriyle ilişkilidir. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre, öğrenenler açık ve uzaktan öğrenmenin yapısal özelliklerine vurgu yapmışlardır.

Moore ve Kearsley (1996), Moore'un özerklik ve etkileşimsel uzaklık kuramının, öğrenenlerin öğrenmedeki özerkliği üzerine geliştirildiğini, buna göre, öğrenenlere öğrenme hedefleri, kullanılacak kaynaklar ve yöntemler, değerlendirme ölçütleri ve yöntemleri konularında imkânlar sunulması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu imkânların bireyin öğrenmede özerk olmasını sağlayacağını ve öğrenmeyi daha verimli hale getireceğini düşünmüşlerdir. Bu kuramın temel özellikleri, araştırmadan elde edilen özellikle nitel verileri destekler niteliktedir.

Knowles (1970) andragoji (yetişkin öğrenmesi) süreçlerini şu önermelerle tanımlamaktadır. Yetişkinlere göre, öğrenecekleri konu ve öğrenme yolları ile ilgili planlama ve değerlendirme yapmak gereklidir. Tecrübe öğrenme süreçlerine katılmalıdır ve öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Yetişkinler, edindikleri bilgiyi gerçek yaşam durumlarında kullanmayı isterler. Yetişkin öğrenimi, problem merkezlidir. Problemlere acil çözümler üretilmelidir. Öğretme sürecinin içeriği ve yöntemi öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine ve bireysel ilgilerine bağlıdır. Bu araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen bulgular da öğrencilerin kendi kendilerine öğrenme eğiliminde ve öğrenme süreçlerine her aşamasında dâhil olmak istediklerini göstermiştir.

6.1. Öneriler

Bu araştırmanın bulgularına dayanarak açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih eden öğrencilerin sağlanan esnek yapı ve olanaklar, kariyer fırsatları ve zengin öğrenme çevrelerinden dolayı tercih ettikleri söylenebilir. Bu nedenle açık ve uzaktan öğretim hizmeti veren üniversite ve diğer kurumların bu tercih nedenlerine uygun hizmetler sağlamaları önerilebilir. Bununla ilgili olarak Açık ve Uzaktan Öğrenme yoluyla öğretim yapan kurumlara yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- Öğrenenlerin kariyer gelişimlerinin desteklenmesi ve kariyer fırsatlarından sürekli haberdar edilmelerine yönelik önlemlerin alınması ve gerekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Sağlanan eğitsel içerik ve teknolojilerle ilgili sürekli öğrenci görüşlerinin alınması önerilmektedir. Bu kapsamda öğrenenlerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve yeterlikleri belirlenmelidir.
- Öğrenci görüşleri alınarak uygulamaların ve öğrenme ortamlarının neler olacağı ve özelliklerine karar verilmesi önerilebilir.
- Değişen iş koşulları, yeni meslekler ve piyasada ihtiyaç duyulan insan kaynaklarının araştırılarak bu ihtiyaçlara uygun yeni programların açılması ve mevcut programların bu bağlamda güncellenmesi önerilmektedir.
- Öğrenenlerin istek ve ihtiyaçlarına göre programların sürekli gözden geçirilmesi önerilmektedir.
- İstihdam olanakları olan programların açılmasını öncelik verilebilir.

İleride yapılacak araştırmalarda ise öğrencilerin tercih nedenlerinin demografik özelliklerine göre değişimi parametrik testler ve istatistiksel karşılaştırmalarla irdelenebilir. Bu bağlamda aşağıda verilen araştırma sorularını irdelenecek bilimsel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

- Açık ve uzaktan öğrenenlerin gündelik hayatta ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve deneyimler demografik özelliklerine göre nasıl değişmektedir?
- Açık ve uzaktan öğrenenlerin mevcut uzaktan eğitim programlarına ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
- Alan uzmanları ve öğrenenlerin Açık ve uzaktan öğrenmenin avantaj ve sınırlılıklarına ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
- Öğrenenlerin Açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etme nedenleri;
  - akademik başarılarına,
  - öğrenme stillerine,
  - ilgi ve ihtiyaçları,
  - teknoloji kullanım yeterlikleri,
  - bilgi okuryazarlıkları,
  - medya okuryazarlıkları,

- öz-yönelimli öğrenme düzeyleri,
- sahip oldukları teknolojiler ve
- mesleklerine-iş kollarına göre nasıl değişmektedir?

KAYNAKÇA

- Akın, G. (2014). *Andragoji Kavramı ve Andragoji ile Pedagoji Arasındaki Fark. Journal of Faculty of Educational Sciences*, 47(1), 279-300.
- Akın, G. ve Karabacak Aşır, S. (2013). A New Course Design Enhanced With Andragogical Principles. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4 (2),160-170.
- Baş, T. (2003). *Anket: anket nasıl hazırlanır?, anket nasıl uygulanır?, anket nasıl değerlendirilir?*. Ankara:Seçkin yayıncılık.
- Bischof, L.J. (1976). *Adult psychology*. (2nd ed.). Oxford, England: Harper & Row.
- Butler, D. L. Ve Winne, P. H. (1995). Feedback and self-regulated learning: A theoretical synthesis. *Review of Educational Research*, 65(3), 245-281.
- Boud, D. (2000). Sustainable assessment: Rethinking assessment for the learning society.*Studies in Continuing Education*, 22(2), 151-167.
- Caffarella, R. S. (2000). Goals of self-learning. In G. A. Straka (Ed.). *Conceptions of self-directed learning: Theoretical and conceptual considerations*, 37-48. Munster,Germany: Waxmann.
- Casey, D.M. (2008). A Journey to Legitimacy: The Historical Development of Distance Education through Technology. *TechTrends: Linking Research and Practice to Improve Learning*, 52(2), 45-51.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma Deseni. Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (Çev:S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cronbach, L.J. (1963). *Educational Psychology*. (2nd ed.). New York: Harcourt, Brace and World.
- Dabbagh, N. ve Kitsantas, A. (2005). Using Web-based pedagogical tools as scaffolds for self-regulated learning. *Instructional Science*, 33, 513–540.
- Dabbagh N. ve Kitsantas, A. (2012). Personal learning environments, social media, and selfregulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *Internet and Higher Education*, 15, 3–8.

- Erickson, E. (1959). *Identity and the Life Cycle*. New York: W.W. Norton and Company, Inc.
- Fırat, M. (2016). 21. Yüzyılda Uzaktan Öğretimde Paradigma Değişimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 6(2), 142-150. DOI: 10.5961/jhes.2016.151
- Garrison, D.R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1),16-18.
- Geray, C. (2002). *Halk Eğitimi*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Gündoğar, F. (2014). *Değişen Eğitim Anlayışı Işığında Değişen Öğretmen Yetiştirme Programları Üzerine Düşünceler*. Diyalog,1 :118 -127.
- Hannay, M., & Newvine, T. (2006). Perceptions of distance learning: A comparison of online and traditional learning. *Journal of Online Learning and Teaching*, 2(1), 1-11.
- Harris, T.L. ve Schwahn, W.E. (1961). *Selected Readings on the Learning Process*. New York: Oxford University Press.
- Hiemstra, R. (2000). Self-directed learning: The personal responsibility model. In G. A. Straka (Ed.). *Conceptions of self-directed learning: Theoretical and conceptual considerations* (93-108). Munster, Germany: Waxmann.
- Holmes, G. Ve Abington-Cooper, M. (2000). Pedagogy vs. Andragogy: A False Dichotomy? *The Journal of Technology Studies*, 26(2).
- Irizarry, R. (2002). Self-efficacy and motivation effects on online psychology student retention. *USDLA Journal*, 16(12).
- Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning: Theory and practice*. London: Routledge.
- Johnstone, J. W. C. ve Rivera, R. J. (1965). *Volunteers for learning: A study of the educational pursuits of American adults*. Aldine Publishing Co.

- King, F.B., Young, M.F., Drivere-Richmond, K., Schrader, P.G. (2001). Defining Distance Learning and Distance Education. *AACE Journal*, 9(1), 1-14. Norfolk, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Knowles, M. S. (1970). *The Modern Practice of Adult Education*. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.
- Knowles, M. S. 1975). *Self-Directed Learning*. New York: Association Press.
- Knowles, M. (1977). *The Adult Education Movement in the United States (Revised Edition)*. Malabar, FL: Krieger.
- Knowles, M. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. Englewood Cliffs: PrenticeHall/ Cambridge.
- Knowles, M. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd Ed.). Houston: Gulf Publishing.
- Knowles, M.S.ve Associates. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Knowles, M. (1984). *Yetişkin Öğrenenler: Göz Ardı Edilen Bir Kesim*. (Çev: S. Ayhan). Ankara:A.Ü. yayınları.
- Knowles, M. S., Holton III E. F. and Swanson, R. A. (2015). *The adult learner* (8th Ed.).New York: Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall.
- Koçdar, S.(2015). Çevrimiçi ortamlarda öğrenenlerin öz-yönetim becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan stratejiler ve araçlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 39-55.
- Kuo, Y. C., Walker, A. E., Schroder, K. E. E., Belland, B. R. (2014). Interaction, Internet self-efficacy, and self-regulated learning as predictors of student satisfaction in online education courses. *Internet and Higher Education*, 20, 35–50.

- Kyalo IW and Hopkins, S. (2013). Exploring the acceptability of online learning for continuous professional development at Kenya Medical Training Colleges. *The Electronic J. e-Learning*, 11(2), 82-90.
- Lowe, J. (1985). *Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış*. Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu Yayınları.
- Merriam, S. B., ve Caffarella, R. S. (1999). *Learning in adulthood* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B., Caffarella R. S. ve Baumgartner, L.M. (2012). *Learning in Adulthood: A Comprehensive Guide*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Moore, M. G. ve Kearsley, G. (1996). *Distance education: A systems view*. Boston, MA: Wadsworth Publishing.
- Nadler, L. ve Nadler, Z. (1994). *Designing training programs: The Critical Events Model*. Houston. TX: Gulf.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Peters, O. (1993). *Understanding distance education*. In K. Harry, M. John, and D. Keegan (Eds.). *Distance education: New perspectives*. (10-18). London, UK: Routledge.
- Pintrich, P. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. In M. Boekaerts. San Diego, CA, US: Academic Press.
- Boekaerts, M. P. Pintrich and M. Zeidner (Eds.) (2000). *The Handbook of Self-Regulation: Theory, Research and Applications*. San Diego, CA: Academic.
- Schneller, C., & Holmberg, C. (2014). Distance education in European higher education: the students. International Council for Open and Distance Education, UNESCO Institute for Lifelong Learning, and StudyPortals.
- Smith, M.K. (1996). Adult Education. [Online]: Retrieved on 01-February-2012, at URL: <http://www.infed.org/lifelonglearning/b-adedgn.htm>.

- Şeker, H. (2010). Bloom'un Taksonomisinden, Bilişsel süreç boyutlarının sınıflandırılmasına doğru revize edilen Taksonomi üzerine. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, (39), 1-9.
- Şirin, A. (2008). *Halk Eğitimi Merkezlerinin Sanat Eğitim Bağlamında Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Uysal, M.(2005). Yetişkinlerde Öğrenme. A.Ü. Sürekli Eğitim Merkezi, Avrupa Konseyi Proje Ofisi, *Eğiticilerin Eğitimi Temel Eğitim Programı Ders Notları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Volery, T. ve Lord, D.(2000). Critical success factors in online education. *International Journal of Educational Management*, 14(5), 216 – 223.
- Wedemeyer, C. (1971). *Independent study*. In R.Deighton(Ed), Encyclopedia of education, 4,548-557.Newyork: Macmillan
- Whipp, J. L. ve Chiarelli, S. (2004). Self-regulation in a Web-based course: A case study. *Educational Technology Research & Development*, 52(4), 5–22.
- Wolters, C. A. (2010). Self-regulated learning and the 21st century competencies. http://www.hewlett.org/uploads/Self_Regulated_Learning__21st_Century_Competencies.pdf Erişim tarihi: 14.12.2015
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 61-64.
- Yükseltürk, E., ve Bulut, S. (2007). Predictors for student success in an online course. *Educational Technology & Society*, 10(2), 71–83.
- Zimmerman, B. J., ve Schunk, D. H. (1989). *Self-regulated learning and academic achievement: Theory, research, and practice*. New York, NY: Springer-Verlag.
- Zimmerman, B. J., ve Risemberg R. (1997). *Self-regulatory dimensions of academic learning and motivation*. In G. D. Phye (Ed.), *Handbook of academic Learning: Construction of Knowledge* (pp.105-125). San Diego, CA: Academic.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Belgesi

Karar Tarihi: 04 Ocak 2016 Protokol No: 498/00

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Yetişkinlerin Uzaktan Öğretimi Tercih Etme Nedenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Andragojik Bir Yaklaşımla İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Mehmet FIRAT
TEZ YAZARI:	Meral GÜMÜŞ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Aydın AYBAR
Bekir Yordimetsi Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Hayrettin TÜRK
Fen Bil. Fen Fak.

Prof. Dr. Esra CEYHAN
Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Enst.)

Prof. Dr. Bülent GÜNSOY
Sos. Bil. (İkt. Fak.)

Prof. Dr. Münevver ÇAKI
Genç. San. (Genç. San. Fak.)

Doç. Dr. Bülent ERGÜN (Tezlik Üye)
Sağlık Bil. (Ecz. Fak.)

EK-2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, *YETİŞKİNLERİN AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEYİ TERCİH ETME NEDENLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANDRAGOJİK BİR YAKLAŞIMLA İNCELENMESİ* başlıklı bir araştırma çalışması olup öğrencilerinin uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacını taşımaktadır. Çalışma, *Meral Gümüş ve Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT* tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile Açık ve Uzaktan Öğretim Öğrencilerinin uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri ortaya konacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *elektronik ortamda bir anket uygulaması*, yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsmınızı yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka çalışmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler araştırmacı tarafından yüksek güvenli şifreleme yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Uzaktan Öğretim bölümünden Tez Araştırmacısı Meral Gümüş'e (meralhangumus@gmail.com) yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Meral Gümüş
Adres : Av. Mail Büyükerman İO.
İş Tel : 0 222 335 05 80/2455
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen "ONAYLA" butonuna tıklayınız. Araştırmaya katılmak istemiyorsanız "ÇIKIŞ" butonu ile uygulamadan çıkabilirsiniz.)

ÇIKIŞ (Araştırmaya Katılmak)

ONAYLA (Araştırmaya Katılmak)

EK-3. Açık ve Uzaktan Öğrenme Tercih Nedenleri Anketi

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME TERCİH NEDENLERİ ANKETİ

Sevgili Öğrencilerimiz,

Açık ve uzaktan öğrenmenin tercih edilme nedenlerini incelemek amacıyla bir Yüksek Lisans Tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Tez kapsamında hazırlanan bu anket formuyla siz değerli öğrencilerimizin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu form üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgilerinize ilişkin 7 soru yer almaktadır. İkinci bölümde Açık öğretimi tercih etme nedenlerinize ilişkin 30 maddeden oluşan bir soru yer almaktadır. Son bölümde ise görüşlerinize ilişkin bir açık uçlu soru bulunmaktadır.

Araştırmanın başarıya ulaşması her soruya tam ve doğru cevaplar vermenize bağlıdır. Anketin doldurulması ortalama 5 dakikanızı alacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

Tez Öğrencisi: Meral GÜMÜŞ

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Yaşınız?

- 26'dan küçük
- 26-40 arası
- 40-65 arası
- 65 ve üstü

Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek

Ailenizin ortalama gelir düzeyi? *

- 1379, 09 TL'den az
- 1379, 09 TL ile 4492,15 TL arası
- 4492,15 TL'den fazla

Çalışma durumunuz?

- Çalışmıyorum
- Özel sektörde çalışıyorum
- Kamuda çalışıyorum
- Serbest meslek sahibiyim
- Emekliyim
- Diğer

Medeni durumunuz?

- Bekar
- Evli

Yerleşim yeri türü?

Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri.

- İl
- İlçe
- Köy
- Mezra
- Diğer

Açık ve uzaktan öğrenmeyi tercih etme nedenlerinize ilişkin aşağıda verilen ifadeleri durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek cevaplayınız.

Anketin doldurulması ortalama 5 dakikanızı alacaktır.

1="Durumumla Hiç Uyuşmuyor", 2="Durumumla Uyuşmuyor", 3="Durumumla Kısmen Uyuşuyor", 4="Durumumla Uyuşuyor ve "5="Durumumla Tam Olarak Uyuşuyor"

..... uzaktan eğitimi tercih ettim.	1	2	3	4	5
Yüz yüze öğretime yeterli maddi kaynağım olmadığı için	1	2	3	4	5
Zaman esnekliği sağladığı için	1	2	3	4	5
Mekân esnekliği sağladığı için	1	2	3	4	5
İşimden dolayı üniversiteye gidemediğim için	1	2	3	4	5
Yaşımdan dolayı üniversiteye gitmeye çekindiğim için	1	2	3	4	5
Merak ettiğim konularda bilgi sahibi olmak	1	2	3	4	5
Mesleğimde yükselmek için (terfi)	1	2	3	4	5
Kendi kendime çalışmayı sevdiğim için	1	2	3	4	5
Bir meslek sahibi olmak için	1	2	3	4	5
Bir üniversite diploması almak için	1	2	3	4	5
Bir sosyal çevre edinmek için	1	2	3	4	5
Askerliğimi tecil ettirmek için	1	2	3	4	5
Çevremdeki saygınlığımı arttırmak için	1	2	3	4	5
Kaçırdığım eğitim fırsatını tekrar yakalamak için	1	2	3	4	5
Üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için	1	2	3	4	5
Coğrafi koşullar nedeniyle	1	2	3	4	5
Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu bakılmadığı için*	1	2	3	4	5
Ailemle ilgili sorumluluklarım yüz yüze eğitim almamı zorlaştırdığı için	1	2	3	4	5
Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı**	1	2	3	4	5
Rol model olduğum insanlara iyi bir örnek olmak için	1	2	3	4	5
Yeni kariyer fırsatları elde etmek için	1	2	3	4	5
Mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için	1	2	3	4	5
Uzaktan eğitim deneyimi olanlar tavsiye ettiği için	1	2	3	4	5
Bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda kendimi geliştirmek için	1	2	3	4	5
Eğitimimde teknolojiyi kullanmak için	1	2	3	4	5
Hobilerime ilişkin bilgi edinmek için	1	2	3	4	5
Yaşımdan dolayı ihtiyaç duyduğum konularda eğitim almak için	1	2	3	4	5
İkinci bir üniversite diploması almak için	1	2	3	4	5
Lisans tamamlamak amacıyla	1	2	3	4	5
Gerçek yaşamda ihtiyaç duyduğum konularda bilgi sahibi olmak için	1	2	3	4	5

* 17. soru sadece kadın öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

**19. soru sadece engelli öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

EK-4. Uzman Değerlendirme Formu

UZMAN DEğERLENDİRME FORMU

Sayın Uzman,

Açık ve Uzaktan Öğrenmenin tercih edilme nedenlerini incelemek amacıyla bir yüksek lisans tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu tez çalışması kapsamında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi'nin lisans ve önlisans programlarına kayıtlı öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri belirlenecektir. Bu amaçla oluşturulacak veri toplama aracında kullanılacak bazı maddeler belirlenmiştir. Bu maddelere ilişkin görüşleriniz ile birlikte varsa önermek istediğiniz maddeleri belirtmeniz istenmektedir. Görüş ve önerilerinizi verilen formda soruların üzerinde not olarak belirtebilirsiniz.

Değerli katkı ve önerileriniz için teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Meral GÜMÜŞ

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerinize ilişkin aşağıda verilen ifadeleri durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek cevaplayınız.

1="Durumumla Hiç Uyuşmuyor", 2="Durumumla Uyuşmuyor", 3="Durumumla Kısmen Uyuşuyor", 4="Durumumla Uyuşuyor ve "5="Durumumla Tam Olarak Uyuşuyor"

..... uzaktan eğitimi tercih ettim.	1	2	3	4	5
1. Yüz yüze öğretime yeterli maddi kaynağım olmadığı için	1	2	3	4	5
2. Ailem başka bir yerde okumama izin vermediği için	1	2	3	4	5
3. Zaman esnekliği sağladığı için	1	2	3	4	5
4. Mekân esnekliği sağladığı için	1	2	3	4	5
5. İşimden dolayı üniversiteye gidemediğim için	1	2	3	4	5
6. Yaşımdan dolayı üniversiteye gitmeye çekindiğim için	1	2	3	4	5
7. Merak ettiğim konularda bilgi sahibi olmak	1	2	3	4	5
8. Mesleğimde yükselmek için (terfi)	1	2	3	4	5
9. Kendi kendime çalışmayı sevdiğim için	1	2	3	4	5
10. Bir meslek sahibi olmak için	1	2	3	4	5
11. Bir üniversite diploması almak için	1	2	3	4	5
12. Bir sosyal çevre edinmek için	1	2	3	4	5
13. Askerliğimi tecil ettirmek için	1	2	3	4	5
14. Çevremdeki saygınlığımı arttırmak için	1	2	3	4	5
15. Kaçırduğum eğitim fırsatını tekrar yakalamak için	1	2	3	4	5
16. Üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için	1	2	3	4	5
17. Coğrafi koşullar nedeniyle	1	2	3	4	5
18. Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitimine olumlu bakılmadığı için*	1	2	3	4	5
19. Ailemle ilgili sorumlulukların yüz yüze eğitim almamı zorlaştırdığı için	1	2	3	4	5
20. Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı**	1	2	3	4	5
21. Rol model olduğum insanlara iyi bir örnek olmak için	1	2	3	4	5
22. Yeni kariyer fırsatları elde etmek için	1	2	3	4	5
23. Mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için	1	2	3	4	5
24. Uzaktan eğitim deneyimi olanlar tavsiye ettiği için	1	2	3	4	5
25. Bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda kendimi geliştirmek için	1	2	3	4	5
26. Eğitimimde teknolojiyi kullanmak için	1	2	3	4	5
27. Hobilerime ilişkin bilgi edinmek için	1	2	3	4	5
28. Yaşımdan dolayı ihtiyaç duyduğum konularda eğitim almak için	1	2	3	4	5

* 18. soru sadece kadın öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

**20. soru sadece engelli öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

EK-5. Uzman Değerlendirme Formu (Görüş ve Öneriler Örnek)

UZMAN DEĞERLENDİRME FORMU

Sayın Uzman,

Uzaktan öğretimin tercih edilme nedenlerini incelemek amacıyla bir yüksek lisans tez araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu tez çalışması kapsamında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi'nin lisans ve önlisans programlarına kayıtlı öğrencilerin uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri belirlenecektir. Bu amaçla oluşturulacak veri toplama aracıda kullanılacak bazı maddeler belirlenmiştir. Bu maddelere ilişkin görüşleriniz ile birlikte varsa önermek istediğiniz maddeleri belirtmeniz istenmektedir. Görüş ve önerilerinizi verilen formda soruların üzerinde not olarak belirtebilirsiniz.

Değerli katkı ve önerileriniz için teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi: Meral Han GÜMÜŞ

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Mehmet FIRAT

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Eklenebilecek maddeler
- Halihazırda zaten bir diğer öğrenim programına kayıtlı olduğum için
- İkinci bir diploma almak için

Uzaktan eğitimi tercih etme nedenlerinize ilişkin aşağıda verilen yargıları durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek cevaplayınız.

1="Durumumla Hiç Uyuşmuyor", 2="Durumumla Uyuşmuyor", 3="Durumumla Kısmen Uyuşuyor", 4="Durumumla Uyuşuyor ve "5="Durumumla Tam Olarak Uyuşuyor"

	1	2	3	4	5
1. Maddi durumum yetmediği için	1	2	3	4	5
2. Ailem başka bir yerde okumama izin vermediği için	1	2	3	4	5
3. Zaman ve mekân esnekliği sağladığı için	1	2	3	4	5
4. İşimden dolayı üniversiteye gidemediğim için	1	2	3	4	5
5. Yaşımdan dolayı üniversiteye gitmeye çekindiğim için	1	2	3	4	5
6. Merak ettiğim konularda bilgi sahibi olmak için	1	2	3	4	5
7. Mesleğimde yükselmek için	1	2	3	4	5
8. Kendi kendime çalışmayı sevdiğim için	1	2	3	4	5
9. Bir meslek sahibi olmak için	1	2	3	4	5
10. Bir üniversite diploması almak için	1	2	3	4	5
11. Bir sosyal çevre edinmek için	1	2	3	4	5
12. Askerliğimi tecil ettirmek için	1	2	3	4	5
13. Çevremdeki saygınlığımı arttırmak için	1	2	3	4	5
14. Kaçırdığım eğitim fırsatımı tekrar yakalamak için	1	2	3	4	5
15. Üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için	1	2	3	4	5
16. Coğrafi koşullar el vermediği için	1	2	3	4	5
17. Örgün eğitim toplumsal geleneklerimize uymadığı için	1	2	3	4	5
18. Toplumsal geleneklerimizde kadınların örgün eğitime olumlu bakılmadığı için	1	2	3	4	5
19. Engel durumum örgün eğitime el vermediği için	1	2	3	4	5
20. Çocuklarım ve ailemle ilgili sorumluluklarım örgün eğitim almamı zorlaştırdığı için	1	2	3	4	5
21. Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı	1	2	3	4	5
22. Rol model olduğum insanlara iyi bir örnek olmak için	1	2	3	4	5
23. Mesleğimi Değiştirmek için	1	2	3	4	5
24. Uzaktan eğitim deneyimi olanlar tavsiye ettiği için	1	2	3	4	5

26. Eğitimde VZE ve teknoloji ilişkisine

27. Eğitimde VZE ve teknoloji ilişkisine

Not:

18. Soru + Sorulara ilişkin cevaplar

21. Soru + Sorulara ilişkin cevaplar

EK-6. Pilot Uygulama Öğrenci Görüş ve Önerileri (Örnek)

Uzaktan öğretimi tercih etme nedenlerinize ilişkin aşağıda verilen ifadeleri durumunuzu en iyi yansıtan seçeneği işaretleyerek cevaplayınız.

1 "Düzenimle Hiç Uyumlu Değil" 2 "Düzenimle Uyumlu" 3 "Düzenimle Kısmen Uyumlu" 4 "Düzenimle Uyumlu" 5 "Düzenimle Tam Olarak Uyumlu"

uzaktan eğitimi tercih ettim.	1	2	3	4	5
1. Yüz yüze öğretime yeterli maddi kaynağın olmadığı için	X				
2. Ailem başka bir yerde okumama izin vermediği için	X				
3. Zaman esnekliği sağladığı için					X
4. Mekan esnekliği sağladığı için					X
5. İşimden dolayı üniversiteye gidemediğim için	X				
6. Yaşımdan dolayı üniversiteye gitmeye çektiğim için	X				
7. Merak ettiğim konularda bilgi sahibi olmak				X	
8. Mesleğimde yükselmek için (terfi)			X		
9. Kendi kendime çalışmayı sevdiğim için	X				
10. Bir meslek sahibi olmak için	X				
11. Bir üniversite diploması almak için	X				
12. Bir sosyal çevre edinmek için	X				
13. Askerliğimi tecil ettirmek için				X	
14. Çevremdeki saygınlığımı arttırmak için			X		
15. Kaçtığım eğitim fırsatını tekrar yakalamak için	X				
16. Üniversiteye giriş puanım yüz yüze eğitim programlarına yetmediği için	X				
17. Coğrafi koşullar nedeniyle			X		
18. Toplumsal geleneklerimizde kadınların yüz yüze eğitime olumlu bakılmadığı için*					
19. Ailemle ilgili sorumluluklarım yüz yüze eğitim almama zorlaştırdığı için	X				
20. Uzaktan eğitimin engelli bireylere sağladığı esnek öğretim olanaklarından dolayı**					
21. Rol model olduğum insanlara iyi bir örnek olmak için				X	
22. Yeni kariyer fırsatları elde etmek için					X
23. Mesleğimle ilgili konularda kendimi geliştirmek için				X	
24. Uzaktan eğitim deneyimi olanlar tavsiye ettiği için					X
25. Bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda kendimi geliştirmek için			X		
26. Eğitimimde teknolojiyi kullanmak için		X			
27. Hobbilerime ilişkin bilgi edinmek için	X				
28. Yaşımdan dolayı ihtiyaç duyduğum konularda eğitim almak için			X		

*18. soru sadece kadın öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

**20. soru sadece engelli öğrenciler tarafından cevaplanacaktır.

11- Benim bir üniversite diplomasının işe alım sürecimi hızlandıracağı için
 17- Birer Lisans ve Doktora programlarında "hobi" kısmında bir bölüm bulunmamaktadır
 26- Eğitimde teknolojiyi kullanmasına örnek verilebilir. Çoğu birer internet sadece eğitim sorularına bakmak için kullanılıyor